

SPRAWOZDANIE Z AUDYTU

Nazwa zadania audytowego: *Wykonywanie zadań dotyczących ochrony zieleni w mieście wynikających z obowiązujących w tym zakresie przepisów*

Nr zadania audytowego: *4/09*

Nazwa i adres jednostki audytowanej: *Urząd Miasta Opola – Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa (OŚR), Miejski Zarząd Dróg (MZD)*

Zespół audytorów i nr up.:

Marek Żywicki – koordynator zadania audytowego, nr up. 1/2009

Łukasz Nowak – asystent audytora, nr up. 2/2009

Wykonał: *Marek Żywicki*

Data i podpis: 07.07.2009r. / - /

Łukasz Nowak

Data i podpis: 07.07.2009r. / - /

Zatwierdził: *Radosław Stanek*

Data i podpis: 08.07.2009r. / - /

STRESZCZENIE

Zadanie audytowe pn. *Wykonywanie zadań dotyczących ochrony zieleni w mieście wynikających z obowiązujących w tym zakresie przepisów* zostało przeprowadzone zgodnie z planem audytu wewnętrznego na 2009r., jako zadanie zapewniające. Zadanie zostało przeprowadzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Profesjonalnej Praktyki Audytu Wewnętrznego (opracowanymi przez The Institute of Internal Auditors - IIA, które Minister Finansów określił jako „Standardy audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych”), ogłoszonymi przez Ministra Finansów w załączniku do komunikatu Nr 1 z dnia 19 lutego 2009 r. (Dz.Urz. MF Nr 2, poz. 12). W zadaniu wykorzystano opinię zewnętrznego rzeczoznawcy, którego powołano zgodnie z delegacją określoną przez ustawodawcę w art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005r. o finansach publicznych (Dz.U.05.249.2104 ze zm.) - *w przypadkach wymagających specjalnych kwalifikacji audytor wewnętrzny może, w uzgodnieniu z kierownikiem jednostki, powołać rzeczoznawcę.*

W wyniku analizy ryzyka audytorzy wyłonili 3 obiekty, które zostały następnie poddane badaniom. Najwyższym poziomem ryzyka charakteryzował się Obiekt 2, który dotyczył oceny procesu postępowania w zakresie porządkowania terenów zielonych, ze szczególnym uwzględnieniem usuwania, oraz zabiegów pielęgnacyjnych dokonywanych na drzewach i krzewach.

Na etapie projektowania przedmiotowego zadania audytowego ustalono, że obowiązki z zakresu ochrony zieleni, a także bieżącego utrzymywania i przebudowy zieleni na terenie miasta Opola realizuje Referat Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury w Wydziale Ochrony Środowiska i Rolnictwa, natomiast zadania z zakresu utrzymywania i ochrony zieleni w pasach drogowych w granicach administracyjnych miasta Opola realizuje jednostka budżetowa – Miejski Zarząd Dróg.

Relatywnie do innych miast (na podstawie danych GUS z 2007r.), np. Lublina, Bydgoszczy, Wrocławia, Białegostoku, powierzchnia parków spacerowo – wypoczynkowych, zieleńców, zieleni ulicznej i osiedlowej w Opolu jest niska. Stąd w ocenie audytorów, istnieje potrzeba ochrony tych terenów, jak i podejmowania działań w celu zwiększania ich powierzchni.

Audytorzy poddali ocenie legalność w zakresie tworzenia i utrzymywania terenów zieleni w mieście oraz gospodarki drewnem pozyskanym w wyniku prac usunięcia oraz wycinki drzew i krzewów z terenu miasta Opola (Obiekt 1 i Obiekt 3). Wyniki przeprowadzonych przez audytorów badań wskazały, że zadania wynikające z przepisów prawnych oraz wewnętrznych unormowań obowiązujących w Urzędzie Miasta Opola, regulujących obszar ochrony przyrody oraz zadania z zakresu ochrony zieleni, bieżącego utrzymywania i przebudowy zieleni na terenie miasta Opola, a także gospodarki drewnem pozyskanym z prac na drzewach i krzewach są realizowane z zachowaniem zasad wynikających z obowiązujących w tym zakresie przepisów, zarówno przez merytoryczny Wydział Urzędu Miasta Opola - OŚR, jak i przez Miejski Zarząd Dróg. Stwierdzono, że w Wydziale Ochrony Środowiska i Rolnictwa zatrudniono osoby legitymujące się kierunkowym wykształceniem, niezbędnym do realizacji powierzonych zadań. W wyniku testów przeglądowych nie stwierdzono unormowań prawnych (zarówno krajowych, jak i wspólnotowych) regulujących obszar dotyczący sposobu i trybu postępowania w zakresie przeprowadzania zabiegów pielęgnacyjnych na drzewach i krzewach. W związku z powyższym, za kryteria audytorzy przyjęli ustalenia profesjonalnej opinii zewnętrznego rzeczoznawcy - dr inż. Przemysława Bąbelewskiego - pracownika Pracowni Roślin Ozdobnych i Dendrologii w Katedrze Ogrodnictwa na Wydziale Przyrodniczo Technologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

Na podstawie ustaleń określonych w opinii zewnętrznego rzeczoznawcy zespół audytowy uznał istotność prowadzenia prac inwentaryzacyjnych drzew i krzewów, mimo braku uregulowań prawnych w tym zakresie. Rezultaty testów i badań przeprowadzonych w toku audytu wskazały brak pełnej inwentaryzacji drzew i krzewów dla całego miasta. Inwentaryzacje sporządzane są przez OŚR i poszczególne jednostki we własnym zakresie w zależności od potrzeb. Wydział Ochrony Środowiska dysponuje powierzchniową inwentaryzacją terenów zieleni (parki, cmentarze, pomniki przyrody) w formie elektronicznej w programie Arc Edithor 93. W przypadku Miejskiego Zarządu Dróg, audytorzy ustalili, iż inwentaryzacje drzew w pasach drogowych sporządzane są jedynie w momencie powstania konkretnej potrzeby i w związku z powyższym nie jest prowadzona ewidencja drzew. Rezultaty badań wskazały, że katalog elementów składowych uwzględnianych w dokumentacji inwentaryzacyjnej posiadanej przez audytowanych stanowi katalog węższy w porównaniu z zalecaną formą prowadzenia inwentaryzacji przez autora opinii eksperckiej. Audytorzy stoją na stanowisku, iż przeprowadzanie zabiegów inwentaryzacyjnych należy sukcesywnie przeprowadzać z wykorzystaniem możliwości stwarzanych przez posiadane w OŚR narzędzie informatyczne. Za istotne audytorzy uznali także rozpoczęcie prac mających na celu uzyskanie porozumienia z właścicielami terenów w sprawie możliwości pełnego zinwentaryzowania drzew na terenie miasta Opola.

Na podstawie uzyskanych wyników badań zespół audytorów ocenił, że przeprowadzanie zabiegów pielęgnacyjnych na drzewach i krzewach należy traktować w sposób systemowy, co nie jest w pełni realizowane przez jednostki poddane audytowi. W ocenie audytorów zwiększenie nadzoru w trakcie faktycznego dokonywania zabiegów arborystycznych i bezpośrednio po nich (w formie rekomendowanej procedury) eliminowałoby roboty wykonane z naruszeniem sztuki ogrodniczej. Wymienione zwiększenie nadzoru winno dotyczyć także wypracowania skutecznego mechanizmu wymiany informacji w zakresie planowanych zabiegów pielęgnacyjnych na drzewach i krzewach inicjowanych przez miejskie jednostki organizacyjne. Audytorzy zaproponowali także podjęcie działań zmierzających do stworzenia porozumienia pomiędzy właścicielami terenów w mieście Opolu, w celu przeprowadzenia opisanych wyżej działań inwentaryzacyjnych a także przepływu informacji o planowanych pracach w drzewostanie i wykorzystania przy tym wiedzy i kwalifikacji pracowników OŚR. W tym stanie rzeczy zespół audytorów za istotne uznał rozpoczęcie prac w celu zidentyfikowania potrzeb w zakresie utworzenia instytucji Ogrodnika Miejskiego.

W związku z uzyskanymi rezultatami przeprowadzonego zadania audytowego, zespół audytorów wydał łącznie 8 rekomendacji.

W związku ze złożeniem przez audytowanych dodatkowych wyjaśnień i zastrzeżeń dotyczących treści sprawozdania (zgodnie z § 23.3 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 kwietnia 2008r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu przeprowadzania audytu wewnętrznego), audytorzy na podstawie delegacji określonej w § 23.4 cytowanego rozporządzenia Ministra Finansów dokonali ich analizy i wprowadzili zmiany w treści sprawozdania. Dodatkowo zespół audytorów postanowił umieścić wyjaśnienia audytowanych, stanowiące kontrargumenty do pozyskanej opinii rzeczoznawcy zewnętrznego. Przedmiotowe uzupełnienia zostały wprowadzone do treści sprawozdania kursywą wraz z podkreśleniem.

I. CEL

Celem niniejszego audytu było uzyskanie zapewnienia w zakresie efektywności działań podejmowanych przez Gminę Opole, mających za zadanie zapewnić skuteczną ochronę zieleni w mieście, ze szczególnym uwzględnieniem drzewostanu.

II. ZAKRES

Podmiotowy:

- audyt został przeprowadzony w Wydziale Ochrony Środowiska i Rolnictwa oraz Miejskim Zarządzie Dróg - jednostce budżetowej Urzędu Miasta Opola;

Przedmiotowy:

- realizacja zadań wynikających z obowiązujących przepisów w zakresie ochrony miejskich terenów zieleni.

III. Obiekty audytu :

1. Analiza systemu tworzenia terenów zielonych z wyszczególnieniem drzew i krzewów.
2. Analiza i ocena procesu postępowania w zakresie porządkowania terenów zielonych – usuwania, porządkowania, przycinania drzew i krzewów.
3. Legalność gospodarki drewnem pozyskanym z terenów zieleni, drzew i zadrzewień.

IV. Analiza ryzyka:

Wskazane obiekty audytu zostały wyłonione na podstawie wyodrębnionych przez zespół audytorów obszarów ryzyka, zgodnie z zakresem przedmiotowym realizowanego zadania audytowego. W trakcie realizacji przedmiotowego zadania audytowego, zespół audytowy zwrócił szczególną uwagę na ryzyka związane z:

- niezgodnością wewnętrznych uregulowań z przepisami określającymi zadania z zakresu ochrony terenów zielonych;
- brakiem lub nieskuteczną komunikacją pomiędzy komórkami Urzędu Miasta Opola uczestniczącymi w procesie planowania przestrzennego w zakresie ochrony przyrody (terenów zielonych);
- brakiem lub nieskuteczną kontrolą sprawowaną nad stanem drzewostanu;
- prawidłowością naliczania stawek opłat za pozwolenia na wycinkę drzew oraz kar administracyjnych;
- brakiem lub nieskutecznymi działaniami podejmowanymi w celu ochrony drzewostanu przed szkodnikami;
- brakiem lub nieskutecznym nadzorem nad gospodarką drewnem pozyskanym w wyniku usuwania drzew oraz przeprowadzanych zabiegów pielęgnacyjnych.

Analiza ww. ryzyk została przedstawiona w poniższej tabeli:

Obiekty audytu	Jednostka Audytowana	Kategorie ryzyk					Końcowa ocena ryzyka
		Istotność	Jakość zarządzania	Kontrola wew.	Czynniki zewn.	Operacyjne	
		0,20	0,20	0,25	0,15	0,20	
1	2	3	4	5	6	7	8
Obiekt 1	OŚR, MZD	2	3	3	3	4	75%
Obiekt 2	OŚR, MZD	2	3	4	3	4	81%
Obiekt 3	OŚR, MZD	2	3	3	3	3	70 %

W wyniku przeprowadzonej analizy zespół audytorów stwierdził, że najwyższym poziomem ryzyka charakteryzuje się Obiekt 2. Najwyższą punktację przypisano kategoriom kontroli wewnętrznej oraz czynnikom operacyjnym. Audytorzy stoją na stanowisku, że materializacja ryzyk w tych kategoriach niesie największe ryzyko sprawowania nieskutecznego nadzoru nad stanem terenów zieleni, powodując tym

samym trudno odnawialne szkody w środowisku miasta. Obszar tworzenia terenów zielonych (Obiekt 1) charakteryzuje się niższym poziomem ryzyka, aczkolwiek audytorzy zwrócili uwagę na złożoność regulacji prawnych wpływających na proces. Najniższym poziomem ryzyka charakteryzuje się obszar gospodarki drewnem pozyskanym z terenów zieleni (Obiekt 3).

Biorąc pod uwagę badany system i dostępne zasoby Referatu Audytu Wewnętrznego, audytorzy postanowili poddać audytowi ww. obiekty.

V. METODYKA

1. testy przeglądowe – identyfikacja zasad funkcjonowania badanego systemu i jego podsystemów oraz potwierdzenie istnienia (lub nie) kontroli poprzez użycie niżej wymienionych technik:

- zapoznanie się z dokumentami służbowymi,
- uzyskiwania wyjaśnień i informacji od pracowników audytowanej jednostki w oparciu o kwestionariusze kontroli wewnętrznej,
- obserwację wykonywanych działań,

2. testy zgodności – analiza wszystkich zidentyfikowanych procedur w celu oceny stopnia i zakresu ich stosowania poprzez użycie niżej wymienionych technik:

- porównanie określonych zbiorów danych z kryteriami ustalonymi przez audytorów (na podstawie przepisów prawa, umowy o dofinansowanie projektu i wytycznych instytucji zarządzającej);
- sprawdzenie rzetelności informacji oraz jej porównanie z informacją zewnętrzną;

3. testy rzeczywiste legalności (atrybuty) i wydajności (efektywności) tj. sprawdzenie prawidłowości funkcjonowania podsystemów.

VI. TERMIN

Zadanie audytowe przeprowadzono w okresie luty – maj 2009r.

VII. KRYTERIA I USTALENIA

Obiekt 1 - Analiza systemu tworzenia terenów zielonych z wyszczególnieniem drzew i krzewów.

1.1. Kryteria szczegółowe

W ustawie z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U.01.142.1591 tekst jednolity) określono m.in. zadania własne gminy, których realizacja jest obligatoryjna. W art. 7 ust. 1 punkt 12 ustawodawca określił jako jedno z zadań własnych prowadzenie spraw z zakresu zieleni gminnej i zadrzewień.

Zgodnie z art. 78 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zm.) o ochronie przyrody (Dz.U.04.92.880) Rada Gminy jest obowiązana zakładać i utrzymywać w należyłym stanie tereny zieleni i zadrzewienia. Cytowany przepis wprowadza generalną regułę, której stosowanie powinno przejawiać się w szeregu czynności poczynając od działań o charakterze społeczno - organizatorskim, określonych zachowań wśród właścicieli nieruchomości, na których znajdują się obiekty przyrodnicze wchodzące w skład zieleni miejskiej, a kończąc na programach ochrony środowiska (komentarz do art. 78 – Krzysztof Gruszecki, Zakamycze 2005). Działania podejmowane w realizacji cytowanych unormowań prawnych odnoszą się do dwóch elementów składowych środowiska przyrodniczego, to jest terenów zieleni i zadrzewień. Tereny zieleni zostały odpowiednio zdefiniowane w art. 5 pkt 21, natomiast zadrzewienia w art. 5 pkt 27 ustawy o ochronie przyrody. Zestawienie obu definicji wskazuje, że uzupełniają się one wzajemnie. Tereny zieleni obejmują bowiem swoim zakresem przedmiotowym zieleni znajdującą się na obszarach miast, natomiast w pojęciu zadrzewień mieszczą się drzewa i krzewy rosnące poza tymi obszarami, niebędące jednak lasami w rozumieniu ustawy o lasach. Działania podejmowane przez rady gmin w omawianym zakresie powinny przejawiać się w dwóch płaszczyznach, to jest z jednej strony polegać na zakładaniu nowych terenów zieleni miejskiej lub zadrzewień (np. przez tworzenie na podstawie art. 81 parków miejskich), z drugiej strony poprzez stworzenie należytych warunków do utrzymania we właściwym stanie już istniejących terenów zieleni i zadrzewień.

Ustawodawca określił w art. 18 ust 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity) Dz. U. z 2008 Nr 25 poz. 150 obowiązek uchwalania przez organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego programów ochrony środowiska opracowanych na podstawie art. 17 ust.1 ww. ustawy, przez właściwe organy wykonawcze. Programy ochrony środowiska stanowią element składowy ogólnokrajowej polityki ekologicznej państwa realizowanej również na szczeblu lokalnym zgodnie z

podziałem administracyjnym kraju. W programach tych określa się (art. 14 ust.1 ww. ustawy) w szczególności:

- Cele ekologiczne;
- Priorytety ekologiczne;
- Poziomy celów długoterminowych;
- Rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- Środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Ustawodawca w treści art. 18 ust 2 ww. ustawy nałożył na organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego obowiązek okresowego (w 2 – letnich odstępach czasowych) sporządzania raportów z wykonania programów ochrony środowiska przedstawianych właściwym organom stanowiącym.

Rada Miasta Opola realizując obowiązek określony w art. 18 ust. 1 ww. ustawy uchwaliła *Pogrom ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Opola* (Uchwała nr XLVIII/499/05 Rady Miasta Opola z dnia 23 czerwca 2005r.).

Audytorzy w trakcie programowania zadania audytowego nie stwierdzili przepisów prawa powszechnego regulującego zasady i sposoby dokonywania zabiegów na drzewach. W trakcie analizy zespół audytowy uznał, że podstawę przeprowadzania przycięć na drzewach lub dokonywania wycinki winno być poprzedzone uzyskaniem pełnej informacji na temat drzewa przeznaczonego do zabiegu (lub wycinki) – przeprowadzeniem profesjonalnej inwentaryzacji. Powstała w efekcie inwentaryzacji ewidencja może stanowić podstawowe źródło informacji dla komórki organizacyjnej realizującej zadania związane z zabiegami na drzewach.

W związku z brakiem szczegółowych unormowań prawnych precyzujących zakres stosowania inwentaryzacji i ewidencji drzew oraz krzewów, zespół audytorów jako kryteria szczegółowe w przedmiotowym obszarze przyjął uzyskaną opinię (ekspertyzę) wydaną przez dr inż. Przemysława Bąbelewskiego - pracownika Pracowni Roślin Ozdobnych i Dendrologii w Katedrze Ogrodnictwa na Wydziale Przyrodniczo Technologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

Zgodnie z cytowaną wyżej ekspertyzą audytorzy przyjęli, że *inwentaryzacja istniejących drzew i krzewów sporządzana winna być na etapie opracowywania projektu budowlanego/technicznego oraz jako przedprojektowe opracowanie przygotowywane na podstawie odrębnego zlecenia inwestora. Zasadniczym celem inwentaryzacji jest uzyskanie aktualnej informacji o istniejących zadrzewieniach. Informacja ta powinna zawierać następujące elementy, które określają:*

- *skład gatunkowy,*

- stan zdrowotny,
- wartość ozdobną lub użytkową.

Dodatkowo inwentaryzacje przedprojektowe mają decydujące znaczenie przy planowaniu i wyznaczaniu lokalizacji inwestycji budowlanych, drogowych, technologicznych, jak i również samodzielnych terenów zieleni. Na podstawie przeprowadzonej efektywnie inwentaryzacji można opracować szczegółowe wytyczne dotyczące lokalizacji poszczególnych elementów zagospodarowania danego terenu z zachowaniem wymogów określonych w regulacjach prawnych z zakresu ochrony przyrody.

Należy wyróżnić dwa zasadnicze rodzaje inwentaryzacji (ogólna i szczególna), sporządzanych w zależności od etapu zaawansowania opracowywanej dokumentacji budowlanej/technicznej:

- inwentaryzacja ogólna, przygotowywana na etapie opracowywania projektu budowlanego. Obejmuje ona w swym zakresie informacje dotyczące:
  - rodzaju i gatunku poszczególnych drzew i krzewów;
  - składu gatunkowego grup zieleni.

Wykonywana jest na podstawie przeprowadzonej wizji lokalnej, której wyniki są następnie nanoszone na mapę sytuacyjno-wysokościową danego obszaru w skali 1:500 i 1:1000. Poszczególnym drzewom i krzewom nadawane są numery, nanoszone następnie na mapę. Do części graficznej dołączana jest krótka charakterystyka szaty roślinnej wraz z wykazem inwentaryzowanych elementów zieleni w postaci zbiorczej tabeli (uwzględniającej numery poszczególnych egzemplarzy lub grup zieleni, ich nazewnictwo w języku łacińskim, liczbę, powierzchnię rozstawy oraz ich przeznaczenie). Inwentaryzacja ogólna sporządzana jest dla podjęcia decyzji w sprawie zachowania lub likwidacji zieleni, dostarcza cennych wiadomości dendrologicznych o wartości i przydatności istniejącej zieleni dla nowego założenia;

Tab.1. Przykład tabeli z wykazem inwentaryzacyjnym

Lp.	Rodzaj i gatunek	Pow. w m ²	Rozstawa	Liczba sztuk	Bardzo cenne	Wartościowe	Uwagi
1	Salix alba	30	-	3	+		Do adaptacji

- inwentaryzacja szczegółowa, przygotowywana na etapie projektu technicznego, służy przeprowadzeniu oceny istniejących elementów zieleni na obszarze objętym opracowywaną dokumentacją i stanowi część zaprojektowanej szaty roślinnej. Inwentaryzacja szczegółowa obejmuje w swym zakresie określenie w sposób indywidualny poszczególnych elementów zieleni tj.:

- łacińska nazwa rodzajowa;
- nazwa gatunkowa oraz nazwa odmiany ogrodniczej;
- średnica lub obwód pnia mierzonego na wysokości 130cm od powierzchni gruntu;
- średnica korony;
- wysokość drzewa lub krzewu;
- opis stanu zdrowotnego oraz podanie wartości dendrologicznej.

Wyniki przeprowadzonych pomiarów nanoszone są na mapę sytuacyjno - wysokościową sporządzoną w skali 1:100, lub 1:500 zawierającą aktualną sytuację zadrzewień i innych elementów zieleni. Do części graficznej opracowania załączana jest tabela z wykazem inwentaryzacyjnym zieleni według numeracji przyjętej na planie sytuacyjnym, gdzie oprócz podanych charakterystycznych parametrów inwentaryzowanych elementów zawarte są uwagi o stanie zdrowotności, koniecznych zabiegach pielęgnacyjnych, oraz dyspozycje w sprawie adaptacji bądź ich likwidacji. Na podstawie planu sytuacyjnego sporządza się opis techniczny, który winien zawierać ogólną charakterystykę istniejącej zieleni pod względem zdrowotności, wartości biocenotycznej i dendrologicznej.

Tab.2. Przykładowa tabela inwentaryzacji szczegółowej

Lp.	Rodzaj gatunek	Wysokość [m]	Zasięg [m]	Obwód 1,3 m [cm]	Uwagi	Decyzja dotycząca adaptacji	Decyzja dotycząca likwidacji
1	<i>Laburnum anagyroides</i> Medik. Złotokap pospolity	8	6		Posusz 5%		
2	<i>Taxus bacata</i> L. Cis pospolity	6	6	30			
3	<i>Thuja plicata</i> Donn ex D.Don Zywotnik olbrzymi	10	1,5	39			

Inwentaryzacja powinna być przeprowadzana przez osoby biegle rozpoznające podstawowe rodzaje i gatunki drzew, krzewów, krzewinek, podkrzewów i pnączy w oparciu o podstawowy podręcznik „Dendrologia” autorstwa Włodzimierza Senety i Jakuba Dolatowskiego wydawnictwa PWN 2008 (aktualizowany co 2 lata). Osoby przeprowadzające inwentaryzację zieleni powinny posiadać również podstawowe wiadomości z zakresu geodezji i kartografii. Preferowane wykształcenie osób przeprowadzających inwentaryzację to absolwent wyższych uczelni następujących kierunków: biologii, ogrodnictwa, kształtowania terenów zieleni lub architektura krajobrazu. Istotnym jest aby w trakcie studiów były przeprowadzone zajęcia z następujących przedmiotów: dendrologii ogólnej i szczegółowej lub drzewoznawstwa.

Zabiegi inwentaryzacyjne zieleni powinny być wykonane raz na 10 – 15 lat, ponieważ w dłużnych jednostkach czasu stan zmian w drzewostanie ulega poważnym zmianom. Część drzew podlega wykreśleniu ze spisu z przyczyn biologicznych lub też z innych, na przykład z powodu pożarów, wichur czy burz. Ponadto drzewa rosną i przyrastają, co wymaga systematycznego ich inwentaryzowania aby prawidłowo gospodarować drzewostanem.

Inwentaryzacja zieleni przeprowadzona w sposób prawidłowy stanowi podstawę do opracowania dalszych prac projektowych. Inwentaryzacja szczegółowa zieleni, a przede wszystkim jej wykaz inwentaryzacyjny, jest niezbędnym dokumentem, na podstawie którego właściwe terenowe organy administracji państwowej wydają zezwolenie na usunięcie drzew oraz obliczają wysokość opłat za usunięte drzewa. Ponadto inwentaryzacja dostarcza podstawową wiedzę przyrodniczą z zakresu biocenozy i drzew rosnących w danej aglomeracji miejskiej lub przyrodniczej.

Zadania związane z zakresem przedmiotowym analizowanego Obiektu audytu zostały przypisane Wydziałowi Ochrony Środowiska i Rolnictwa (OŚR). Zgodnie z § 29 Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Opola (załącznik nr 1 do zarządzenia Prezydenta Miasta Opola OR.I-0152-94/06 z dnia 1 sierpnia 2006r., z późn. zm.) określono, że OŚR wykonuje zadania wynikające z aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody oraz zadania z zakresu ochrony zieleni, w tym prowadzenie bieżącego utrzymywania i przebudowy terenów zieleni miejskiej.

Zadania związane z zakresem przedmiotowym analizowanego Obiektu zostały także przypisane Miejskiemu Zarządowi Dróg (MZD) - jednostce budżetowej sprawującej zarząd i nadzór nad budową, modernizacją i utrzymaniem dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie miasta Opola. Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Miejskiego Zarządu Dróg, stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 11/2008 Dyrektora Miejskiego Zarządu Dróg w Opolu z dnia 01.08.2008r., MZD realizuje zadania zapewniające utrzymanie i ochronę zieleni w pasach drogowych (§ 3 punkt 2.5).

Zgodnie z § 18 cytowanego Regulaminu odpowiedzialną komórką organizacyjną za badany obszar jest Dział Eksploatacji Dróg, który przygotowuje procedury przetargowe dla zamówień dotyczących m.in. utrzymania zieleni w pasie drogowym (punkt 10.1.9), a także przygotowuje umowy i zlecenia na wykonawstwo robót i usług m.in. w wyżej wymienionym zakresie.

Do kryteriów szczegółowych w przedmiotowym obiekcie audytorzy zaliczyli również wybrane przez audytorów uregulowania zawarte w zarządzeniach wewnętrznych Naczelnika OŚR. W punkcie 8 zarządzenia wewnętrznego nr OŚR.0147-2/08 Naczelnika Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa z dnia 28 lipca 2008r. w sprawie organizacji pracy Wydziału (zatwierdzonym przez Prezydenta Miasta Opola w dniu 31.07.2008r.) określone zostały szczegółowe zadania realizowane przez pracowników Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury.

Audytorzy uwzględnili w swojej analizie także postanowienia zawarte w opisach stanowisk pracowników Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury.

1.2. Ustalenia stanu faktycznego

1.2.1. Realizację zadań związanych z zakresem przedmiotowym niniejszego zadania audytowego Prezydent Miasta Opola przypisał Wydziałowi Ochrony Środowiska i Rolnictwa, określając te zadania w Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Miasta Opola. W § 29 Regulaminu Organizacyjnego Prezydent określił strukturę oraz zadania OŚR. W skład OŚR wchodzi następujące Referaty:

- Kształtowania i Finansowania Środowiska;
- Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury.

Audytorzy ustalili, że zadania dotyczące m.in. ochrony przyrody, ochrony zieleni oraz prowadzenia bieżącego utrzymania zieleni miejskiej realizuje Referat Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury. Z wyjaśnień audytowanych, udokumentowanych w kwestionariuszu samooceny oraz z treści przedstawionych przez audytowanych opisów stanowisk wynika, że zadania z zakresu audytu realizują: kierownik referatu oraz dwoje pracowników tego referatu (łącznie w referacie zatrudnionych jest 7 osób). Naczelnik OŚR w opisach stanowisk określiła, że:

- kierownik referatu wykonuje m.in. następujące czynności:
  - a. zlecenia, nadzoru i rozliczania prac związanych z bieżącym utrzymaniem i pielęgnacją urządzonych terenów zieleni miejskiej;

- b. prowadzenia kontroli stanu zieleni w mieście, opracowywania koncepcji zazielenienia miasta;
- c. przeprowadzania kontroli stosowania przepisów o ochronie przyrody w zakresie ochrony zieleni;
- d. przygotowywania projektów uchwał i zarządzeń w sprawie ustanawiania parku oraz sposobu wykonywania jego ochrony, programów zazielenienia terenów miejskich i ochrony zieleni oraz ich realizacji;
- e. organizowania prac zadrzewieniowych na terenie miasta Opola;
- f. opiniowania i uzgadniania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentacji technicznych pod kątem ochrony zieleni;
- g. współpracy m.in. z Miejskim Zarządem Dróg w Opolu oraz z innymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta Opola;
- natomiast pracownicy referatu (inspektor ds. ochrony przyrody i zieleni oraz podinspektor ds. ochrony przyrody i utrzymania zieleni) prowadzą sprawy m.in. z zakresu:
  - a. uczestnictwa w wizjach lokalnych w ramach działania Komisji ds. Ochrony Zieleni oraz w sprawach związanych z ochroną przyrody i utrzymaniem zieleni;
  - b. przeprowadzania kontroli stosowania przepisów ustawy o ochronie przyrody, w tym nadzór nad prowadzonymi pracami pielęgnacyjnymi drzewostanu;
  - c. uczestnictwa w komisjach odbioru prac związanych z zagospodarowaniem terenów zieleni oraz prac w obrębie drzewostanu, wykonywanych na rzecz miasta;
  - d. organizowania prac zadrzewieniowych oraz udzielania pomocy i fachowego instruktażu;
  - e. opiniowania i uzgadniania projektów pod kątem ochrony zieleni i przyrody;
  - f. opiniowania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony przyrody i zieleni;
  - g. przygotowywania materiałów i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych z zakresu zadań Wydziału;
  - h. zlecania, nadzoru i rozliczania prac związanych z bieżącym utrzymaniem i pielęgnacją urządzonych terenów zieleni miejskiej;
  - i. prowadzenia kontroli stanu zieleni w mieście, opracowywania koncepcji zazielenienia miasta.

Analiza struktury organizacyjnej Miejskiego Zarządu Dróg wykazała, że prowadzeniem spraw związanych merytorycznie z zakresem przedmiotowym zadania audytowego zajmują się 2 osoby, spośród 9 osób zatrudnionych w Dziale Eksploatacji Dróg. Na

podstawie uzyskanych informacji w kwestionariuszu samooceny audytorzy ustalili, że jedna osoba zajmuje się załatwianiem spraw związanych z wnioskowaniem o wycinkę drzew, zleceniami oraz korespondencją dotyczącą zieleni, druga osoba zajmuje się nadzorem nad realizowanymi robotami. Ilość osób (dwie) według MZD jest optymalna do sprawnego funkcjonowania przedmiotowego obszaru w jednostce.

1.2.2. Zespół audytowy w analizie przedmiotowego Obiektu przeprowadził badanie mające na celu stwierdzenie realizacji obowiązku określonego w art. 7 ust. 1 punkt 12 ustawy o samorządzie gminnym, w którym określono jako obligatoryjne zadanie własne gminy, prowadzenie spraw z zakresu zieleni gminnej i zadrzewień. Ustawodawca w art. 78 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zm.) o ochronie przyrody (Dz.U.04.92.880) wskazał organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego jako obowiązany zakładać i utrzymywać w należyтым stanie tereny zieleni i zadrzewienia. Na podstawie przeprowadzonego badania w formie testu przeglądowego, z wykorzystaniem kwestionariusza samooceny oraz przeprowadzonego wywiadu, udokumentowanego w notatce służbowej, audytorzy ustalili, że realizacja przedmiotowego ustawowego obowiązku jest realizowana przez OŚR i odbywa się przy współpracy z Radą Miasta oraz Biurem Urbanistycznym, w szczególności polega na:

- i. udzielaniu odpowiedzi oraz informacji na zapytania i interpelacje w zakresie tworzenia i utrzymania terenów zieleni w mieście;
- ii. w organizowanym od 2004 roku konkursie „Zielone Opole” w pracach komisji oceniającej obiekty bierze udział radny, wyznaczony przez Przewodniczącego Rady Miasta Opola. Wyznaczony radny jako członek komisji konkursowej jest także zapraszany na uroczyste rozdanie nagród laureatom konkursu;
- iii. przedstawiciel radnych wchodzi także w skład komisji przyznającej dofinansowanie ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na zadania związane m.in. z utrzymaniem i zakładaniem terenów zieleni oraz na edukację ekologiczną związaną z ochroną przyrody i zieleni;
- iv. w 2008 r. dla radnych została przygotowana prezentacja multimedialna o działaniach podejmowanych przez OŚR w imieniu Prezydenta Miasta Opola na terenach zieleni miejskiej. Prezentacja miała miejsce na posiedzeniu Komisji Infrastruktury i obejmowała zagadnienia związane z utrzymaniem terenów zieleni, placów zabaw zlokalizowanych w terenach zieleni, dokonywanych inwestycjach, remontach, nowych zagospodarowaniach tych terenów, wyposażania ich w urządzenia małej architektury oraz poniesionych kosztach;

- v. program ochrony środowiska wraz z jego aktualizacją był prezentowany i przedstawiony na Komisjach i sesji Rady Miasta Opola i poddany zatwierdzeniu;
- vi. materiały edukacyjne i informacyjne są na bieżąco przekazywane radnym;
- vii. radni zostali też zapoznani z Raportem z realizacji projektów zapisanych w Programie Rozwoju Miasta Opola na lata 2007 – 2015 (aktualizacja) w I półroczu 2008 r.;
- viii. każdorazowo powołanie obiektów przyrodniczo cennych odbywa się poprzez przygotowanie projektu uchwały Rady Miasta Opola, a następnie zaprezentowanie na sesji materiału merytorycznego;
- ix. w 2008 roku została opracowana (na zlecenie OŚR) koncepcja zagospodarowania terenu jako parku miejskiego na terenie pomiędzy parkingiem przy ul. Parkowej a torami kolejowymi w Opolu. Na terenie tym zostaną w najbliższym sezonie wegetacyjnym wykonane nasadzenia ok. 400 sztuk drzew. Zgodnie z zapisami art. 81 ustawy o ochronie przyrody „teren pokryty drzewostanem (...) rada gminy może uznać za park gminny”. Wobec powyższego w najbliższym czasie zostanie przygotowany projekt uchwały o założeniu nowego parku na terenie miasta Opola;
- x. Zasady współdziałania OŚR z Biurem Urbanistycznym są realizowane na podstawie wewnętrznych uregulowań Urzędu Miasta Opola: zarządzenia nr OR.I-0152-86/2005 Prezydenta Miasta Opola z dnia 7 listopada 2005 r. w sprawie wprowadzenia procedury realizacji uchwał podjętych przez Radę Miasta Opola w sprawie *opracowań urbanistycznych: miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Opola* oraz zarządzenia nr OR.I-0152-54/06 Prezydenta Miasta Opola z dnia z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie *wprowadzenia zasad współpracy między wydziałami i referatami realizującymi zadania własne gminy w związku z przystąpieniem do opracowywania projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (lub jego zmiany) oraz zasad przekazywania do Biura Rady Miasta materiałów dotyczących uchwalenia projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przez Biuro Urbanistyczne lub Wydział Urbanistyki, Architektury i Budownictwa*. W praktyce, po otrzymaniu zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych obszarów, OŚR składa wnioski dotyczące ochrony zieleni, obszarów chronionych, a także zachowania lub propozycji utworzenia nowych terenów zieleni. W kolejnym etapie uwagi wnoszone są do opracowanego projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Po uchwaleniu planów tereny wykazane w planie jako ZI (tereny zieleni izolacyjnej), ZP (tereny zieleni urządzonej) własności Gminy Opole są

wyodrębniane i przewidziane do ochrony i utrzymania bieżącego lub interwencyjnego (zgodnie z zarządzeniem Wewnętrznym Nr OŚR.0147-2/08 Naczelnika Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa z dnia 28.07.2008 r. w sprawie organizacji pracy w Wydziale oraz opisami stanowisk pracy).

Na podstawie uzyskanych informacji audytorzy stwierdzili, że wymóg określony w przepisach prawa dotyczący zakładania i utrzymywania w należytym stanie terenów zieleni i zadrzewienia jest realizowany.

1.2.3. Przeprowadzona przez audytorów analiza przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz uregulowań obowiązujących w państwach członkowskich Unii Europejskiej nie wykazała istnienia formalnych kryteriów dotyczących inwentaryzacji i ewidencji drzew na terenach miejskich. Niemniej audytorzy wyrazili pogląd konieczności jej prowadzenia, szczególnie w przypadkach szacowania zakresu ewentualnych zabiegów sanitarnych i technicznych na drzewach oraz identyfikowania zniszczeń (w tym także procesu nakładania i realizacji kar administracyjnych). Monitorowanie ilości i stanu drzew, ewentualnie także zachodzących zmian jest nieodzownym warunkiem racjonalnego formułowania, realizacji i oceny funkcjonowania polityki w zakresie ochrony zieleni w mieście. W toku prac nad programowaniem przedmiotowego zadania audytowego zespół audytorów zaplanował i uzyskał opinię naukową rzeczoznawcy, stanowiącą załącznik nr 1 do sprawozdania. W punkcie 1 cytowanej opinii zdefiniowano istotę i potrzebę dokonania inwentaryzacji drzew i założenia stosownej ich ewidencji. W związku z tym audytorzy uznali kryteria przedstawione w cytowanej opinii i zastosowali je w ustaleniach stanu faktycznego.

W ramach testów przeglądowych zespół audytorów przygotował kwestionariusz samooceny, który został skierowany do OŚR oraz MZD. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi, audytorzy uzyskali następujące ustalenia, kolejno dla OŚR i MZD:

- a. OŚR:
  - i. inwentaryzacje drzewostanu na terenie miasta (w ocenie Kierownika Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury) powinny być sporządzane przez poszczególne jednostki we własnym zakresie;
  - ii. OŚR na bieżąco podejmuje działania związane z ewidencjonowaniem terenów zieleni i drzewostanu na własnych terenach (terenach należących do miasta);
  - iii. OŚR dysponuje powierzchniową inwentaryzacją terenów zieleni (parki, cmentarze, pomniki przyrody itp.) w wersji elektronicznej w programie Arc Edithor 93. Oprogramowanie jest dostępne na jednym stanowisku pracy;

iv. inwentaryzacja zieleni wraz z projektami gospodarki drzewostanem zostały na zlecenia OŚR wykonane przez (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198). OŚR jest w posiadaniu spisów inwentaryzacyjnych następujących cmentarzy:

- Komunalnego przy ul. Wrocławskiej w Opolu Bierkowicach (XII 2004);
- „Na grobli” przy ul. Oleskiej w Opolu Gośławicach (XII 2004);
- Przy ul. Wagonowej w Opolu Gośławicach (XII 2004);
- Komunalnego przy ul. Hubala w Opolu (XII 2004);
- Komunalnego przy ul. Tysiąclecia w Opolu Kolonii Gośławickiej (IX 2004);
- Cholerycznego przy ul. Św. Jacka w Opolu Nowej Wsi Królewskiej (IX 2004);
- Przy ul. Zielonej w Opolu Nowej Wsi Królewskiej (XI 2004);
- Żydowskiego przy ul. Granicznej w Opolu Nowej Wsi Królewskiej (XII 2004);
- Komunalnego przy al. Przyjaźni w Opolu Nowej Wsi Królewskiej (IX 2004);
- Komunalnego centralnego w Opolu Półwsi (IX 2004) – inwentaryzacja, przedmiar robót wykonany przez (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) – kosztorysanta z dnia 19.12.2004r., metryka projektu – prace pielęgnacyjne w drzewostanie cmentarnym – usuwanie suszu i redukcja koron (aktualizacja w ramach nadzoru inwestorskiego rzeczowego zakresu robót przedstawionego w dokumentacji inwentaryzacyjnej opracowanej w 2004r. z dostosowaniem do zakresu objętego przetargiem, opracowany przez (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) z dnia 30.11.2006r.);
- Komunalnego przy ul. Partyzanckiej w Opolu (IX 2004);
- Komunalnego przy ul. Niemodlińskiej w Opolu (IX 2004);
- Wojennego przy ul. Katowickiej w Opolu (XI 2004);
- Przy ul. Wyszomirskiego w Opolu Wójtowej Wsi (XI 2004);
- Komunalnego w Opolu przy ul. Krapkowickiej (XII 2004);
- Komunalnego przy ul. Budowlanych w Opolu Zakrzowie (IX 2004);
- Komunalnego przy ul. Wrocławskiej w Opolu (XI 2004);

Wymienione wyżej opracowania są sporządzone w formie pisemnej, zawierają zakres drzew objętych inwentaryzacją, przedstawionych w wersji tabelarycznej oraz graficznej na mapie w skali 1:500 (stwierdzono też nieliczne przypadki skali 1:250 oraz 1:1000). Tabele zawierają następujące elementy:

- numer,
- nazwę gatunkową,
- obwód pnia,

- średnica pnia,
  - średnica korony,
  - wysokość,
  - uwagi – w polu tym ujęto proponowane rodzaje zabiegów w przypadku stwierdzenia suszu lub innego uszkodzenia (np. ślady żeru owadów), określenia stanu drzewa, np. słaby;
- v. dla potrzeb Wydziału są wykonane opracowania w wersji tradycyjnej dla części terenów, które Wydział utrzymuje. Corocznie zlecane są opracowania takiej dokumentacji dla wybranych terenów zieleni;
- vi. sukcesywnie od 2004 r. prowadzone są prace związane z ustalaniem wykazu terenów zieleni urządzonej, przewidzianych do objęcia stałym utrzymaniem. W pierwszym etapie wyodrębniono z dokumentów geodezyjnych (SIT) wykaz takich terenów, a następnie zlecono opracowanie bilansu powierzchniowego wraz z ewidencją urządzeń na tych terenach. Materiał ten posłużył do opracowania materiałów przetargowych do bieżącego utrzymania terenów zieleni. Między innymi został opracowany harmonogram prac koniecznych do wykonania w terenach zieleni. Na bazie tego harmonogramu dokonywane są wizje, kontrole oraz odbiory wykonywanych prac. Podczas wizji ustalane są z wykonawcą szczegółowe zakresy prac, niezbędne do wykonania w danym miesiącu, w tym prace w obrębie drzewostanu. Z uwagi na comiesięczne przeglądy, prace takie są zlecane w miarę wystąpienia potrzeb, z wyłączeniem okresu lęgowego ptaków, o ile nie zagraża to bezpieczeństwu ludzi lub mienia. Umowa z wykonawcą prac w terenach zieleni urządzonej zawarta jest na 4-letni okres, tj. od 2007 do 2010 roku;
- vii. w miarę posiadanych środków finansowych zlecane są do wykonania firmom zewnętrznym dokumentacje inwentaryzacyjne. Dokumentacje takie tracą swoją aktualność i w związku z tym średnio co 2 – 3 lata powinny być aktualizowane;
- viii. dla pomników przyrody opracowano szczegółową ewidencję, która jest w posiadaniu Wydziału;
- ix. w bieżącym roku w ramach posiadanych środków finansowych planowane jest:
- opracowanie inwentaryzacji drzewostanu wraz z projektem gospodarki drzewostanem w ramach kompleksowej dokumentacji dot. rewaloryzacji Parku Pasięka (Nadodrzańskiego) do projektu pn. „ODRA uRZEKA w Opolu;
  - aktualizacja inwentaryzacji zieleni w parku na Wyspie Bolko;
  - opracowanie inwentaryzacji i projektu gospodarki drzewostanem w parku osiedlowym na osiedlu im. Armii Krajowej;

- aktualizacja bazy danych w programie Arc Edithor 93.

Dodatkowo audytorzy przeprowadzili badanie mające na celu uzyskanie podstawowych informacji na temat funkcjonowania i możliwości wykorzystania oprogramowania pn. Arc Editor. Na podstawie informacji Wydziału Informatyki ustalono, że przedmiotowy program został przyjęty na stan Urzędu Miasta łącznie z programami ARIMS oraz Cadna w dniu 04.11.2008r. Zostały one zakupione przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa a jego wartość wynosiła (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198). Zakupione oprogramowanie zapewnia wysokiej jakości wizualizację kartograficzną, jest zaopatrzone w narzędzia do zarządzania i analizowania danych geograficznych oraz podstawowe narzędzia do tworzenia i edycji danych. Dodatkowo posiada możliwość edycji wszystkich formatów danych ESRI w tym warstw informacyjnych i wielodostępowych geobaz. Przedmiotowe oprogramowanie zostało zainstalowane w OŚR, Referacie Kształtowania i Finansowania Ochrony Środowiska, na jednym stanowisku roboczym. W trakcie badania audytorzy dokonali oglądu funkcjonowania programu w siedzibie audytowanego. Pracownik Referatu Kształtowania i Finansowania Ochrony Środowiska zaprezentował podstawowe „ekrany”, możliwości edycyjne w momencie tworzenia bazy danych oraz wskazał naniesione w bazie programu lokalizacje pomników przyrody. Z uzyskanych informacji od pracownika obsługującego program wynika, że wprowadzone dane dotyczące drzew pomników przyrody są niedokładne i mają charakter tymczasowy. Po uzyskaniu pełnej wiedzy na temat obsługi programu będą nanoszone poprawki oraz prowadzone dalsze prace m.in. ewidencjonowania drzew.

b. MZD:

- i. inwentaryzacja jest przeprowadzana w miarę zaistnienia potrzeby dokonania prac z drzewami;
- ii. w 2006r. uzyskano inwentaryzację w pasach drogowych wzdłuż następujących ulic: Partyzanckiej, Domańskiego, Ozimskiej, Częstochowskiej, Strzeleckiej, Obrońców Stalingradu, Budowlanych;
w 2007r. – inwentaryzację wzdłuż - Powstańców Śląskich (od Barlickiego do Strzelców Bytomskich) oraz opinie dendrologiczną dotyczącą wyrwconego drzewa na ul. Barlickiego;
w 2008 - inwentaryzację drzewostanu wraz z opinią dendrologiczną i gospodarką drzewostanem przy ulicach: Odrodzenia, Budowlanych, Sobieskiego, Matejki, Czapraka oraz opinie dendrologiczne dotyczące: dębu przy ul. Konsularnej i robinii przy ul. Strzelców Bytomskich.

- iii. Dział Eksploatacji Dróg nie prowadzi ewidencji drzew. Są sporządzane „Szczegółowe inwentaryzacje drzew wraz z opinią dendrologiczną i gospodarką drzewostanem dla poszczególnych ulic i ciągów”; Z uwagi na ograniczone środki finansowe wybór musi być bardzo rozważny, dyktowany przede wszystkim bieżącymi potrzebami.
- iv. MZD planuje pozyskanie środków na sporządzenie inwentaryzacji dla dróg gminnych z uwzględnieniem centrum miasta i ulic przyległych.

1.2.4. Kontynuując analizę przedmiotowego obszaru audytorzy przeprowadzili test, którego celem było dokonanie oceny realizacji wymogu składania przez Prezydenta Miasta Opola raportów z wykonania programu ochrony środowiska. Albowiem ustawodawca w treści art. 18 ust 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity) Dz. U. z 2008 Nr 25 poz. 150. nałożył na organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego obowiązek okresowego (w 2 – letnich odstępach czasowych) sporządzania raportów z wykonania programów ochrony środowiska przedstawianych następnie właściwym organom stanowiącym. Zespół audytorów na podstawie przeprowadzonych wywiadów z pracownikami Referatu ustalił, iż:

- W miesiącu lutym 2007r. pracownicy Referatu przygotowali dokument pn.: *Sprawozdanie z realizacji „Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Opola” za lata 2004 – 2006*. Opracowanie zostało przygotowane na podstawie materiałów przekazanych Referatowi przez podmioty uczestniczące w realizacji zadań ujętych w „*Programie ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Opola*”, który został uchwalony przez Radę Miasta Opola w dniu 23 czerwca 2005r. (Uchwała nr XLVIII/499/05);
- Sprawozdanie zostało pozytywnie zaopiniowane przez Komisję Infrastruktury działającą w ramach Rady Miasta Opola w dniu 12 marca 2007r., a następnie przedłożone Radzie Miasta w trakcie sesji w dniu 22 marca 2007r. – tym samym wypełniono ustawowo określony obowiązek składania raportu z zachowaniem wskazanego terminu;
- Zgodnie z protokołem nr IX/07 sesji Rady Miasta Opola z dnia 22 marca 2007r Rada Miasta w wyniku jawnego głosowania (...) *jednogłośnie głosami 19 radnych przyjęła do wiadomości Sprawozdanie z realizacji „Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Opola” za lata 2004 – 2006*;
- W związku z faktem, iż w 2009r. upływa termin przedstawienia Radzie Miasta przez Prezydenta sprawozdania z wykonania programu ochrony środowiska za okres 2007 –

2008 audytorzy skierowali za pośrednictwem poczty elektronicznej zapytanie do pracowników Referatu z prośbą o określenie przewidywanego terminu przygotowania przedmiotowego opracowania. Audytowani udzielając zwrotnej informacji wskazali, iż sprawozdanie przygotowywane jest przez zewnętrznego wykonawcę (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198), natomiast *termin opracowania sprawozdania z wykonania programu ochrony środowiska za lata 2007 – 2008 upływa z końcem czerwca br.* Po uzyskaniu przedmiotowego opracowania zostanie ono przedstawione na posiedzeniu Rady Miasta, zgodnie z ustalonym trybem pracy.

1.3. Analiza przyczyn i skutków uchybień

Przedmiotem badań w przedmiotowym obiekcie była analiza systemu tworzenia terenów zielonych z wyszczególnieniem drzew i krzewów. W trakcie przeprowadzonych badań audytorzy stwierdzili, iż zadania wynikające z przepisów prawnych regulujących obszar ochrony przyrody oraz zadania z zakresu ochrony zieleni, a także bieżącego utrzymywania i przebudowy zieleni na terenie miasta Opola realizuje Referat Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury w Wydziale Ochrony Środowiska i Rolnictwa. W ramach funkcjonującego referatu powyższe zadania realizowane są przez 3 pracowników (w tym przez kierownika Referatu). Natomiast zadania z zakresu utrzymywania i ochrony zieleni w pasach drogowych w granicach administracyjnych miasta Opole realizuje jednostka budżetowa – Miejski Zarząd Dróg (MZD). W ramach struktury organizacyjnej MZD prowadzenia spraw związanych z realizacją przedmiotowych zadań (tj. przygotowywania procedur przetargowych dot. utrzymania zieleni w pasie drogowym, umów i zleceń na wykonawstwo robót i usług) powierzono 2 osobom zatrudnionym w Dziale Eksploatacji Dróg. W trakcie przeprowadzanych wywiadów audytowani przedstawiciele Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury wielokrotnie podkreślali, iż zatrudniona liczba osób w Referacie jest niewystarczająca ze względu na skomplikowany charakter prowadzonych spraw oraz konieczność przeprowadzania wizji lokalnych niezbędnych w procesie m.in. wydawania pozwoleń na wycięcie drzew w formie decyzji administracyjnych. Natomiast MZD nie zgłaszał uwag dotyczących ilości zatrudnionych pracowników, podkreślając iż aktualna wartość zasobu kadrowego jest optymalna do zapewnienia sprawnego funkcjonowania komórki w obszarze badanego obiektu audytu.

Zespół audytorów stwierdził, iż realizacja opisanego w art. 78 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U.04.92.880) obowiązku polegającego na zakładaniu i utrzymywaniu w należytym stanie terenów zieleni oraz zadrzewiania przez Radę Gminy następuje poprzez ścisłą współpracę organu stanowiącego z Wydziałem

Ochrony Środowiska oraz Biurem Urbanistycznym (BU). W ramach tejże współpracy OŚR m.in. udziela odpowiedzi oraz informacji na zapytania i interpelacje w zakresie tworzenia i utrzymania terenów zieleni, a także przygotowuje projekty uchwał w celu utworzenia przez Radę obiektów przyrodniczo cennych oraz przygotowuje koncepcje zagospodarowania terenu jako parku miejskiego (np. opracowana w 2008r. koncepcja parku miejskiego pomiędzy parkingiem przy ul. Parkowej). Zasady współpracy OŚR z BU określają zapisy wewnętrznych procedur wprowadzonych Zarządzeniami Prezydenta Miasta Opola: nr OR.I-0152-86/2005 z dnia 7 listopada 2005r. w sprawie wprowadzenia procedury realizacji uchwał podjętych przez Radę Miasta Opola *w sprawie opracowań urbanistycznych: miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Opola* oraz zarządzenia nr OR.I-0152-54/06 Prezydenta Miasta Opola z dnia z dnia 21 kwietnia 2006 r. *w sprawie wprowadzenia zasad współpracy między wydziałami i referatami realizującymi zadania własne gminy w związku z przystąpieniem do opracowywania projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (lub jego zmiany) oraz zasad przekazywania do Biura Rady Miasta materiałów dotyczących uchwalenia projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przez Biuro Urbanistyczne lub Wydział Urbanistyki, Architektury i Budownictwa*. W wyniku przeprowadzonych badań audytorzy nie stwierdzili uchybień w sposobie realizacji ustawowego obowiązku zakładania oraz utrzymywania w należyłym stanie terenów zieleni na obszarze miasta na prawach powiatu Opola.

Poprzez inwentaryzację należy rozumieć ogół działań obejmujących swoim zakresem czynności, których celem jest ustalenie stanu faktycznego posiadanych zasobów. Zasadniczym celem inwentaryzacji jest dokonanie weryfikacji zakresu posiadanych informacji, co w rezultacie umożliwi wprowadzenie korzystnych zmian zapewniających zgodność ze stanem rzeczywistym. Analiza przeprowadzona przez zespół audytowy nie wykazała istnienia przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz uregulowań obowiązujących w państwach członkowskich Unii Europejskiej określających kryteria stosowania inwentaryzacji oraz prowadzenia ewidencji drzew. Jednakże ze względu na szczególny charakter zagadnienia gospodarowania występującymi na terenach zurbanizowanych drzew oraz wynikające obowiązki nałożone na organy administracji publicznej przez ustawodawcę z zakresu ochrony przyrody, zespół audytorów stoi na stanowisku, iż konieczne jest przeprowadzanie inwentaryzacji drzew stanowiących stały element przestrzeni miejskiej. Zespół audytorów skorzystał z Międzynarodowego Standardu Profesjonalnej Praktyki Audytu Wewnętrznego (opracowanymi przez The Institute of Internal Auditors – IIA, które Minister Finansów określił jako „Standardy

audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych”) – standardu nr 1210.A1 – *jeżeli wśród personelu audytu wewnętrznego brakuje wiedzy, umiejętności lub innych kompetencji niezbędnych do wykonywania całości lub części zadania, to zarządzający audytem wewnętrznym powinien pozyskać odpowiednią pomoc oraz wsparcie merytoryczne*. Delegacja do powołania rzeczoznawcy została także określona przez ustawodawcę w art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005r. o finansach publicznych (Dz.U.05.249.2104 ze zm.) – *w przypadkach wymagających specjalnych kwalifikacji audytor wewnętrzny może, w uzgodnieniu z kierownikiem jednostki, powołać rzeczoznawcę*. W związku z powyższym, zespół audytorów posłużył się ekspertyzą wydaną przez dr inż. Przemysława Bąbelewskiego - pracownika Pracowni Roślin Ozdobnych i Dendrologii w Katedrze Ogrodnictwa na Wydziale Przyrodniczo Technologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

Na podstawie przeprowadzonych testów audytorzy ustalili, iż aktualnie brak jest całościowej (wspólnej) inwentaryzacji drzewostanu dla całego miasta. Inwentaryzacje sporządzane są przez poszczególne jednostki we własnym zakresie w sytuacji zaistnienia potrzeby. Wydział Ochrony Środowiska prowadzi spisy inwentaryzacyjne na terenach należących do miasta, dysponuje jednocześnie powierzchnią inwentaryzacją terenów zieleni (parki, cmentarze, pomniki przyrody) w formie elektronicznej w programie Arc Edithor 93 umożliwiającym wysokiej jakości wizualizację kartograficzną. Wydział OŚR prowadzi od 2004r. prace mające na celu przygotowanie wykazu terenów zieleni urządzonej, przewidzianych do objęcia stałym utrzymaniem. Audytorzy stwierdzili, iż audytowani są w posiadaniu spisów inwentaryzacyjnych cmentarzy na terenie miasta Opola. Powyższa dokumentacja inwentaryzacyjna została sporządzona na zlecenie OŚR przez (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198). Ze względu na zakres zadania audytowego, zespół audytorów nie poddał analizie kwestii wykonywania opracowań inwentaryzacyjnych przez (jedną) ww. firmę.

W przypadku Miejskiego Zarządu Dróg, audytorzy uzyskali informację, iż inwentaryzacje drzew w pasach drogowych sporządzana jest w zależności od zaistniałych potrzeb (w związku z przeprowadzanymi zabiegami) i w związku z powyższym nie jest prowadzona ewidencja drzew, aczkolwiek planowane jest pozyskanie środków przez audytowanych w celu sporządzenia inwentaryzacji dla dróg gminnych.

Badania wykazały, że katalog elementów składowych uwzględnianych w dokumentacji inwentaryzacyjnej drzewostanu pozyskanej przez audytowanych stanowi katalog węższy w porównaniu z zalecaną formą prowadzenia inwentaryzacji przez autora opinii eksperckiej pozyskanej przez audytorów. Albowiem posługując się słowami autora ekspertyzy *inwentaryzacja zieleni przeprowadzona w sposób prawidłowy stanowi*

podstawę do opracowania dalszych prac projektowych. Inwentaryzacja szczegółowa zieleni, a przede wszystkim jej wykaz inwentaryzacyjny, jest niezbędnym dokumentem, na podstawie którego właściwe terenowe organy administracji państwowej wydają zezwolenie na usunięcie drzew oraz obliczają wysokość opłat za usunięte drzewa. Ponadto inwentaryzacja dostarcza podstawową wiedzę przyrodniczą z zakresu biocenoz i drzew rosnących w danej aglomeracji miejskiej lub przyrodniczej.

W ocenie audytorów konieczne jest dążenie do zinwentaryzowania całości zieleni, pomimo braku prawnych możliwości wywierania wpływu w tym zakresie na posiadaczy nieruchomości. Audytorzy stoją na stanowisku, iż systematyczne przeprowadzanie zabiegów inwentaryzacyjnych pozwoli w pełni wykorzystać możliwości dostępnego oprogramowania Arc Edithor 93. W związku z powyższym audytorzy uznali za słuszne zintensyfikowanie działań mających na celu pełne wykorzystanie możliwości stwarzanych przez posiadane ww. narzędzie informatyczne. W opinii audytorów prowadzenie zabiegów inwentaryzacyjnych powinno przebiegać w oparciu o instytucję Ogrodnika Miejskiego – organu tworzonego w celu usprawnienia przebiegu procesu zagospodarowywania terenów zieleni w mieście, zwłaszcza w trosce o poszanowanie obowiązujących przepisów z zakresu ochrony przyrody i nałożonych przez ustawodawcę obowiązków zarówno na organy stanowiące jak i wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego.

Zakres przedmiotowy audytu nie obejmował badań dotyczących szacunku ewentualnych kosztów sporządzenie inwentaryzacji, co należałoby objąć w planach prac inwentaryzacyjnych sporządzanych przez OŚR.

Zespół audytorów stwierdził również, iż Prezydent Miasta Opola realizuje ustawy wymóg składania organowi stanowiącemu miasta na prawach powiatu sprawozdań z realizacji programu ochrony środowiska (w 2 – letnich odstępach czasu).

1.4. Rekomendacje

- A.** Opracować harmonogram prac inwentaryzacyjnych z wykorzystaniem programu komputerowego Arc Edithor 93; w pracach tych uwzględnić także posiadane spisy inwentaryzacyjne w formie papierowej.
- B.** Przeprowadzić analizę sytuacji prawno - formalnej w celu rozpoczęcia prac skutkujących uzyskaniem porozumienia pomiędzy właścicielami terenów nieruchomości na terenie miasta Opola w sprawie możliwości, istoty oraz formy zinwentaryzowania drzew.

Obiekt 2 - Analiza i ocena procesu postępowania w zakresie porządkowania terenów zielonych – usuwania, porządkowania, przycinania drzew i krzewów

2.1. Kryteria szczegółowe

Jednym z celów ochrony przyrody jest prowadzenie działań prowadzących do kształtowania właściwych postaw człowieka. Zgodnie z wolą ustawodawcy wyrażoną w treści art. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. *o ochronie przyrody* działania te prowadzone są poprzez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody. Ustawodawca określił dodatkowo w treści art. 4 ww. ustawy, iż prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody należy do obowiązków organów administracji publicznej.

Zgodnie z art. 74 ustawy zasadniczej (Dz.U.97.78.483) ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych. Zgodnie z art. 376 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U.08.25.150 tekst jednolity) organem ochrony środowiska jest m.in. prezydent miasta. Prezydent Miasta w Regulaminie organizacyjnym (załącznik do zarządzenia Prezydenta Miasta Opola nr OR.I – 0152 – 94/06 z dnia 1 sierpnia 2006r., ze zm.) zobowiązał Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa m.in. do prowadzenia spraw z zakresu ochrony roślin (§ 29, ust. 2, punkt 15).

Ustawodawca w Rozdziale 4 p.n. *Ochrona terenów zieleni i zadrzewień* ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. *o ochronie przyrody* określił w sposób szczegółowy tryb postępowania w zakresie usuwania drzew i krzewów z terenów nieruchomości, naliczania należnych opłat oraz kar administracyjnych. Ww. część ustawy określa również szczególną rolę właściwego organu wykonawczego gminy w prowadzonych postępowaniach jako organu wydającego zezwolenia na usunięcia drzew, naliczającego należne z tego tytułu opłaty oraz pełniącego funkcję organu kontrolnego, nakładającego kary administracyjne.

Ustawodawca określił w treści art. 82 cytowanej wyżej ustawy, iż *prace ziemne oraz inne prace związane z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, prowadzone w obrębie bryły korzeniowej drzew lub krzewów na terenach zieleni lub zadrzewieniach powinny być prowadzone w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.*

Zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy *o ochronie przyrody* właściwy organ wykonawczy gminy, wydaje na wniosek posiadacza nieruchomości zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości (gdy posiadacz nieruchomości nie jest jej właścicielem, dołącza do wniosku zgodę właściciela). Ustawodawca zastrzegł jednakże, iż w przypadku usunięcia drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, zezwolenie wydaje właściwy wojewódzki konserwator zabytków. Przedmiotowe zezwolenia wydawane są w formie decyzji administracyjnej (zgodnie z trybem określonym w unormowaniach Kodeksu postępowania administracyjnego – Dz.U.98.1071 j.t.).

Wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów (art. 83 ust.3 ww. ustawy) przez właściwy organ wykonawczy gminy, *może być uzależnione od przesadzenia drzew lub krzewów w miejsce wskazane przez wydającego zezwolenie albo zastąpienia ich innymi drzewami lub krzewami, w liczbie nie mniejszej niż liczba usuwanych drzew lub krzewów.*

Zgodnie z wolą ustawodawcy wyrażoną w treści art. 83 ust.4 ww. ustawy, wnioskujący o wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów powinien uwzględnić w składanym wniosku katalog następujących elementów:

- imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę posiadacza i właściciela nieruchomości;
- tytuł prawny władania nieruchomością;
- nazwę gatunku drzewa lub krzewu;
- obwód pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm;
- przeznaczenia terenu, na którym rośnie drzewo lub krzew;
- przyczynę i termin zamierzonego usunięcia drzewa lub krzewu;
- wielkość powierzchni, z której zostaną usunięte krzewy.

Ustawodawca w treści art. 83 ust. 6 określił katalog sytuacji, w których nie jest wymagane uzyskanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów:

- drzew lub krzewów rosnących w lasach;
- drzew owocowych (z wyłączeniem rosnących na terenie nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz w granicach parku narodowego lub rezerwatu przyrody - na obszarach nieobjętych ochroną krajobrazową);
- drzew lub krzewów rosnących na plantacjach;
- drzew lub krzewów, których wiek nie przekracza 5 lat;
- drzew lub krzewów usuwanych w związku z funkcjonowaniem ogrodów botanicznych lub zoologicznych;
- drzew lub krzewów usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu z obszarów położonych między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym

wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, z wałów przeciwpowodziowych i terenów w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału;

- drzew lub krzewów, które utrudniają widoczność sygnalizatorów i pociągów, a także utrudniają eksploatację urządzeń kolejowych albo powodują tworzenie na torowiskach zasp śnieżnych, usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu;
- drzew lub krzewów stanowiących przeszkody lotnicze, usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu;
- drzew lub krzewów usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu ze względu na potrzeby związane z utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych.

Zgodnie z art. 84 ww. ustawy właściwy organ wykonawczy gminy nalicza i pobiera opłaty od wydanych zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów. Wysokość naliczonej opłaty jest ustalana w wydanym zezwoleniu (kosztem naliczonej opłaty obciążony jest posiadacz nieruchomości). W przypadku, gdy wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów jest uzależnione od przesadzenia ich w inne miejsce lub zastąpienia innymi drzewami lub krzewami, właściwy organ wykonawczy gminy odracza na okres 3 lat od dnia naliczenia opłaty termin jej uiszczenia (art. 84 ust. 4). Ustawodawca zastrzegł, iż *jeżeli przesadzone lub posadzone w zamian drzewa lub krzewy zachowały żywotność po upływie 3 lat od dnia przesadzenia lub posadzenia lub nie zachowały żywotności z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości, należność z tytułu ustalonej opłaty za usunięcie drzew lub krzewów podlega umorzeniu przez organ właściwy do naliczania i pobierania opłat* (art. 84 ust. 5).

Zgodnie z art. 85 ww. ustawy wysokość opłat za usunięcie drzew ustalana jest na podstawie określonych przez Ministra Środowiska stawek zależnych od obwodu pnia oraz rodzaju i gatunku drzewa. Wysokość stawek Minister Środowiska określił w załączniku do Rozporządzenia z dnia 13 października 2004r. w sprawie stawek opłat dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew (uwzględniając jednocześnie współczynniki różnicujące stawki w zależności od obwodu pnia mierzonego na wysokości 130 cm) – Dz.U. z 2004r. Nr 228 poz. 2306. Stawki podlegają corocznej (z dniem 1 stycznia) waloryzacji o przyjęty w ustawie budżetowej wskaźnik CPI (*Consumer Price Index* - Indeks cen towarów i usług konsumpcyjnych CPI) a następnie, w terminie do 31 października każdego roku są ogłaszane przez Ministra Środowiska w drodze obwieszczenia.

Ustawodawca określił w treści art. 86 ww. ustawy, iż opłat za usunięcie nie pobiera się w przypadkach drzew (w tym krzewów):

- na których usunięcie nie jest wymagane zezwolenie;
- na których usunięcie osoba fizyczna uzyskała zezwolenie na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej;

- jeżeli usunięcie jest związane z odnową i pielęgnacją drzew rosnących na terenie nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków;
- które zagrażają bezpieczeństwu ludzi lub mienia w istniejących obiektach budowlanych;
- które zagrażają bezpieczeństwu ruchu drogowego oraz kolejowego albo bezpieczeństwu żeglugi;
- w związku z przebudową dróg publicznych i linii kolejowych;
- które posadzono lub wyrosły na nieruchomości po zakwalifikowaniu jej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele budowlane;
- z terenów zieleni komunalnej, z parków gminnych, z ogrodów działkowych i z zadrzewień, w związku z zabiegami pielęgnacyjnymi drzew i krzewów;
- które obumarły lub nie roją szansy na przeżycie, z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości;
- topoli o obwodzie pnia powyżej 100 cm, mierzonego na wysokości 130 cm, nienależących do gatunków rodzimych, jeżeli zostaną zastąpione w najbliższym sezonie wegetacyjnym drzewami innych gatunków;
- jeżeli usunięcie wynika z potrzeb ochrony roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową lub ochrony siedlisk przyrodniczych;
- z grobli stawów rybnych;
- jeżeli usunięcie było związane z regulacją i utrzymaniem koryt cieków naturalnych, wykonywaniem i utrzymaniem urządzeń wodnych służących kształtowaniu zasobów wodnych oraz ochronie przeciwpowodziowej w zakresie niezbędnym do wykonania i utrzymania tych urządzeń.

Ustawodawca w treści art. 88 ww. ustawy określił, iż właściwy organ wykonawczy gminy jest władny wymierzyć administracyjną karę pieniężną za usuwanie bez zezwolenia drzew i krzewów lub niszczenie terenów zieleni lub zadrzewień. Przedmiotowa kara wymierzana jest w trzech następujących przypadkach:

- zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności;
- usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia;

- zniszczenie drzew, krzewów lub terenów zieleni spowodowane niewłaściwym wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych.

Termin płatności kary administracyjnej może ulec odroczeniu przez właściwy organ wykonawczy gminy na okres 3 lat, jeżeli stopień uszkodzenia drzew lub krzewów nie wyklucza zachowania ich żywotności oraz możliwości odtworzenia korony drzewa i jeżeli posiadacz nieruchomości podjął działania w celu zachowania ich żywotności (w przypadku spełnienia powyższego wymogu kara ulega umorzeniu). Nałożoną karę administracyjną również umarza się w całości w przypadku odtworzenia zniszczonego terenu zieleni przez posiadacza nieruchomości w następnym okresie wegetacyjnym.

Zgodnie z art. 89 ww. ustawy wysokość administracyjnej kary za usunięcie drzew lub krzewów wynosi trzykrotność odpowiednio należnej opłaty za wydanie pozwolenia na usunięcie drzew lub krzewów (opłaty naliczonej na podstawie art. 85 przedmiotowej ustawy).

Ustawodawca określił w treści art. 88 ww. ustawy, iż odpowiedzialność za zniszczenie drzew lub krzewów ponosi każdy kto dopuścił się zniszczenia, niezależnie od tytułu prawnego do nieruchomości oraz od faktu, czy usunięcie drzew lub krzewów wymagało wydania pozwolenia, czy też nie. Usuwanie drzew lub krzewów bez zezwolenia jest uznawane za formę niszczenia zieleni.

Tryb nakładania przedmiotowych administracyjnych kar pieniężnych określił Minister Środowiska w drodze Rozporządzenia z dnia 22 września 2004r. w sprawie trybu nakładania kar pieniężnych za usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia oraz za zniszczenie terenów zieleni, zadrzewień albo drzew lub krzewów (Dz.U. z 2004r. Nr 219 poz. 2229).

W trosce o zachowanie tworów i składników przyrody dla obecnych i przyszłych pokoleń ustawodawca określił, iż jedną z form jej ochrony stanowi ustanawianie pomników przyrody. Zgodnie z definicją ustawową (art. 40 ustawy o ochronie przyrody) poprzez pomnik przyrody rozumiane są *pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych (...)*. Ustawodawca w treści art. 44 ww. ustawy przewidział dwa tryby ustanowienia pomnika przyrody w drodze:

- rozporządzenia wojewody;

- uchwały rady gminy.

W treści ww. aktów określa się m.in. nazwę danego obiektu, jego położenie oraz wskazuje sprawującego nadzór nad pomnikami.

Zespół audytorów, za kryteria szczegółowe w przedmiotowym obiekcie przyjął również opinię wyrażoną przez pracownika naukowego Pracowni Roślin Ozdobnych i Dendrologii w Katedrze Ogrodnictwa na Wydziale Przyrodniczo Technologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu – Pana dr inż. Przemysława Bąbelewskiego, w zakresie zalecanych technik stosowanych w trakcie przeprowadzania zabiegów pielęgnacyjnych na drzewach.

Zgodnie z uzyskaną opinią *przed przystąpieniem do prac pielęgnacyjnych na drzewach, ze szczególnym uwzględnieniem zabiegów polegających na drastycznym ingerowaniu w tkankę drzewa, należy sporządzić dokumentację określającą stan zdrowotny drzewa oraz celowość i potrzebę wykonania innych zabiegów na roślinach drzewiastych. Wszelkie prace wynikające z redukcji korony powinny być ograniczone do niezbędnego minimum. Są to decyzje bardzo trudne wymagające od wykonawcy dużej praktyki i doświadczenia. Należy podkreślić, że niemal każdy egzemplarz drzewa jest inny a posługiwanie się jednym wzorcem jest niemożliwe. **Nieprawidłowa ingerencja w strukturę korony drzewa lub jego systemu korzeniowego w wyniku złego cięcia nie jest możliwa nigdy do odtworzenia i naprawienia.***

Dokumentacja nazywana jest ekspertyzą stanu drzewa lub drzew lub dokumentacją dendrologiczną. Dokument ten stanowi podstawę rozpoczęcia prac pod warunkiem, że zawiera następujące informacje:

1. parametry drzewa: nazwa rodzajowa i gatunkowa (łacińska i polska), średnica lub obwód pnia zmierzone na wysokości 130 cm nad poziomem gruntu, wysokość oraz średnica korony drzewa.
2. opis drzewa, charakterystyka korony i konstrukcji
3. opis stanu zdrowotnego drzewa np. nieprawidłowości w konstrukcji, ubytków, nierównomiernie rozłożonej korony, pochylenie itp.
4. niezbędne zabiegi poprawiające stan drzewa, opis lokalizacji ubytków,
5. robocze fotografie i rysunki przedstawiające stan drzewa oraz zakres przeprowadzanych czynności np. wynikających z leczenia drzewa.
6. lokalizacja drzew w terenie np. przez naniesienie na mapę sytuacyjną lub oznaczenie drzew w terenie.
7. może być również przedstawiony ogólny kosztorys wykonania robót

Przy składaniu w urzędach tego typu dokumentacji warto zaznaczyć, że dokumentacja ta z upływem czasu bardzo szybko ulega dezaktualizacji i powinna być realizowana i wykonywana na bieżąco.

Poprzez cięcia dokonywane na drzewach należy rozumieć zabiegi polegające na usunięciu z drzew gałęzi konarów, pędów w celu otrzymania określonego celu. Podczas tego zabiegu mogą być usuwane zdrowe i martwe gałęzie. **Wycięcie żywej gałęzi wiąże się z zadaniem drzewu rany, która powstaje na skutek przerwania ciągłości tkanki okrywowej czyli żywej miazgi.** Rozróżnia się **rany styczne i poprzeczne.**

Rany styczne powstają na skutek przerwania tkanek okrywających pędów, konarów, pni i korzenia.

Rany poprzeczne powstają na skutek obcięcia lub wyłamania gałęzi, korzenia a nawet pnia.

Wszystkie cięcia przeprowadzane na drzewach można podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- cięcia przyrodnicze nazywane również pielęgnacyjnym;
- cięcia nieprzyrodnicze nazywane technicznym.

Zasady obowiązujące przy wykonywaniu cięć:

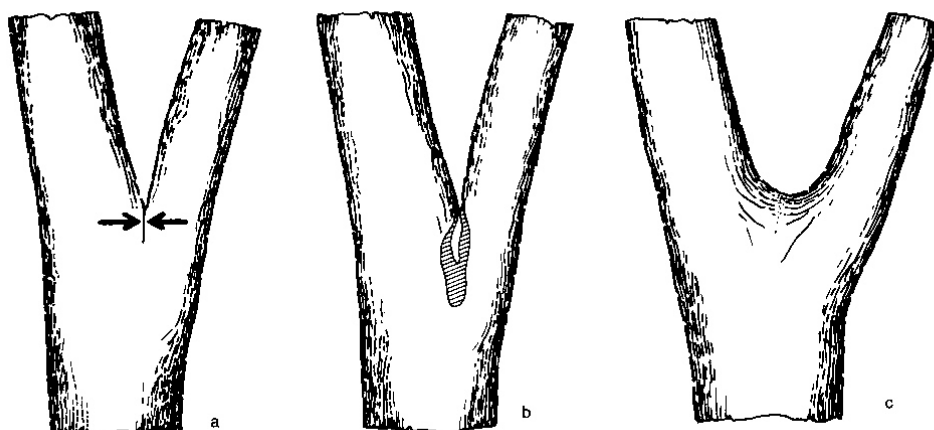
- cięcia żywych grubych gałęzi i konarów należy ograniczyć do minimum;
- najpierw usuwa się konary największe a potem stopniowo najmłodsze;
- pokrój drzewa po wykonanym zabiegu nie powinien odbiegać od pokroju jaki miało drzewo przed cięciem. Odstępstwo może wystąpić przy konieczności zastosowania cięcia technicznego.

Głównym celem osiąganym poprzez stosowanie **cięć przyrodniczych** jest stworzenie przez drzewo stabilnej i zdrowej korony przy minimalnej ingerencji człowieka. Ten rodzaj cięć dzieli się na:

- **cięcia formujące** stosowane na młodych drzewach w pierwszych latach od posadzenia na miejsce stałe. Przy jego wykonywaniu zwracamy szczególną uwagę na:
  - utrzymanie korony przewodnikowej z wyraźną dominacją jednego pędu nad pozostałymi. Zasada ta nie może być stosowana dla drzew o naturalnej koronie kulistej lub zwieszającej typu pędula.

- niedopuszczenie do tworzenia się ostrych nasad gałęzi wyrastających z przewodnika (rys.1 a). W przyszłości zapobiega to ich wyłamaniu lub tworzeniu kieszeni, gdzie dochodzi do obumierania drewna (rys.1 b).
- likwidację sytuacji, w której z jednego miejsca wyrasta więcej niż jedna gałąź, co w konsekwencji ma wpływ na zagęszczenie korony drzewa, lub być przyczyną wyłamania całych konarów.
- prawidłowy sposób skracania pędów tak aby cięcie było wykonane nad pąkiem skierowanym na zewnątrz korony.

Rys.1. Nasady konarów

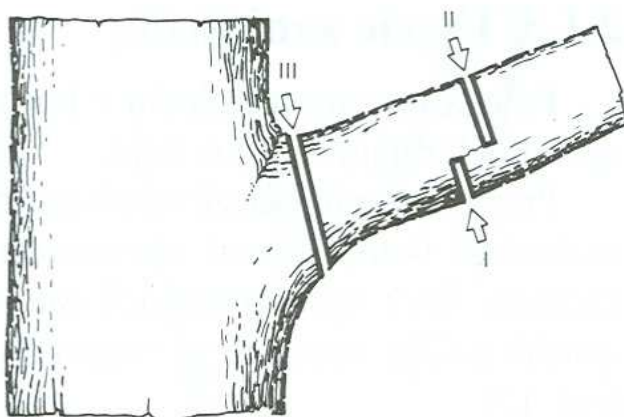
- a) nasada o ostrym koncu między poszczególnymi konarami. Na skutek przyrostu wtórnego konarów występuje zjawisko zbliżone do działania klina;
  - b) w efekcie następuje pęknięcie, a wnikająca woda przyczynia się do powstania kieszeni;
  - c) kolebkowata nasada konarów nie stwarza zagrożenia wyłamaniem.
- **cięcia prześwietlające** stosowane w celu stworzenia warunków do swobodnego przepływu powietrza i światła. Szczególnie jest to ważne u drzew rosnących na wolnej przestrzeni, narażonych na działanie wiatru. Przy wykonywaniu tego rodzaju cięcia należy zwrócić uwagę na następujące elementy:
    - **w trakcie jednorazowego zabiegu nie usuwać więcej niż do 30% całej masy żywej korony, a najlepiej aby optimum wynosiło 15%;**
    - cięcia najstarszych konarów i gałęzi powinno ograniczyć się do minimum, ponieważ u starszych drzew proces zablizniania ran jest wolniejszy;

- im starsze drzewo tym w mniejszym stopniu powinno się ingerować w jego budowę. Są drzewa, które źle znoszą wszelkiego rodzaju cięcia np. *Betula pendula*, *Robinia pseudoacacia*, *Juglans regia*.

Cięcie żywych gałęzi do średnicy 3 cm nie budzi obaw, ponieważ proces zablizniania trwa od 1 do 3 sezonów wegetacyjnych i jest przybliżony trwałości preparatów stosowanych do zabezpieczania ran jak Dendrmal 03PA, lub Funaben – 3. Rany większe czyli o średnicy powyżej 3 – 10 cm, zwłaszcza u starych drzew zablizniają się bardzo powoli, a proces ten może trwać nawet do 10 lat. U gatunków jak *Robinia pseudoacacia*, *Juglans regia* rany takie praktycznie nie są w całości zabliznione kalusem. W rezultacie doprowadza to do powstania w miejscu usuniętego konaru dziupli lub podłużnych ubytków często sięgających do nasady pnia.

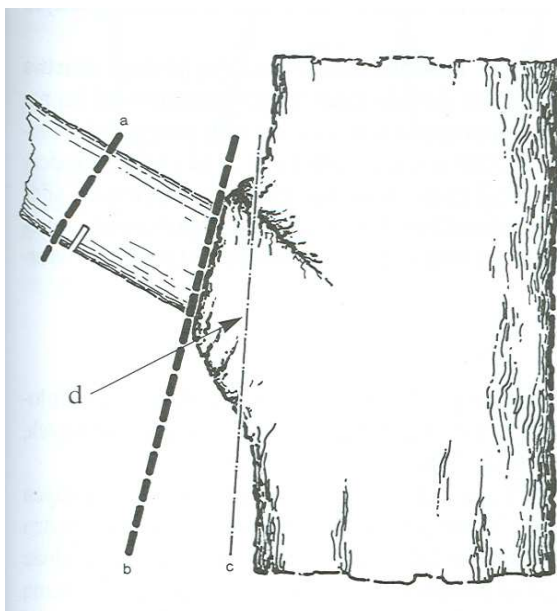
Przy cięciu konarów i gałęzi o średnicy powyżej 3cm należy zwrócić uwagę na prawidłową technikę wykonania samego zabiegu cięcia. Takie cięcie powinno się wykonać metodą na trzy razy (rys. 2).

Rys.2. Prawidłowe usuwanie grubych gałęzi i konarów metodą „na trzy razy”, I – cięcie podcinające na głębokość $\frac{1}{3}$ lub $\frac{1}{4}$ średnica gałęzi, II- cięcie dominujące wykonane do chwili oderwania się od nasady usuniętej gałęzi, III- cięcie wyrównujące, usuwające kikut po gałęzi (według Chachulski2000).

- **cięcia sanitarne** polegające na usunięciu z korony drzewa gałęzi suchych, chorych, nadłamanych, przemarzniętych oraz ocierających się o inne. Przy usuwaniu gałęzi martwych (suchych) należy zwrócić szczególną uwagę, aby nie uszkodzić tkanki żywej wytworzonej u nasady części martwej (rys.3 i 4). Rodzaje drzew jak *Aesculus*, *Ulmus*, *Fraxinus* tworzą martwą część gałęzi kilka lub kilkanaście centymetrów od nasady, wówczas jesteśmy zmuszeni na pozostawienie kikuta.

Świadczy to o dobrej kondycji drzewa, które wytworzyło silny i zdrowy kalus (tkanka przyrana).

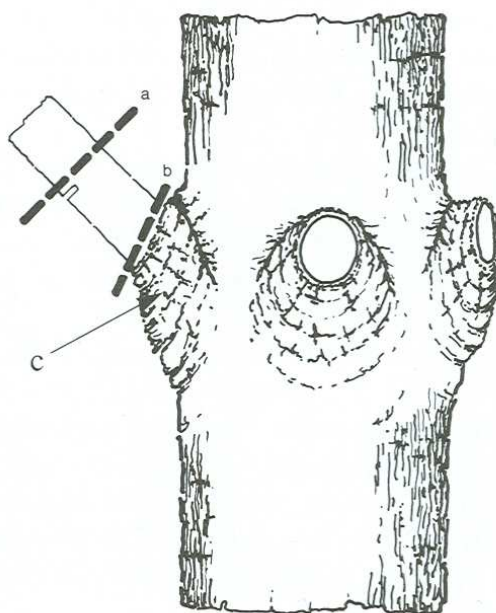
Rys.3. Sposób usuwania starych suchych gałęzi i kikutów u drzew liściastych:

a - cięcie usuwające;

b - cięcie wyrównujące;

c - linia cięcia wyrównującego wykonanego nie prawidłowo;

d- świeże drewno wytworzone po uschnięciu gałęzi, którego nie można uszkodzić.

Rys.4. Usuwanie gałęzi żywych i martwych na drzewach iglastych:

a - cięcie usuwające;

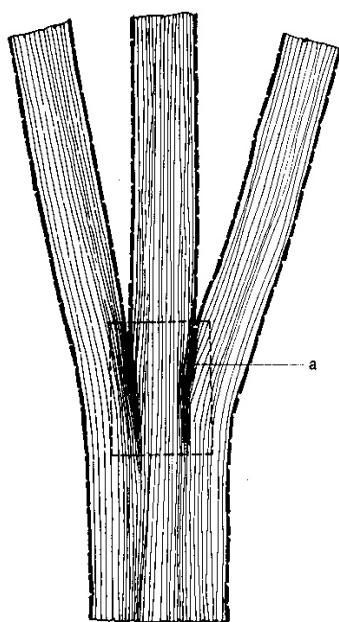
b - cięcie wyrównujące na granicy drewna żywego i martwego;

c - zdrowe drewno wytworzone po usunięciu gałęzi.

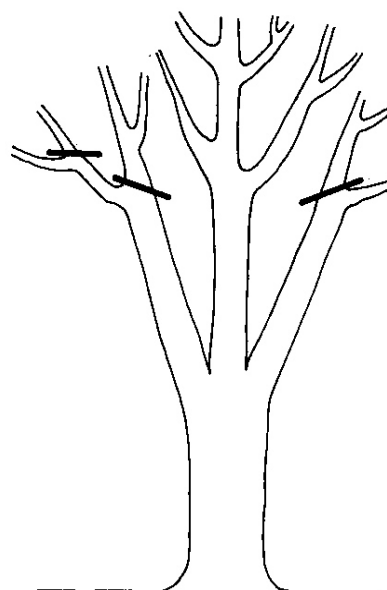
- **cięcie korygujące** polegające na dokonywaniu radykalnych zmian w koronie drzewa mających na celu poprawienie jej konstrukcji. Cięcie to jest bardzo trudne i wiąże się z zainfekowaniem drewna przez pozostawienie dużych ran. Często decydujemy się na ten zabieg ponieważ nieprawidłowa korona może grozić w każdej chwili rozłamaniem i stanowić zagrożenie dla życia ludzi. Deformacja korony drzewa powstaje na skutek nieprawidłowej pielęgnacji podczas formowania korony lub bardzo często przez wykonanie często bezmyślnie wręcz niszczyielskich praktyk zmniejszania korony drzewa. **Rozróżniamy następujące deformacje koron:**

- **korona 2 - pniowa (2 - przewodniki)** zbudowana jest z dwóch konarów wyrastających z jednego pnia. Korona ta rozpoławia się na połowę na skutek bardzo często ostrego kąta zrośnięcia nasad obu konarów. Działa tu zjawisko zbliżone do efektu wbijania kinu (rys.1 a i b). Aby nie dopuścić do tego należy wcześniej podjąć działania przyczyniające się do ograniczenia rozwoju jednego z konarów lub zastosowania wzmocnienia nasady korony przez opaskę.
- **korona 3** – pniowa; w tym przypadku deformacja korony następuje na skutek złej pielęgnacji na etapie kształtowania się korony. Punktem najslabszym i stanowiącym zagrożenie jest nasada korony, z której wyrastają konary (rys.5). Deformację tą zauważoną wcześniej w wieku średnim drzewa, można

skorygować. Przez stopniowe ograniczenie rozwoju konarów bocznych, co stwarza szansę szybkiego przyrostu na grubość konara środkowego (rys.6).

rys.5.

rys.6.

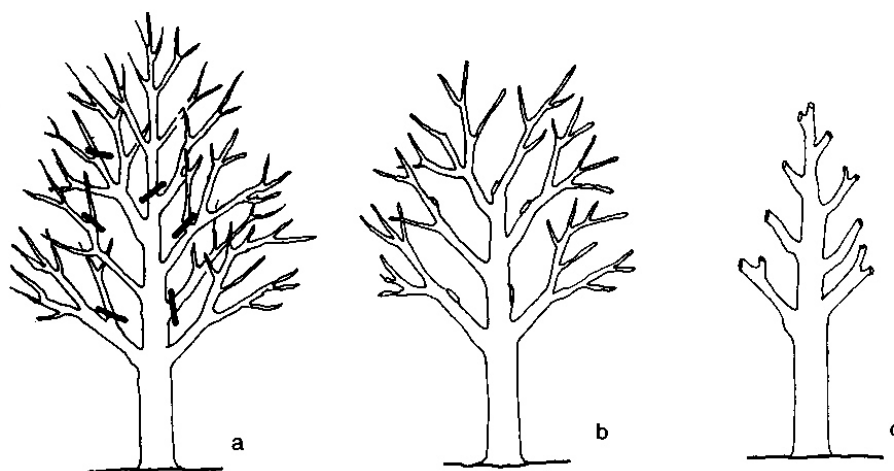
Rys.5. Nasada drzewa z trzy konarową nasadą, gdzie tworzy się miejsce narażone na rozłamanie:

a – felogen warstwa tkanki korkowej powstała w miejscu styku nasad konarów.

Rys.6. Na skutek redukcji konarów bocznych nastąpi automatycznie wzrost konaru środkowego.

- **korona zniszczona na skutek ogławiania**, stanowi na dzień dzisiejszy najczęściej obserwowaną deformacją korony na skutek bezmyślnego i nieprzemyślanego cięcia drzew. Należy się liczyć, że na odtworzenie korony należy czekać kilka, a nawet kilkanaście lat. U rodzaju *Salix*, *Tilia cordata* korona odtwarzana jest dość szybko, natomiast u innych rodzajów jak *Acer pseudoplatanus*, *Robinia pseudoacacia*, *Ulmus* proces trwa bardzo długo czasami bez efektu. **Podczas wykonywania tego typu**

zabiegów należy pamiętać, aby w czasie jednorazowego zabiegu nie usuwać więcej jak 30% całej masy wegetacyjnej korony. Ponieważ zbyt radykalne cięcie przyczynia się do zachwiania procesów fizjologicznych drzewa oraz istnieje większe prawdopodobieństwo infekcji ran na skutek cięcia. Drzewo po tak radykalnym cięciu uruchamia całą swoją energię na proces rozwoju nowych pędów z pąków uspionych, jest to niepotrzebny proces strat energii przez roślinę. **W opisanym przypadku cięcia takie powinno być rozłożone na kilka lat w formie dwóch do trzech cięć w odstępach 1-2 letnich** (rys.7 a i b).

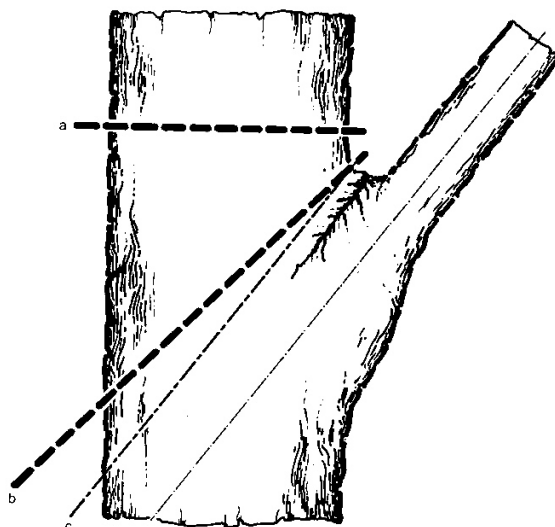
Rys. 7. Cięcia prześwietlające u młodych drzew.

a - drzewo przed cięciem

b - prawidłowe przycięcie drzewa

c - drzewo zniszczone w wyniku ogławiania

- **usuwanie części przewodnikowej konarów i gałęzi**; tego typu przypadki występują na skutek usunięcia szczątków złamanego przewodnika lub podczas redukcji masy grożącej m.in. wyłamaniem konaru (rys. 8). Przy wykonaniu tego typu cięć należy zwrócić uwagę na to, aby średnica pozostawionej na końcu gałęzi, nie była mniejsza od $1/3$ średnicy powstałej po usunięciu rany.

Rys. 8. Prawidłowy sposób usunięcia części wierzchołkowej konaru w celu jej redukcji:

a - cięcie usuwające;

b – linia cięcia wyrównującego (gałąź boczna w przyszłości przejmie funkcję przewodnika).

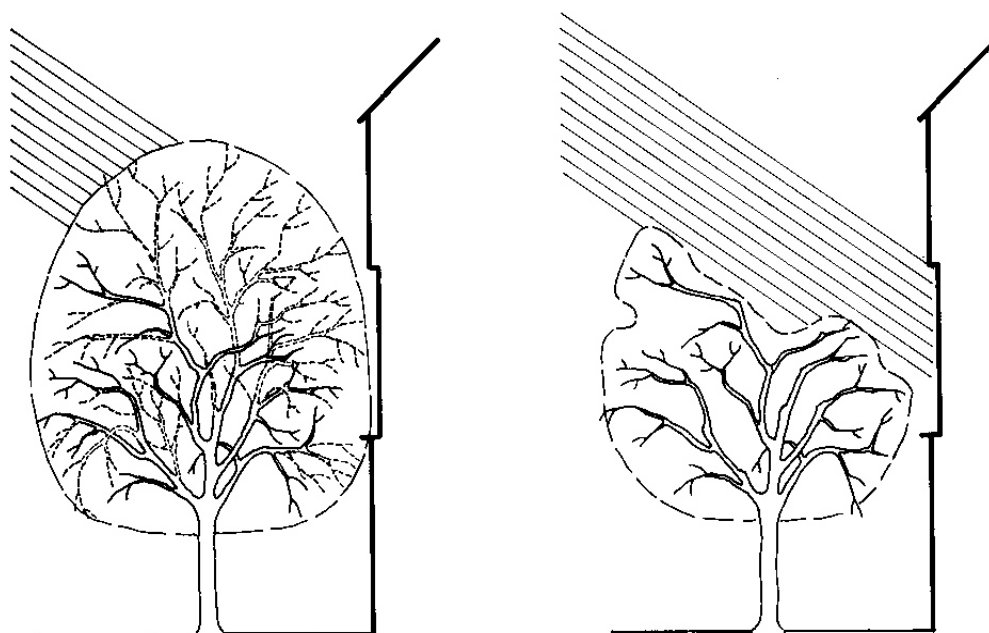
- **cięcie odmładzające** polegające na sukcesywnym usuwaniu z korony drzewa gałęzi i konarów starych, o słabym przyroście, często z ubytkami, w celu zmuszenia do rozwoju nowych, o silnym wzroście. Zabieg ten nie jest praktycznie stosowany ponieważ przyczyny osłabienia żywotności korony zazwyczaj są spowodowane niekorzystnymi warunkami środowiska glebowego lub wpływem czynników chorobotwórczych. Cięcie to jest bardzo często stosowane przy pielęgnacji starych krzewów.

Głównym celem osiąganym poprzez stosowanie **cięć nieprzyrodniczych** jest łagodzenie zagrożenia i kolizji drzew z różnymi urządzeniami technicznymi lub architekturą. Tego rodzaju zabiegi nie mają nic wspólnego z potrzebami drzewa, ale przyczyniają się do złagodzenia lub częściowej likwidacji konfliktu, jaki powstał między techniką a przyrodą. Kolizje te powstają z winy człowieka na skutek złego doboru gatunków drzew do danego otoczenia np. przy wąskiej ulicy posadzono *Acer saccharinum*, lub nie zachowano podstawowych odległości drzew o istniejących obiektów np. przy budynkach. Najczęściej spotykane kolizje techniki z drzewami to:

- **drzewa rosnące zbyt blisko budynków uniemożliwiające dostęp światła do mieszkań**; przyczyną tego stanu jest posadzenie drzew zbyt blisko ścian budynku lub wzdłuż zabudowanej wąskiej ulicy posadzono drzewa o zbyt potężnych konarach.

Ostatnim często spotykanym przypadkiem jest wybudowanie budynku zbyt blisko rosnących drzew. Wówczas drzewa uniemożliwiają dostęp światła do okien zwłaszcza przy północnych ścianach oraz czasami mogą przyczyniać się do zawilgocenia mieszkań zwłaszcza jeżeli rosną bardzo blisko i dotykają ścian budynku (rys.9). Często obserwuje się na osiedlach działania polegające na jednorazowym podcięciu korony drzewa ku górze nazywane potocznie podkrzesaniem korony. Uzyskany efekt jest często krótkotrwały i pozorny, ponieważ drzewa w miejscu wyciętych konarów i gałęzi wypuszczają wiele młodych i silnych pędów. Zredukowana od dołu korona zagęszcza się w części górnej, zabierając znaczną część światła padającego pionowo. Bardzo niebezpieczna jest zmiana konstrukcji drzewa ponieważ przemieszczenie ku górze środka ciężkości i oporu bocznego zwiększa prawdopodobieństwo jego złamania. Przystępując do prawidłowego cięcia należy:

- rozluźnić koronę przez usunięcie pędów zagęszczających jej wnętrze;
- skrócić gałęzie wierzchołkowych tak, aby górna część korony tworzyła rodzaj gniazda. Pędy i gałęzie skraca się w miejscach uzasadnionych, czyli ponad gałęziami i pędami wyrastającym na zewnątrz korony;
- skrócić gałęzie wyrastające w stronę okien (przycinając pędy i gałęzie nad oczkiem – bocznym pędem) lub gałęzie wyrastającymi równoległe do ściany.

Rys. 9. Poprawnie wykonane cięcie techniczne przy koronie drzew w celu dopuszczeniu do okien światła.

- **niszczenie elewacji dachu, budynku;** dotyczy budynków, gdzie gałęzie mogą powodować zastoiska wilgotnego powietrza w miejscach kontaktu. Zapobiega się przez systematyczne skracanie gałęzi w taki sposób, aby minimalna odległość korony od ściany wynosiła 1m. Pozwala to na swobodną wymianę gazową między budynkiem a otoczeniem. **Błędne jest twierdzenie, iż bliskość drzewa w każdym przypadku zagraża ścianom budynku.** Drzewa towarzyszące architekturze i prawidłowo pielęgnowane wpływają na poprawę mikroklimatu przez pochłanianie znacznej ilości światła słonecznego oraz niwelując duże różnice temperatur, które podczas upalnych dni może wpływać niszcząco na elementu wystroju budynku. Drzewa przy budynkach hamują silne wiatry, które przyczyniają się również do przyśpieszenia wymiany mas powietrza wokół budynków i zwiększenia strat ciepła. Nagromadzeniu liści w rynnach można zapobiec osłaniając je drobnooczkową siatką.

- **drzewa przy napowietrznych liniach energetycznych i telekomunikacyjnych;**

przyczynami takiego konfliktu są:

- zupełny brak wyobraźni lub nie liczenie się z drzewami na etapie projektowania nowych uzgodnień budowlanych lub modernizowanych sieci napowietrznych w otoczeniu rosnących drzew;
- sadzenie drzew o zbyt dużych koronach położonych bezpośrednio pod liniami napowietrznymi.

Konflikt ten można załagodzić, a nawet w wielu sytuacjach wręcz zlikwidować stosując prawidłowo wykonane cięcia techniczne w rejonach sieci:

- nie należy dopuszczać do całkowitego pozbawienia drzew korony. Zgodnie z obowiązującymi zasadami sztuki ogrodniczej przy wykonywaniu cięć jednorazowo można usunąć maksymalnie 50% całej masy zielonej drzewa, u gatunków dobrze znoszących cięcie. U pozostałych można usunąć maksymalnie 30% masy;
- cięcie należy ograniczyć do niezbędnego minimum;
- nie usuwać większych żywych gałęzi lub kilku obok siebie, ponieważ rany takie bardzo źle się goją, a dla drzew starszych mogą być przyczyną ich śmierci;
- gałęzie kolidujące z liniami napowietrznymi powinno się skracać, ale nie w sposób przypadkowy. Każdy zabieg skrócenia musi być przemyślany tuż ponad żywą gałęzią lub pędem przeznaczonym do zachowania;
- rany po usuniętych gałęziach powinny być prawidłowo zabezpieczone.

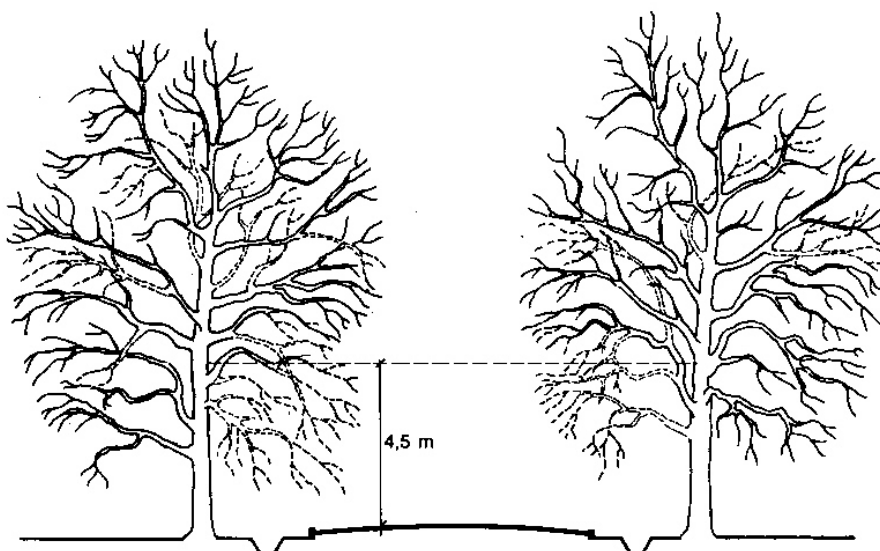
Przeprowadzane systematyczne cięcie przyczyni się do wytworzenia pokroju dostosowanego do specyfiki przebiegających przewodów.

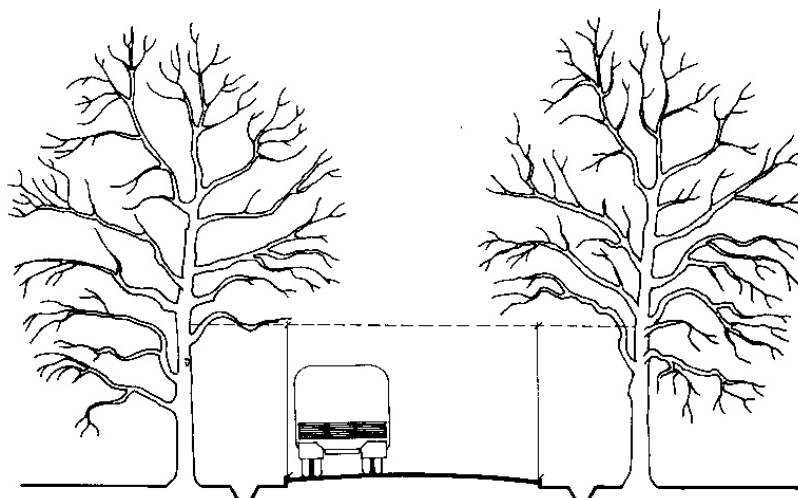
- **konflikt koron z ruchem ulicznym**; prawidłowo dobrane drzewa oraz posadzone w odpowiedniej odległości od pasa drogowego warunkuje egzystencję drzew w pasie drogowym. Obecnie obserwuje się masowe podkrzesywanie koron drzew w celu:

- poprawienia widoczności i umożliwienia swobodnego ruchu pojazdów;
- wyznaczenie skrajni drogi;
- niedopuszczenie do urazów pieszych przez gałęzie drzew rosnących nad ciągami pieszymi i przejściami.

Usuwanie gałęzi ogranicza się do niezbędnego minimum. Przy konieczności silniejszego podcięcia gałęzi od strony jezdni (ponad 20%) należy pamiętać o jednoczesnym zrównoważeniu masy od strony przeciwnej przez przeprowadzenie rozluźnienia pozostałej części korony. Istotne jest to, gdyż przemieszczające się często z dużą prędkością prądy powietrza wewnątrz drzew, wywołanym szybkim poruszaniem się dużych pojazdów powodują silne zawirowania odśrodkowe. Co w efekcie, drzewa o niezrównoważonych koronach osadzonych wysoko nad ziemią narażone są na wyłamanie.

Rys. 10. Wyznaczenie skrajnej drogi, związane jest z odsłonięciem widoczności nad jezdnią.

Rys. 11. Skrócenie lub usunięcie konarów i gałęzi, które wchodzą w obrys skrajni.

- W od wielu lat obserwuje się bezmyślne i bestialskie **ogławianie drzew**, czyli cięcie na tzw. główkę. Cięcie takie polega na jednorazowym usunięciu wszystkich gałęzi pozostawiając nasady konarów lub nawet sam pień. **Jest to zabieg bezlitosny wobec drzewa.** Nie wchodzi tu w grę żadne tłumaczenie o kolizji korony z otoczeniem, bowiem ten sam efekt można osiągnąć w wyniku właściwego uformowania istniejącej korony drzewa. Wykonując ogławianie drzew:
  - następuje nagłe zahamowanie procesów fizjologicznych. Drzewo broniąc się przed tym chce za wszelką cenę odtworzyć masę wegetacyjną co wiąże się ze zużyciem energii. W efekcie czego; następuje zahamowanie przyrostu pnia na grubość, drzewo traci odporność na niekorzystne warunki środowiska (np. może przemarzać podczas zimy), jest bardziej podatne na inwazję szkodników i chorób, następuje zahamowanie rozwoju korzeni;
  - zwiększa się prawdopodobieństwo infekcji na skutek pozostawionych dużych ran;
  - zmniejsza się stabilność drzewa i pogorszenie jego konstrukcji. Staje się bardziej podatne na rozłamania.
- Bardzo ważne i istotne jest **zabezpieczanie ran po usuniętych gałęziach i konarach.** Czynność ta powinna być wykonywana jednocześnie podczas dokonywania zabiegu cięcia, zaraz po zadaniu rany. W zależności od wielkości rany stosowane są dwa sposoby ich zabezpieczenia:

- przy ranach o średnicy do 10 cm stosuje się zabezpieczenie jednoskładnikowe preparatem powierzchniowym np. Dendromal 3PA, Funaben 3;
- przy ranach większych powyżej 10 cm średnicy należy zabezpieczać je dwu składnikowo, a mianowicie krawędzie czyli z miejsca wyrastania tkanki przyrannej kalusa zabezpieczamy preparatem emulsyjnym Dendromal 3PA, Funaben 3, a wewnątrz czyli drewno substancją impregnującą do drewna.

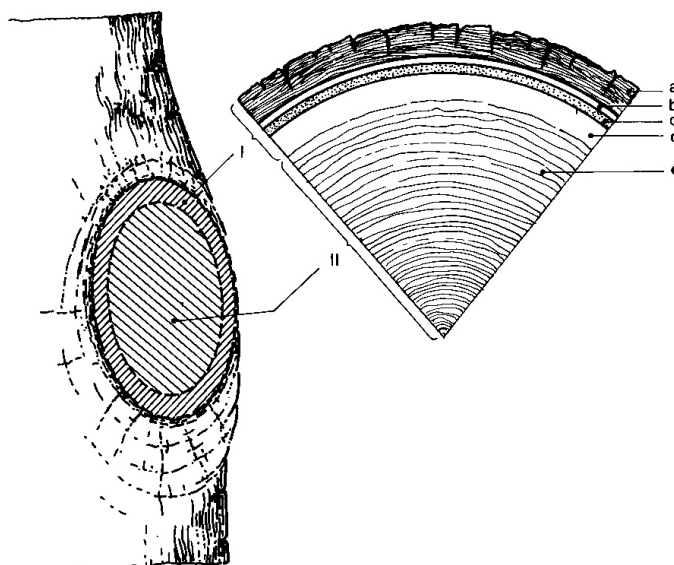
Zabezpieczanie ran hamuje zasiedlanie się na ich powierzchni patogenów mimo, że drzewo uruchamia procesy ochronne, ale trwa to stosunkowo długo .

Warunki jakie powinien spełniać preparat:

- mieć dobrą przylepność do powierzchni rany;
- posiadać właściwości grzybobójcze;
- nie powodować uszkodzenia i podrażnienia tkanek żywych;
- posiadać 2 letnią trwałość na powierzchni rany;
- posiadać barwę maskującą posmarowanych ran;

Warto tu zaznaczyć, że w opracowaniach autorów na Zachodzie toczona jest dyskusja na temat celowości stosowania impregnowania części drewna na ranach.

- **terminy wykonywania cięcia drzew ozdobnych** - cięcie drzew ozdobnych może być wykonywane przez cały rok. Ale powinno się brać pod uwagę fakt, że drzewa to organizmy żywe o zróżnicowanych cechach fizjologicznych i różnym sposobie reagowania na cięcie, w zależności od pory roku i fazy ich rozwoju. Innym czynnikiem jest specyfika klimatu Polski, który może mieć istotny wpływ na technikę, możliwości i termin wykonania prac.

Rys. 12. Sposób zabezpieczania ran

a – kora;

b – łyko;

c – kambium;

d - drewno czynne;

e - drewno twarde martwe.

I - powierzchnia do zabezpieczenia preparatem powierzchniowym np. Funaben;

II - powierzchnia do zaimpregnowania.

Zestawienie terminów cięć drzew w zależności od fazy rozwojowej drzewa:

• **drzewa w stanie bezlistnym:**

➤ argumenty przeciw wykonaniu cięcia:

- trudności w rozróżnianiu suchych gałęzi od żywych (zwłaszcza dla osób z małym doświadczeniem);
- istniejące ryzyko wykonania zabiegów przy drzewach, które uschły podczas zimowego spoczynku.

➤ argumenty za wykonaniem cięcia:

- łatwość oceny konstrukcji drzewa;
- nie ma obawy z lęgami ptactwa;
- mniejsza masa gałęzi i łatwość ich spalania;
- mniejsze ryzyko infekcji ran.

• **cięcie podczas niskich temperatur poniżej 0°C:**

➤ argumenty przeciw cięciu:

- trudna praca w koronie sprzętem ręcznym, ze względu na zimno;
- stosowane preparaty do zabezpieczania ran w zawiesinie wodnej w warunkach niskich temperatur zamarzają.

➤ argumenty za cięciem:

- mniejsze prawdopodobieństwo infekcji ran, ponieważ istnieją niekorzystne warunki do rozwoju chorób;
- łatwość dojazdu sprzętem w miejsca normalnie nie dostępne.

• **cięcie podczas wiosennego ruszenia soków:**

➤ argumenty przeciw:

- cięcia wykonane w tym terminie pobudza drzewo do rozwoju nowych silnych pędów, co w konsekwencji cięć technicznych jest nieporządnym zjawiskiem;

- istnieją drzewa, które w tym terminie wydzielają dużą liczbę soków w przypadku skaleczenia. Zaliczane są tu następujące rodzaje drzew: *Acer, Salix, Betula, Carpinus*. Drzewa te przycina się po rozwoju liści wiosną oraz późnym latem i jesieniom.

➤ argumenty za cięciem:

- prawidłowe wykorzystanie związków pokarmowych drzewa na pozostawioną po cięciu masę gałęzi;
- obserwuje się lepsze zabliznianie ran oraz szybszy wzrost nowych pędów i pozostawionych gałęzi;
- łatwość odróżniania żywych i martwych części drzewa;
- łatwość wykonania korekt w konstrukcji korony, ponieważ widoczny jest zarys gałęzi;
- efekt gojenia widoczny jest w tym samym okresie wegetacji.

• **cięcie drzew w stanie ulistnionym**

➤ argumenty przeciw:

- sprzyjające warunki do rozwoju chorób, konieczność natychmiastowego zabezpieczania ran;
- ptactwo podczas lęgów;
- większa masa gałęzi, które są ulistnione;
- dokonując prace pod koniec okresu wegetacji tj. wrzesień- październik tracimy jeden okres wegetacji na zabliznienie ran, które będą się zablizniały dopiero wiosną następnego roku,

➤ argumenty za cięciem:

- istnieje możliwość całkowitego oczyszczenia drzewa z suchych gałęzi;
- ocena kondycji drzewa jest łatwiejsza, co w konsekwencji jest istotne przy podjęciu decyzji z zakresu cięć;
- możliwość stosowania wszystkich preparatów do zabezpieczania ran;
- wykonując cięcie wiosną mamy możliwość kontroli reakcji drzewa na prowadzone cięcie;
- przy cięciu technicznym drzewa nieco mniej reagują – wypuszczając mniej nowych pędów niż wykonanym zabiegu wiosną przed rozwojem liści.

Przedstawione wyżej terminy cięcia mają zarówno wady jak i zalety. Bardzo istotne jest aby przy wyborze terminu kierować się następującymi czynnikami, które:

- nie są zależne od nas np. niska temperatura;
- mają niekorzystny wpływ na stan drzew np. „wiosenny płacz”;

- mają wpływ na funkcjonowanie danego siedliska przyrodniczego np. lęgi ptactwa.

- **zestawienie różnych gatunków drzew według tolerancji na cięcie.** Cięcie drzew dokonywane jest na gałęziach i konarach, natomiast strzyżenie na zewnętrznych częściach drzewa. Jest to bardzo istotny fakt gdyż, istnieją taksony drzew, które dobrze znoszą strzyżenie, natomiast bardzo źle cięcie grubych gałęzi jak: *Carpinus*, *Fagus*, *Gleditsia*.

- drzewa dobrze znoszące cięcie: *Tilia*, *Acer negundo*, *Populus*, *malus*, *Salix*, *Fraxinus*, *Taxus*.
- drzewa źle znoszące cięcie grubych gałęzi: *Aesculus*, *Robinia*, *Gleditsia*, *Acer* (z wyjątkiem *A. negundo*), *Fagus*, *Carpinus*.
- drzewa źle znoszące cięcie to: *Betula*, *Juglans*, *Pterocarya*, *Carya*, *Liliodendron*, *Phellodendron* oraz wszystkie drzewa iglaste z wyjątkiem rodzaju *Taxus*.

Inne taksony drzew występujące i uprawiane w naszej strefie klimatycznej, znoszą cięcie obojętnie pod warunkiem ograniczenia go do gałęzi grubych w ilości do 15% całej masy żywego drzewa.

Ogólnie można stwierdzić, że źle znoszą cięcie gatunki o twardym drewnie (*Juglans*, *Fraxinus*, *Quercus*, *Fagus*). Dobrze natomiast reagują na cięcie o drewnie miękkim (*Tilia*, *Populus*, *Acer*, *Salix*), ale nie zawsze reguła ta się potwierdza, gdyż np. *Aesculus* ma drewno miękkie, a źle znosi cięcie. Podobnie jest z jesionem wyniosłym, który ma twarde drewno ale dobrze reaguje na cięcie.

- **określanie wieku drzew** nie jest sprawą łatwą i prostą ponieważ zależy od wielu czynników biotycznych i abiotycznych. Najważniejszym jest obwód, który powinien być zmierzony na wysokości 130 cm licząc od powierzchni gruntu. Drzewa o dużym obwodzie uważane są za starsze i sędziwe. Pomocne przy tym mogą być tabele obwodów drzew zaproponowane przez Profesora Majdeckiego, który opisał i podał przykłady obwodów drzew i orientacyjny ich wiek. Niestety wszystkie inne metody są inwazyjne ponieważ wymagają nawiercania specjalnym świdrem Preslera, bądź wycinki drzewa aby można było policzyć liczbę słoików;
- **kryteria doboru wykonawców** - na dzień dzisiejszy jest jeden z podstawowych kryteriów doboru odpowiednich wykonawców, którzy posiadają szeroką wiedzę praktyczną popartą licznymi udziałami w konferencjach i szkoleniach zajmujących się propagowaniem wiedzy ideą ratowania drzew. Osoba mająca zarejestrowaną firmę

przede wszystkim powinna posiadać odpowiedni sprzęt oraz wykazać się metodami jakimi pracuje w koronach drzew takimi jak:

- praca przy wykorzystaniu kosza podnośnikowego zamontowanego na podwoziu jezdnym;*
- praca z rusztowań typu warszawskiego;*
- praca z wykorzystaniem lin i uprząży.*

- **kwalifikacje osób dokonujących odbioru robót** – zalecanym rozwiązaniem jest utworzenie stanowiska ogrodnika miejskiego, który nie przypadkowo zajmuje się szerokim pojęciem jakim jest zieleń miejska. Docelowo ogrodnik miejski powinien zostać wyłoniony na drodze konkursu. Powołana w tym celu komisja konkursowa umożliwi przeprowadzenie egzaminu z praktycznej dendrologii i pielęgnacji terenów zieleni poszczególnych kandydatów. Osoba taka powinna spełniać następujące warunki:

- być absolwentem kierunku ogrodnictwo, kształtowanie terenów zieleni lub architektury krajobrazu;*
- posiadać szeroką wiedzę praktyczną i teoretyczną z zakresu dendrologii, projektowania terenów zieleni;*
- umiejętnie diagnozować liczne nieprawidłowości z zakresu kształtowania terenów zieleni;*
- znać rośliny ich wymagania zwłaszcza w nasadzeniach w ekosystemie miejskim.*

- **dokumentacja zamówień robót w zakresie pielęgnacji drzew** - wszystkie prace związane z pielęgnacją drzew powinny być poparte odpowiednią dokumentacją sporządzoną w biurze ogrodnika miejskiego. Dokumentacja nazywana jest ekspertyzą stanu drzewa lub drzew lub dokumentacją dendrologiczną. Dokument ten stanowi podstawę rozpoczęcia prac pod warunkiem, że zawiera następujące informacje:

- parametry drzewa: nazwa rodzajowa i gatunkowa(łacińska i polska), średnica lub obwód pnia zmierzone na wysokości 130 cm nad poziomem gruntu, wysokość i średnica korony drzewa;*
- opis drzewa, charakterystyka korony i konstrukcji;*
- opis stanu zdrowotnego drzewa np. nieprawidłowości w konstrukcji, ubytków, nierównomiernie rozłożonej korony, pochylenie itp.;*
- niezbędne zabiegi poprawiające stan drzewa, opis lokalizacji ubytków;*
- robocze fotografie i rysunki przedstawiające stan drzewa oraz zakres przeprowadzanych czynności np. wynikających z leczenia drzewa;*

- lokalizacja drzew w terenie np. przez naniesienie na mapę sytuacyjną lub oznaczenie drzew w terenie;
  - może być również przedstawiony ogólny kosztorys wykonania robót.
- **kwalfikacje osób dokonujących oceny zniszczeń terenów zieleni** – zalecane jest wskazywanie osób nie pracujących w danym regionie lub województwie. Znająca zagadnienia z pielęgnacji drzew z dużym doświadczeniem zawodowym i praktycznym. Posiadająca wykształcenie wyższe ogrodnicze z zakresu kształtowania terenów zieleni, lub architektury krajobrazu z bardzo dobrą znajomością roślinności drzewiastej rodzimej jak i introdukowanej, prowadząca zajęcia lub kursy w tym zakresie.

2.2. Ustalenia stanu faktycznego

2.2.1. Zgodnie z art. 4 ustawy o ochronie przyrody organy administracji publicznej mają obowiązek realizowania działań w zakresie szerzenie kultury i świadomości ekologicznej, w tym także dotyczących ochrony terenów zieleni w mieście. Audytorzy przeprowadzili badanie mające na celu uzyskanie zapewnienia realizacji przedmiotowego obowiązku. Na podstawie udzielonych odpowiedzi w kwestionariuszu samooceny oraz po uzyskaniu dodatkowych wyjaśnień audytorzy ustalili, że:

- i. od 2004r., corocznie Prezydent Miasta Opola za pośrednictwem OŚR ogłasza konkurs pn. „Zielone Opole”. Celem konkursu jest poprawa warunków estetycznych i higienicznych posesji na terenie miasta, popularyzowanie przykładów estetycznego zagospodarowania posesji oraz pobudzenie inicjatyw proekologicznych wśród mieszkańców;
- ii. na zlecenie OŚR opracowana została „Inwentaryzacja przyrodnicza miasta Opola”, która została umieszczona na stronach internetowych miasta w zakładce *ekologia*;
- iii. przy współudziale finansowym Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wydano publikację: *Strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności przyrodniczo-krajobrazowej miasta Opola* pod red. Krzysztofa Badory;
- iv. wydano materiały edukacyjno – informacyjne takie, jak: plan Opola z mapą obiektów przyrodniczych, ulotki informacyjne z apelem do osób i instytucji zajmujących się pielęgnacją zieleni w mieście Opolu, informator „Czy dobrze pielęgnujesz swoją zielenią”, ulotka: „Edukacyjna ścieżka leśna w Lesie

- Grudzickim”, plakaty i ulotki dot. sprzątanania po psach, Przewodnik po Ogrodzie Zoologicznym;
- v. zamontowano tablice edukacyjne na terenie Parku Pasieka, Wyspy Bolko, Lasu Grodzickiego;
  - vi. przygotowywane są prezentacje dla radnych oraz w ramach cyklicznych spotkań z mieszkańcami pn. „Salon Zielonej Myśli”;
  - vii. prezentacja materiałów informacyjnych (ogłoszenia, plakaty) na tablicy ogłoszeń OŚR;
  - viii. udzielanie dotacji dla organizacji pozarządowych na edukację ekologiczną, w tym na organizację szkolenia dla zarządców na temat ochrony zieleni i przyrody w mieście;
  - ix. Opracowanie i bieżące uaktualnianie informacji zawartych w zakładce *Ekologia* na stronie internetowej miasta.

2.2.2. W toku audytu audytorzy przeprowadzili badanie mające na celu ustalenie sposobów działania podejmowanych przez Wydział Ochrony Środowiska związanych z walką z zaraźliwymi chorobami oraz szkodnikami drzew. W wyniku przeprowadzenia testu uzyskano następujące informacje:

- i. Ochrona drzewostanu w mieście może być realizowana na terenach zieleni miasta w ograniczonym zakresie w związku z zakazem stosowania środków ochrony roślin o wyższej toksyczności;
- ii. katalog środków chemicznych (preparatów) dopuszczonych do stosowania w terenach zieleni miejskiej, obejmuje niewielki zakres, są to w szczególności preparaty bakteryjne, inhibitory syntezy chityny lub niektóre pyretroidy. Powodem ograniczonego stosowania preparatów w terenach zieleni jest m.in. ich niska selektywność, a także negatywny wpływ na pożyteczną faunę, florę i człowieka oraz krótki okres stosowania;
- iii. w ostatnich latach nie stwierdzono na terenie miasta występowania chorób kwarantannowych, dla których decyzje wydawane są przez Państwową Stację Ochrony Roślin;
- iv. Najczęściej występującymi chorobami roślin jest występowanie chorób o pochodzeniu fizjologicznym, tj. których czynnikiem powstania są warunki środowiskowe. W terenach zieleni są to najczęściej zanieczyszczenia powietrza i gleb. W celu poprawy warunków siedliskowych roślin, a tym samym zdrowotności roślin prowadzone były prace w pierwszej kolejności przy pomnikach przyrody, polegające na wymianie wierzchniej warstwy gleby i jej spulchnianie;
- v. Nie stwierdzono występowania szkodników na skalę masową, poza okresowym występowaniem szrotówki kasztanowcowiaczka, co dotyczyło w zasadzie całej

Europy. Działania podjęte przez OŚR skumulowały się przede wszystkim na działaniach profilaktycznych, tj. ogłoszenie akcji zgrabiania opadłych liści (z zimującymi larwami motyla), co znacznie ograniczyło populację owada. Akcja była szeroko rozpropagowana na terenie miasta Opola, szczególnie wśród zarządców terenów, placówek oświatowych, jednostek miejskich. Ze środków finansowych, będących w dyspozycji Wydziału, dokonano zakupu worków (dystrybuowane przez Straż Miejską), a następnie wykonawca, wyłoniony w drodze zamówienia publicznego, odebrał worki od uczestników akcji w celu dostarczenia ich do profesjonalnego miejsca utylizacji (spalarni). W poprzednich okresach spalanie odbywało się pod nadzorem Straży Miejskiej przez więźniów zatrudnionych do prac interwencyjnych przez miasto, na wyznaczonym i zabezpieczonym terenie. Dzięki takim działaniom unikano stosowania inwazyjnej metody tzw. szczepienia kasztanowców, które powodowałyby wtórne infekcje drzew z gatunku kasztanowiec biały. Opisane wyżej działania w znaczący sposób ograniczyły populację tego szkodnika. Najnowsze badania w tym zakresie potwierdziły słuszność tego typu działań;

- vi. Walka z wybranymi szkodnikami polegała także na regularnym wykonywaniu prac pielęgnacyjnych, np. przycinaniu porażonych części roślin, regularnym i zgodnym ze sztuką ogrodniczą wykonywaniu cięć żywopłotów i odmładzaniu roślin;
- vii. W przypadku wystąpienia zwiększenia populacji szkodników, w stopniu zagrażającym roślinności, na terenach zieleni OŚR podjąłby działania w oparciu o program ochrony roślin na dany rok (opracowany przez specjalistów, podawany w literaturze fachowej) ze szczególnym uwzględnieniem biologicznych metod ochrony roślin, np. takich jak: opaski lepowe, pułapki feromonowe, dezorientatory samców, zakładanie budek lęgowych itp. Między innymi w tym celu w bieżącym roku zostaną zakupione i zamontowane na terenie miasta kolejne budki lęgowe dla ptaków (zwiększenie populacji), które są sprzymierzeńcami w walce ze szkodnikami.

2.2.3. W toku audytu zespół audytowy uznał, że proces dokonywania zabiegów na drzewach (w tym także dokonywanie wycinki drzew) należy traktować kompleksowo, to znaczy od momentu wyłonienia wykonawcy, poprzez nadzór przy wykonywaniu prac, do momentu odbioru wykonanej pracy na drzewach. Na podstawie dokumentacji przedstawionej przez MZD audytorzy ustalili, że w latach 2006 – 2008 corocznie dokonywano wyboru wykonawcy na roboty polegające na bieżącym utrzymaniu drzewostanu przy drogach krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych i

wewnętrznych na terenie miasta Opola. W wyniku dokonanego badania audytowego uzyskano następujące rezultaty:

i. 2006r.

- a. przetarg nieograniczony,
- b. specyfikacja istotnych warunków zamówienia (SIWZ) zatwierdzona w dniu 21.11.2005r. przez Dyrektora MZD,
- c. zamówienie obejmowało prace zlecane na bieżąco (w miarę potrzeb):
  - mechaniczne ścinanie drzew;
  - frezowanie pni drzew;
  - usuwanie suszu i konarów;
  - cięcia pielęgnacyjne w konarach drzew;
  - usuwanie samosiewów;Szczegółowy zakres prac określony został w przedmiarze robót, stanowiący załącznik do SIWZ,
- d. termin realizacji: 02.01. – 31.12.2006r.,
- e. warunki do spełnienia przez wykonawcę (m.in.):
  - wykaz wykonanych w ciągu ostatnich trzech lat prac o charakterze i złożoności porównywalnej z zakresem zamówienia wraz z dokumentami potwierdzającymi, że prace zostały wykonane z należyłą starannością (minimum 2 zamówienia);
  - wykaz osób będących wykonywać zamówienie z informacjami na temat ich kwalifikacji (kierownik robót – uprawnienia do pielęgnacji drzew oraz minimum trzyosobowa brygada, w tym dwie osoby posiadające uprawnienia do pielęgnacji drzew);
- f. umowa zawarta w dniu 27.12.2005r. z wybranym z pośród 5 oferentów dopuszczonych do udziału w postępowaniu – (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) na okres 2.01. – 31.12.2006r.; w treści umowy wskazano Inspektora Nadzoru – pracownika MZD.

ii. 2007r.

- a. przetarg nieograniczony,
- b. specyfikacja istotnych warunków zamówienia (SIWZ) zatwierdzona w grudniu 2006r.,
- c. zgodnie z SIWZ przedmiot zamówienia obejmował utrzymanie drzewostanu przy drogach krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych i wewnętrznych na terenie miasta Opola polegający na:
  - mechanicznym ścinaniu drzew;

- frezowaniu pni drzew;
- usuwaniu suszu i konarów;
- cięciu pielęgnacyjnym w konarach drzew;
- usuwaniu odrostów drzew
- usuwaniu samosiewów;

Pełny zakres prac określony został w przedmiarze robót, stanowiący załącznik do SIWZ,

d. termin realizacji: 01.01. – 31.12.2007r.,

e. warunki do spełnienia przez wykonawcę (m.in.):

- wykaz wykonanych w ciągu ostatnich trzech lat prac o charakterze i złożoności porównywalnej z zakresem zamówienia wraz z dokumentami potwierdzającymi, że prace zostały wykonane z należytą starannością (minimum 1 zamówienie);
- wykaz osób będących wykonywać zamówienie z informacjami na temat ich kwalifikacji (kierownik robót – uprawnienia do pielęgnacji drzew oraz minimum trzyosobowa brygada, w tym dwie osoby posiadające uprawnienia do pielęgnacji drzew);

f. umowa zawarta w dniu 01.01.2007r. z pośród 5 oferentów dopuszczonych do udziału w postępowaniu – (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) na okres 01.01. – 31.12.2007r.; w treści umowy wskazano Inspektora Nadzoru – pracownika MZD. Aneks nr 1 z dnia 2007-01-22 oraz Aneks nr 1 z dnia 05.02.2007r. (błędnie oznaczono nr aneksu – winno być Aneks nr 2).

iii. 2008r.

- a. przetarg nieograniczony,
- b. specyfikacja istotnych warunków zamówienia (SIWZ) zatwierdzona w listopadzie 2007r.,
- c. zgodnie z SIWZ przedmiot zamówienia obejmował utrzymanie drzewostanu przy drogach krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych i wewnętrznych na terenie miasta Opola polegający na:
  - mechanicznym ścinaniu drzew;
  - frezowaniu pni drzew;
  - usuwaniu suszu i konarów;
  - cięciu pielęgnacyjnym w konarach drzew;
  - usuwaniu odrostów drzew;

- usuwaniu samosiewów;
- wykonaniu redukcji korony drzew, usuwanie złamanych gałęzi i drzew, usuwanie wiatrołomów.

Pełny zakres prac określony został w przedmiarze robót, stanowiący załącznik do SIWZ,

- d. termin realizacji: 01.01.2008r. – 31.12.2009r.,
- e. warunki do spełnienia przez wykonawcę (m.in.):
- wykaz wykonanych w ciągu ostatnich trzech lat prac o charakterze i złożoności porównywalnej z zakresem zamówienia wraz z dokumentami potwierdzającymi, że prace zostały wykonane z należytą starannością (minimum 1 zamówienie);
  - wykaz osób będących wykonywać zamówienie z informacjami na temat ich kwalifikacji (kierownik robót – uprawnienia do pielęgnacji drzew oraz minimum trzyosobowa brygada, w tym dwie osoby posiadające uprawnienia do pielęgnacji drzew);
- f. umowa zawarta w dniu 08.01.2008r. z pośród 6 oferentów dopuszczonych do udziału w postępowaniu – (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) na okres 01.01. – 31.12.2009r.; w treści umowy wskazano Inspektora Nadzoru – pracownika MZD. W treści umowy (§ 4) nie włączono katalogu obowiązków wykonawcy określonych w SIWZ (punkt 1). Dotyczy to następujących prac: wykonanie redukcji korony drzew, usuwanie złamanych gałęzi i drzew oraz usuwanie wiatrołomów.

2.2.4. Audytorzy przeprowadzili badanie polegające na dokonaniu analizy postępowań o udzielenie zamówienia publicznego wykonawcom dokonującym prac na drzewach na zlecenie Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi w kwestionariuszu samooceny zespół audytowy ustalił, że w latach 2007 – 2008 przeprowadzono następujące postępowania o zamówienie publiczne:

- utrzymanie urządzonych terenów zieleni, w tym na prace przy drzewostanie (przetarg nieograniczony) – umowy RB/9/2007, RB/10/2007 i RB/11/2007 zawarte w dniu 02.01.2007r.
- pielęgnacja drzewostanu na cmentarzach komunalnych w Opolu – umowa nr RB/1044/2007 z dnia 19.07.2007r.
- Pielęgnacja 30 sztuk drzew na terenie działki nr 30/2, k.m. 32, obręb Opole przy ul. J. Hallera 4 w Opolu – umowa nr RB/1348/2007 z dnia 28.09.2007r.
- wykonanie prac pielęgnacyjnych na pomnikowym płatanie klonolistnym przy ul.

Piastowskiej 17 w Opolu – zlecenie z dnia 06.06.2007r.

- przetarg na interwencyjne porządkowanie terenów zieleni, w tym na prace przy drzewostanie – umowa nr RB/183/2008 zawarta w dniu 13.02.2008r.
- zapytanie ofertowe na pielęgnację drzewostanu na cmentarzach komunalnych w Opolu – umowa nr RB/1283/2008 z dnia 15.10.2008r.
- zapytanie ofertowe na pielęgnację 53 sztuk drzew na terenie działki nr 30/3, k.m. 32, obręb Szczepanowice przy ul. J. Hallera 6 w Opolu – umowa nr RB/1333/2008 z dnia 30.10.2008r.

Z uwagi na zakres przedmiotowy audytu audytorzy postanowili przeprowadzić badanie dokumentacji do postępowania o zamówienie publiczne w drodze przetargu nieograniczonego na prace polegające na interwencyjnym porządkowaniu terenów zieleni, które przeprowadzono w 2007 i 2008r., wymienione poniżej kolejno w roku:

- a. 2007 - postępowanie dotyczące utrzymania urządzonych terenów zieleni, w tym na prace przy drzewostanie (przetarg nieograniczony). Przedmiotowe postępowanie składało się z trzech zadań:
  - Parki zabytkowe: na Wyspie Bolko oraz Park Pasieka,
  - Park miejski na osiedlu ZWM z terenami przyległymi i skwerem przy ul. Brzozowej,
  - Pozostałe parki, skwery i zieleńce.

W każdym z wyżej wymienionych zadań wskazano prace polegające na wycince lub pielęgnacji drzew, określono minimalne doświadczenie wykonawcy, wymagania sprzętowe, posiadane zaplecze techniczne oraz kwalifikacje osób przeprowadzających prace, i tak:

- i. W zakresie wymagań sprzętowych i zaplecza technicznego, kolejno dla każdego zadania:

Zadanie I:

- a) sprzętem: samochód do 5 ton - 1 szt., ciągnik z osprzętem - 2 szt., kosiarka profesjonalna - 5 szt., dokoszarki profesjonalne - 4 szt. , kosiarka rotacyjna ciągnikowa - 2 szt., koparko - ładowarka - 1 szt., dmuchawa - 1 szt., piły spalinowe - 5 szt., glebogryzarka -1 szt., walec wibracyjny - 1 szt. , rębak do gałęzi - 1 szt., podnośnik montażowy (lub oświadczenie o wykonywaniu prac w drzewostanie z lin) 1 szt., opryskiwacz spalinowy - 1 szt. , siewnik do trawy - 1 szt., siewnik do nawozu - 1 szt., zamiatarko - polewaczka mechaniczna - 1 szt.

- b) zapleczem technicznym: dysponują bazą sprzętową i materiałową w odległości umożliwiającej niezwłoczny dojazd w przypadku wystąpienia zagrożeń (usuwanie skutków wiatrów, gradobicia, intensywnych opadów śniegu itp.).

Zadanie II:

- a) sprzętem: samochód do 5 ton - 1 szt., ciągnik z osprzętem - 1 szt., kosiarka profesjonalna - 3 szt., dokoszarki profesjonalne - 2 szt., kosiarka rotacyjna ciągnikowa - 1 szt., dmuchawa - 1 szt., piły spalinowe - 1 szt., glebogryzarka - 1 szt., walec wibracyjny - 1 szt., opryskiwacz spalinowy - 1 szt., siewnik do trawy - 1 szt., siewnik do nawozu - 1 szt.
- b) zapleczem technicznym: dysponują bazą sprzętową i materiałową w odległości umożliwiającej niezwłoczny dojazd w przypadku wystąpienia zagrożeń (usuwanie skutków wiatrów, gradobicia, intensywnych opadów śniegu itp.)

Zadanie III:

- a) sprzętem: samochód do 5 ton - 1 szt., ciągnik z osprzętem - 2 szt., kosiarka profesjonalna - 3 szt., dokoszarki profesjonalne - 2 szt., dmuchawa - 3 szt., piły spalinowe - 3 szt., glebogryzarka - 1 szt., walec wibracyjny - 1 szt., opryskiwacz spalinowy - 1 szt., siewnik do trawy - 1 szt., siewnik do nawozu - 1 szt., podnośnik montażowy (lub oświadczenie o wykonywaniu prac w drzewostanie z lin) - 1 szt., zmiatarko - polewaczka mechaniczna - 1 szt., Aerator - 1 szt.
- b) zapleczem technicznym: dysponują bazą sprzętową i materiałową w odległości umożliwiającej niezwłoczny dojazd w przypadku wystąpienia zagrożeń (usuwanie skutków wiatrów, gradobicia, intensywnych opadów śniegu itp.).

ii. W zakresie kwalifikacji osób, kolejno dla każdego zadania:

Zadanie I:

- a) pracownik nadzoru - uprawnienia do nadzorowania prac z tytułem zawodowym magistra uzyskany po ukończeniu studiów wyższych, obejmujących wiadomości z zakresu przedmiotu zamówienia (np. ogrodnictwo, architektura krajobrazu) oraz odbytej, co najmniej 12-miesięcznej praktyce zawodowej przy konserwacji i pielęgnacji tego rodzaju zabytków zgodnie z § 8 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Kultury z 09.06.2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 150 poz. 1579),
- b) przynajmniej czterech pracowników przewidzianych do wykonywania prac o charakterze technicznym ze średnim wykształceniem w zakresie pielęgnacji zieleni (np. ogrodnictwo, kształtowanie terenów zieleni, leśnictwo) lub odbytej co najmniej 12- miesięcznej praktyce zawodowej przy pielęgnacji

tego rodzaju zabytków zgodnie z § 8 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Kultury z 09.06.2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 150, poz. 1579),

- c) przynajmniej dwóch wykwalifikowanych pracowników z ukończonym kursem pilarzy drzew ozdobnych minimum I stopnia lub kursem równoważnym z przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji i wycinie drzew.
- d) wykaże, że w okresie ostatnich 3 lat zatrudniał przeciętnie 15 pracowników pełnoetatowych rocznie, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy, w tym okresie.

Zadanie II:

- a) pracownik nadzoru – świadectwo/dyplom technika lub inżyniera ogrodnictwa, kształtowania terenów zieleni, architekta krajobrazu oraz odbyłą przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji terenów zieleni ogólnodostępnej.
- b) przynajmniej 2 pracowników przewidzianych do wykonywania prac o charakterze technicznym – świadectwo / dyplom ukończenia szkoły ogrodniczej, kształtowania terenów zieleni, leśnictwa na poziomie przynajmniej zawodowym lub ukończony kurs minimum II stopnia z zakresu pielęgnacji drzew oraz gospodarzy terenów zieleni lub odbyłą przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji terenów zieleni ogólnodostępnej,
- c) przynajmniej 1 wykwalifikowanego pracownika z ukończonym kursem pilarzy drzew ozdobnych minimum I stopnia lub kursem równoważnym oraz odbyłą przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji i wycinie drzew.
- d) wykaże, że w okresie ostatnich 3 lat zatrudniał przeciętnie 5 pracowników pełnoetatowych rocznie, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy, w tym okresie.

Zadanie III:

- a) pracownik nadzoru – świadectwo/dyplom technika lub inżyniera ogrodnictwa, kształtowania terenów zieleni, architekta krajobrazu oraz odbyłą przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji terenów zieleni.
- b) przynajmniej 5 pracowników przewidzianych do wykonywania prac o charakterze technicznym – świadectwo / dyplom ukończenia szkoły

- ogrodniczej, kształtowania terenów zieleni, leśnictwa na poziomie przynajmniej zawodowym lub ukończony kurs minimum II stopnia z zakresu pielęgnacji drzew oraz gospodarzy terenów zieleni lub odbyłą przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji terenów zieleni ogólnodostępnej,
- c) przynajmniej 2 wykwalifikowanych pracowników z ukończonym kursem pilarzy drzew ozdobnych minimum I stopnia lub kursem równoważnym oraz odbyłą przynajmniej 12-miesięczną praktyką zawodową przy pielęgnacji i wycince drzew.
  - d) wykaże, że w okresie ostatnich 3 lat zatrudniał przeciętnie 15 pracowników pełnoetatowych rocznie, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy, w tym okresie

W wyniku postępowania wyłoniono (z pośród 5 oferentów dopuszczonych do udziału w postępowaniu) wykonawcę i zawarto w dniu 02.01.2007r. (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) następujące umowy: RB/9/2007, RB/10/2007 i RB/11/2007.

- b. 2008 - przedmiotowe postępowanie zakończyło się wyłonieniem wykonawcy, który aktualnie realizuje prace m.in. związane z wycinką drzew i zabiegami pielęgnacyjnymi na drzewach. Opisane w dalszej części analizy przedmiotowego Obiektu audytu wyniki wizji lokalnej dotyczyły zabiegów (cięć i przycięć) wykonanych przez wyłonionego wykonawcę, realizującego postanowienia aktualnie obowiązującej umowy (do 31.12.2010r.).

W wyniku przeprowadzonego badania audytorzy uzyskali następujące rezultaty:

- i. wyłonienie wykonawcy nastąpiło w trybie przetargu nieograniczonego, zgodnie z SIWZ przedmiotem zamówienia były interwencyjne porządkowanie terenów zieleni, w tym m.in.:
  - a) doraźne usuwanie drzew uschniętych, zagrażających bezpieczeństwu, wywrotów, wyłomów, wiatrołomów (wraz z karczowaniem korzeni, pocięciem lub frezowaniem pni, wywozem oraz uporządkowaniem terenu). Wycięte drzewo należy zwymiarować i przekazać za potwierdzeniem odbioru do podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu. Wykaz podopiecznych zostanie przekazany Wykonawcy po zawarciu umowy. Przekazanie drewna obejmuje transport do podopiecznych MOPR Opole i rozładunek drewna. W przypadku braku zapotrzebowania na drewno dla podopiecznych MOPR należy postępować zgodnie z Zarządzeniem nr OR.I-0151-417/2007

- Prezydenta Miasta Opola z dnia 13 sierpnia 2007 roku w sprawie zagospodarowania drewna pozyskanego z terenów zieleni, będących własnością Gminy Opole;
- b) wykonywanie pielęgnacji drzew (cięć sanitarnych) w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa życia lub mienia wraz z wywozem gałęzi i uporządkowaniem terenu;
  - c) wykonywanie redukcji drzew (cięć technicznych) w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa życia lub mienia wraz z wywozem gałęzi i uporządkowaniem terenu;
  - d) usuwanie odrostów i samosiewów drzew i krzewów,
  - e) wykonywanie wycinek suchych krzewów i żywopłotów wraz z uporządkowaniem terenu;
  - f) wykonywanie cięć pielęgnacyjnych krzewów i żywopłotów wraz z uporządkowaniem terenu;
- ii. termin obowiązywania zamówienia do 31.12.2010r.;
- iii. warunki do spełnienia przez wykonawcę (m.in.):
- a) posiadanie niezbędnej wiedzy i doświadczenia do wykonania zamówienia - zamawiający żądał wykazu usług wykonanych lub wykonywanych w okresie ostatnich trzech lat przed dniem wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia, z podaniem ich wartości oraz daty i miejsca wykonania oraz załączeniem do wykazu dokumentów potwierdzających ich należyte wykonanie. Warunek zostanie uznany za spełniony jeżeli wykonawca wykaże się wykonaniem/ wykonywaniem usług związanych z porządkowaniem terenów oraz wycinką drzew na łączną wartość minimum (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198);
  - b) dysponowanie osobami zdolnymi do wykonania zamówienia - wykonawca przedstawi wykaz osób, które będą wykonywać zamówienie wraz z danymi na temat ich kwalifikacji niezbędnych do wykonania zamówienia, a także zakresu wykonywanych przez nich czynności. Zamawiający wymaga wskazania co najmniej dwóch osób posiadających ukończone kursy pilarzy, a przynajmniej jedna osoba posiada ukończony kurs w zakresie wycinki i pielęgnacji drzew i krzewów ozdobnych.

- iv. W dniu 13.02.2008r. (z pośród 2 oferentów dopuszczonych do udziału w postępowaniu) zawarto umowę (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198).

Wyniki przeprowadzonych przez audytorów badań, opisanych szczegółowo w punktach 2.2.3 oraz 2.2.4, pozwalają dodatkowo stwierdzić, że w przypadku stawiane warunki potencjalnym wykonawcom (w zakresie posiadanego zaplecza technicznego i kadrowego) nie ograniczały zasady zdrowej konkurencji, o czym może świadczyć ilość dopuszczonych do postępowań oferentów (od 2 do 6).

2.2.5. Audytorzy dokonali oceny realizacji przez OŚR zadań związanych z wydawaniem zezwoleń na wycinkę drzew i krzewów, w tym także umorzeń opłat za usunięcie drzew i krzewów i przypadków wymierzenia kar administracyjnych w przypadku zniszczenia drzew, krzewów lub terenów zieleni. Na podstawie przeprowadzonego badania przeglądowego w formie kwestionariusza samooceny oraz na podstawie przeprowadzonych rozmów z audytowanymi audytorzy ustalili, że ilość wydanych decyzji w roku 2007 wynosiła 309 a w roku 2008 – 334. Ilość decyzji w rozbiu na rozstrzygnięcie w roku 2007 wyniosła odpowiednio:

1. pozytywne bez opłat – 190 szt.
2. pozytywne z opłatami – 10 szt.
3. pozytywne z nasadzeniami zamiennymi, przesadzeniami, w tym z opłatami odroczonymi – 59 szt.
4. negatywne – 11 szt.
5. częściowo pozytywne – 31 szt.
6. umorzenia – 8 szt.

a w roku 2008, analogicznie:

1. pozytywne bez opłat – 193 szt.
2. pozytywne z opłatami – 8 szt.
3. pozytywne z nasadzeniami zamiennymi, przesadzeniami, w tym z opłatami odroczonymi – 66 szt.
4. negatywne – 16 szt.
5. częściowo pozytywne – 40 szt.
6. umorzenia – 11 szt.

Jednocześnie, na podstawie rejestru spraw Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury ustalono, że w 2008r. łączna liczba zarejestrowanych spraw wynosiła 498, co stanowiło podstawę do wyznaczenia próby przeznaczony do badania audytowego. Audytorzy w badaniu zastosowali statystyczną metodę doboru próby do badania z

wykorzystaniem funkcji losowej arkusza kalkulacyjnego, przy zastosowaniu następujących parametrów:

- liczba analizowanych spraw: 81,
- poziom ufności – 90%,
- poziom precyzji - 2 %,
- ilość błędów – 3 %.

Statystyczny dobór próby opiera się na założeniu, że przy określonym poziomie ufności, losowo wybrana próba elementów danej populacji będzie posiadała takie same cechy, jakie występują w całej populacji.

Badanie polegało na analizie dokumentacji wylosowanych postępowań, zakończonych wydaniem decyzji administracyjnej. Zgodnie z przyjętymi kryteriami szczegółowymi, opisanymi w punkcie 2.1. niniejszego sprawozdania audytorzy przeprowadzili w sposób przekrojowy badanie, w którym uwzględnili następujące atrybuty:

- i. rodzaj wydanej decyzji (zezwalających na wycięcie drzewa bez naliczenia opłat, z naliczeniem opłat, z obowiązkiem dokonania nasadzeń zastępczych, nie zezwalających na usunięcie drzewa, decyzje częściowo pozytywne oraz decyzje umarzające naliczone opłaty administracyjne za usunięcie drzew);
- ii. zgodność z art. 86 ustawy o ochronie przyrody (katalog przypadków, w których nie pobiera się opłat za usunięcie drzew);
- iii. poprawność naliczenia opłaty za usunięcie drzewa (w przypadkach nieuwzględnionych w katalogu wymienionym w art. 86 ustawy o ochronie przyrody);
- iv. przeprowadzenie udokumentowanej wizji lokalnej (w przypadku decyzji umarzającej naliczoną opłatę za usunięcie drzewa);
- v. porównanie opinii wyrażonej przez Komisję ds. Ochrony Zieleni z rozstrzygnięciem organu wydającego decyzję administracyjną (uzasadnienie decyzji).

Szczegółowe wyniki badania audytorzy przedstawili w tabeli poniżej:

Lp.	Nr identyfikacyjny sprawy	Rodzaj decyzji*	Zgodność z art. 86	Prawidłowość naliczenia opłaty	Opinia protokół – dotyczy rodzaju - 6	Porównanie opinii komisji z uzasadnieniem decyzji	Dodatkowe ustalenia	Uwagi audytorów
1	184/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OSR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy	-

2	181/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	nie dot.	Decyzja wydana na podstawie inwentaryzacji dendrologicznej zleconej przez Referat Kształtowania i Finansowania Ochrony Środowiska	-
3	185/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
4	195/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	zobowiązano do nasadzeń w treści decyzji, pismem wezwano do złożenia oświadczenia o dokonaniu nasadzeń, wnioskodawca poinformował o nasadzeniu	-
5	198/2008	4	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	50% redukcji korony, obserwacja stanu drzewa przez wnioskodawcę (MZD)	-
6	202/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy, w treści decyzji obowiązek obserwacji stanu drzewa	brak informacji o obserwacji stanu drzewa
7	204/2008	6	nie dot.	nie dot.	zgoda uzależniona od wniesienia opłaty	zgodne	umorzono postępowanie	-
8	206/2008	4	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
9	207/2008	4	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	zalecenie redukcji 1/3 powierzchni korony	-
10	209/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy, w treści decyzji obowiązek obserwacji stanu drzewa	brak informacji o obserwacji stanu drzewa
11	224/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR	-
12	230/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR	-
13	240/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy	-
14	245/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
15	246/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
16	250/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	nasadzenia do 15 maja 2009	-
17	254/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
18	256/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	W składzie Komisji nieuprawniony członek	-
19	263/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	W składzie Komisji nieuprawniony członek	-
20	278/2008	2	T	PRAWIDŁOWO	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy, w składzie Komisji nieuprawniony członek	-
21	279/2008	4	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
22	280/2008	2 oraz 3	T	PRAWIDŁOWO	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy, w treści decyzji zalecono przeprowadzenie dodatkowych cięć	brak informacji dot. realizacji dodatkowych cięć

23	281/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR	-
24	296/2008	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	zmiana decyzji 406/2007	-
25	308/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy	-
26	314/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
27	315/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	precyzja ustaleń Komisji (czereśnia ozdobna - sucha)	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy, w składzie Komisji nieuprawniony członek	-
28	340/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	nasadzenia do 15 maja 2009, w składzie Komisji nieuprawniony członek	-
29	344/2008	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	zmiana decyzji 204/2007	-
30	355/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	nasadzenia do 31 maja 2009	-
31	360/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	precyzja ustaleń Komisji (zamierający)	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy	-
32	364/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
33	368/2008	5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
34	378/2008	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	zmiana decyzji 120/2007, w składzie Komisji nieuprawniony członek	-
35	379/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR	-
36	408/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
37	410/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
38	414/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
39	415/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR	-
40	420/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
41	430/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
42	442/2008	5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
43	439/2008	6	T	nie dot.	protokół, nasadzenia zgodne	nie dot.	-	-
44	445/2008	2 oraz 3	T	PRAWIDŁOWO	nie dot.	zgodne	-	-
45	446/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
46	458/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-

47	475/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	W składzie Komisji nieuprawniony członek	-
48	479/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	W składzie Komisji nieuprawniony członek	-
49	7/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
50	9/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	W składzie Komisji nieuprawniony członek	-
51	16/2008	1, 3 oraz 4	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
52	20/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	protokół z nasadzeń, zgodnie z decyzją	-
53	23/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
54	24/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
55	95/2008	5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
56	30/2008	2	T	PRAWIDŁOWO	nie dot.	zgodne	-	-
57	32/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
58	33/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
59	45/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	inf. o wykonaniu nasadzeń z adnotacją pracownika OSR potwierdzającą fakt dokonania nasadzeń	-
60	68/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
61	73/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	wezwanie do złożenia oświadczenia o dokonaniu nasadzeń, oświadczenie złożone	-
62	75/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
63	76/2008	5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
64	83/2008	1, 3, 4, 6	T	nie dot.	wniosek bezprzedmiotowy w zakresie typu 6	zgodne	-	-
65	84/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
66	92/2008	7	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	-	-
67	96/2008	4	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
68	99/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
69	101/2008	5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
70	102/2008	3, 5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	inf. o wykonaniu nasadzeń	-
71	103/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
72	108/2008	1	T	nie dot.	nie dot.		Komisja 1 osobowa - pracownik OSR, przy udziale przedstawicieli wnioskodawcy	-

73	118/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	protokół z nasadzeń, zgodnie z decyzją	-
74	121/2008	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
75	133/2008	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	decyzja zmieniająca	-
76	134/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	Komisja 1 osobowa - pracownik OŚR	-
77	141/2008	1	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	1 z wnioskowanych klonów został zakwalifikowany w decyzji do obserwacji	brak informacji o dokonaniu obserwacji
78	146/2008	5	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
79	152/2008/2009	3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-
80	153/2008	2, 3	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	usunięcie drzew z opłatami odroczone za nasadzenia zamiennie	-
81	161/2008	1 oraz przesadze nie	T	nie dot.	nie dot.	zgodne	-	-

* Rodzaje decyzji:

- 1 – decyzje zezwalające na usunięcie drzewa - dotyczy przypadków spełniających przesłanki wymienione w katalogu określonym w art. 86 ustawy o ochronie przyrody – niepobieranie opłat za usunięcie drzew;
- 2 – decyzje zezwalające na usunięcie drzewa - dotyczy przypadków nie spełniających przesłanek wymienionych w katalogu określonym w art. 86 ustawy o ochronie przyrody – pobieranie naliczonych opłat za usunięcie drzew ;
- 3 – decyzje zezwalające na usunięcie drzewa - dotyczy przypadków uzależnionych od dokonania nasadzeń zamiennych, zgodnie z delegacją określoną w art. 84, ust. 4 ustawy o ochronie przyrody – pobieranie naliczonej opłaty na okres 3 lat do dnia wydania decyzji zezwalającej;
- 4 – decyzje negatywne - nie zezwalające na usunięcie drzew;
- 5 – decyzje w części zezwalające na usunięcie drzew - dotyczy to przypadków, w których wydano zezwolenie na usunięcie nie wszystkich drzew wskazanych we wniosku;
- 6 – decyzje umorzeniowe - dotyczy przypadków spełniających warunki określone w art. 84, ust. 5 ustawy o ochronie przyrody – umorzenie naliczonej opłaty za usunięcie drzew w przypadku zachowania żywotności przesadzonych lub nasadzonych drzew po upływie 3 lat od daty nasadzeń/przesadzeń;
- 7 – decyzje nakładające administracyjne kary pieniężne, w myśl art. 88 ustawy o ochronie przyrody.

W wyniku przeprowadzonego badania audytorzy uzyskali następujące rezultaty:

1. organ wydający decyzje usunięcia drzew bez naliczenia opłat za ich wycięcie zastosował wykluczenia uwzględnione w art. 86 ustawy o ochronie przyrody, który to przepis zawiera katalog przypadków, w których nie pobiera się opłat za usunięcie drzewa;

2. w stwierdzonych przypadkach wydanych decyzji, w których naliczono opłatę za usunięcie drzewa audytorzy potwierdzili prawidłowość naliczenia stawek opłaty za usunięcie drzew, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 października 2004r. w *sprawie stawek opłat dla poszczególnych rodzajów i gatunków drzew* (uwzględniając jednocześnie współczynniki różnicujące stawki w zależności od obwodu pnia mierzonego na wysokości 130 cm);
3. w przypadkach stwierdzenia decyzji umarzających naliczone opłaty za usunięcie drzewa (pod warunkiem dokonania przesądzeń lub nasadzeń zastępczych) pracownicy OŚR przeprowadzali wizje lokalne w celu potwierdzenia zachowania żywotności przesadzonych lub nasadzonych drzew;
4. w badanych przypadkach stwierdzono, że wydanie decyzji było poprzedzone przeprowadzeniem wizji lokalnej przez Komisję ds. Ochrony Zieleni na terenie miasta Opola, pracowników OŚR oraz przedstawicieli wnioskodawcy; w jednym przypadku stwierdzono, iż decyzja została wydana na podstawie opinii dendrologicznej, zleconej przez Referat Kształtowania i Finansowania Ochrony Środowiska. W toku badania audytorzy stwierdzili, że opinie wydane przez Komisje ds. Ochrony Zieleni stanowią podstawę do rozstrzygnięć (są zbieżne) organu wydającego decyzje administracyjne w tym zakresie.

W związku z uzyskanymi rezultatami badania opisanego powyżej, audytorzy przeprowadzili dodatkowe badanie. Przeprowadzono wywiad z przedstawicielem jednostki audytowanej, udokumentowany w kwestionariuszu kontroli wewnętrznej oraz analizę przepisów wprowadzających w życie i regulujących tryb funkcjonowania Komisji ds. Ochrony Zieleni. W rezultacie badania audytorzy ustalili, co następuje:

- a. Komisja ds. Ochrony Zieleni została powołana w drodze Uchwały nr 6591/2001 Zarządu Miasta Opola z dnia 7 listopada 2001 w *sprawie powołania Komisji ds. Ochrony Zieleni na terenie miasta Opola*;
- b. Załącznikiem do ww. Uchwały wprowadzono *Zasady i tryb działania Komisji ds. Ochrony Zieleni na terenie Miasta Opola*, w którym określono sposób funkcjonowania Komisji.
- c. skład osobowy Komisji został określony w treści cytowanej Uchwały Zarządu Miasta. Od wejścia w życie przedmiotowego uregulowania (7.11.2001) skład Komisji nie był uaktualniany, lecz w poszczególnych składach Komisji nie było innych osób, poza przypadkami zastępstw za pracowników OŚR. Czasowo w okresach spiętrzenia ilości przyjętych wniosków zatrudniono na umowę zlecenie w OŚR osób, których zadaniem było przygotowywanie dokumentacji do wydania decyzji oraz uczestnictwo w Komisji. Dotyczyło to dwóch osób, merytorycznie przygotowanych. Wystąpiły także przypadki uczestnictwa w Komisjach osób pracujących w OŚR jako

stażyści i praktykanci. Jednak nie brali oni udziału w głosowaniu przed wydaniem opinii Komisji.

- d. w przypadku zgromadzenia około kilku do kilkunastu wniosków, członek Komisji – pracownik OŚR uzgadnia telefonicznie z pozostałymi członkami możliwy termin dokonania wizji lokalnych. Skład i ilość jest uzależniona od dyspozycyjności członków Komisji. W praktyce skład Komisji wynosi od 2 do 6 osób.
- e. opinia Komisji ma charakter doradczy, jednak nie musi być wiążąca. Odnotowano w ostatnich latach sporadyczne przypadki podjęcia decyzji odmiennie od wydanej opinii Komisji.
- f. Zgodnie z *Zasadami i trybem działania Komisji ds. Ochrony Zieleni na terenie miasta Opola* (załącznik do Uchwały nr 6591/2001 Zarządu Miasta Opola z dnia 7 listopada 2001r. przedmiotowa komisja pełni funkcję zespołu opiniodawczo – doradczego przy Wydziale Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM Opola. Przedmiotem jej działania jest opiniowanie m.in.:

- *wniosków o wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów składających przez władających nieruchomościami na terenie miasta Opola;*
- *stanu zdrowotnego drzew i krzewów wnioskowanych do usunięcia;*
- *udatności przeniesienia drzew lub krzewów w inne miejsce dokonanego na podstawie wydanego zezwolenia;*
- *komisja nie opiniuje wniosków o wydanie zezwolenia na usunięcie drzew i krzewów suchych, posadzonych na sieciach uzbrojenia podziemnego, wycinanych z powodu awarii sieci, bezpośrednio zagrażających życiu ludzi lub grożących zniszczeniem obiektów budowlanych lub urządzeń, z powodu klęsk żywiołowych, oraz sprawach wymagających natychmiastowego rozstrzygnięcia.*

W przypadku dokonywanych przez Komisję przeglądów wnioskowanych do usunięcia drzew i krzewów Komisja zobowiązana jest do:

- dokonywania oceny stanu zdrowotnego drzew i krzewów;
- określania wieku drzew i krzewów;
- dokonywania obmiarów obwodów pni drzew lub powierzchni zajętych przez krzewy;
- wydawania opinii o zasadności wniosku dot. usunięcia drzew lub krzewów

2.2.6. W trakcie realizacji przedmiotowego zadania audytowego Prezydent Miasta Opola przekazał audytorom informację wraz z dokumentacją dotyczącą usunięcia

drzew rosnących na terenie Żłobka przy ul. Barlickiego w Opolu. W wyniku przeprowadzonej analizy dokumentacji postępowania w przedmiotowej sprawie audytorzy uzyskali następujące rezultaty:

- i. Dyrektor Żłobka nr 4 w Opolu w dniu 13.08.2008r. wystąpiła z wnioskiem o dofinansowanie realizacji przedsięwzięć związanych z ochroną przyrody, w tym z urządzeniem i utrzymaniem terenów zieleni ze środków Gminnego lub Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (GFOŚiGW);
- ii. na zlecenie dyrekcji Żłobka nr 4 w Opolu pracownia projektowa (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) opracowała w dniu 15.10.2008r. „Projekt Zieleni obiektu Żłobek nr 4, Opole ul. Barlickiego”; przedmiotowy projekt nie określa inwentaryzacji drzew i krzewów, nie wskazuje drzew, które miałyby zostać usunięte, zawiera natomiast opis proponowanych nasadzeń drzew i krzewów;
- iii. 30.01.2009r. Komisja opiniująca wnioski oraz udzielająca dofinansowania ze środków Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu zaopiniowała pozytywnie wniosek Dyrektora Żłobka na całość wnioskowanej kwoty;
- iv. w dniu 09.02.2009r. OŚR poinformował o przyznaniu dofinansowania na przedmiotowy projekt oraz o wymogach formalnych uzyskania środków;
- v. 05.03.2009r. Dyrektor Żłobka nr 4 w Opolu, powołując się na otrzymane dofinansowanie ze środków GFOŚiGW składa wniosek do OŚR o wydanie decyzji na wycięcie drzew – jednej moreli i czterech śliw ałycz w zamian za nasadzenia zastępcze;
- vi. 31.03.2009r. Zastępca Prezydenta Miasta Opola w imieniu Gminy Opole (jako właściciel terenu nieruchomości) wyraził zgodę m.in. na wycięcie wnioskowanych drzew, uzależniając „wejście na grunt z pracami związanymi z wycinką drzew może nastąpić po uzyskaniu pozytywnej decyzji z Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa”;
- vii. 20.04.2009r. przeprowadzono wizję lokalną przez Komisję ds. Ochrony Zieleni w składzie: (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) (członkowie Komisji) oraz Dyrektora Żłobka (w protokole wpisano dyrektor **przedszkola**); z przeprowadzonej wizji sporządzono protokół, w którym stwierdzono, iż „4 śliwy ałyczne – drzewa słabe, nieestetyczne usunięcie w ramach prac pielęgnacyjnych (...) opinia pozytywna. Warunek nasadzeń w ramach opracowanego projektu dofinansowanego GFOŚiGW;

- viii. W dniu 22.04.2009r. (wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej - Dz.U.01.112.1198) – Zastępca Naczelnika Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa, działając z upoważnienia Prezydenta Miasta Opola wydała decyzję, w której zezwolono Dyrekcji Żłobka nr 4 w Opolu przy ul. Barlickiego na usunięcie 4 sztuk śliw ałycz, wyznaczając jednocześnie termin usunięcia do dnia 31.12.2009r. Równocześnie określono, iż usunięcie drzew nie podlega opłacie. W uzasadnieniu podano, że „nałożono warunek, iż w przypadku realizacji wycinki przed dniem 15 października 2009r. należy sprawdzić czy na drzewach i krzewach wyznaczonych do usunięcia nie występują gniazda ptaków. Jeżeli ptaki założyły gniazda należałoby odstąpić od ich wycięcia ze względu na ochronę zwierząt w okresie lęgów”. W ocenie audytorów nakładanie obowiązku sprawdzenia czy w koronach drzew występują gniazda jest nieprecyzyjne i nieskuteczne w procesie ochrony przyrody. Nałożony obowiązek na wnioskodawcę nie był weryfikowany w żaden sposób przez organ wydający decyzję administracyjną.
- ix. Audytorzy poniżej prezentują zdjęcia wykonane po wycięciu przedmiotowych drzew:

2.2.7. W badaniach w przedmiotowym audycie audytorzy uwzględnili także obszar związany z ustanawianiem i nadzorem nad pomnikami przyrody. Zgodnie z Rozdziałem 2 pn. „Formy ochrony przyrody” pomniki przyrody stanowią jedną z form ochrony przyrody. Ustawodawca w art. 44 cytowanej ustawy wskazał dwa sposoby ustanowienia pomnika przyrody: w drodze rozporządzenia wojewody i uchwały rady miasta.

Na podstawie analizy aktów wydanych przez Wojewodę Opolskiego oraz Radę Miasta Opola audytorzy zidentyfikowali następujące pomniki przyrody, których zestawienie zostało przedstawione w tabeli poniżej:

Lp.	Nazwa obiektu	Położenie obiektu	Organ ustanawiający pomnik przyrody
1.	Lipa drobnolistna	ul. Oświęcimska	Wojewoda Opolski
2.	Dąb szypułkowy	Wyspa Bolko	Wojewoda Opolski
3.	Klon polny	ul. Piastowska	Wojewoda Opolski
4.	Buk pospolity	ul. Piastowska 20	Wojewoda Opolski
5.	Miłorząb dwuklapowy	ul. Strzelców Bytomskich 7	Rada Miasta Opola
6.	Dąb szypułkowy	ul. Strzelców Bytomskich 1	Rada Miasta Opola
7.	Dąb szypułkowy	ul. Barlickiego	Rada Miasta Opola
8.	Platan klonolistny	ul. Niedziałkowskiego 6	Rada Miasta Opola
9.	Platan klonolistny	ul. Piastowska 17	Rada Miasta Opola
10.	Platan klonolistny	Plac Wolności	Rada Miasta Opola
11.	Platan klonolistny	Plac Wolności	Rada Miasta Opola
12.	Wiąz szypułkowy	ul. Mozarta – Żwirki i Wigury	Rada Miasta Opola
13.	Platan klonolistny	ul. Barlickiego 2	Rada Miasta Opola
14.	Platan klonolistny	ul. Barlickiego 2	Rada Miasta Opola
15.	Tulipanowiec amerykański	ul. Piastowska 20	Rada Miasta Opola
16.	Jesion wyniosły	ul. Piastowska 20	Rada Miasta Opola
17.	Platan klonolistny	ul. Korfantego 1	Rada Miasta Opola
18.	Platan klonolistny	ul. Wrocławska	Rada Miasta Opola
19.	Platan klonolistny	ul. Wrocławska	Rada Miasta Opola
20.	Platan klonolistny	ul. Wrocławska	Rada Miasta Opola
21.	Platan klonolistny	ul. Odrowążów 2	Rada Miasta Opola
22.	Dąb szypułkowy	ul. Strzelców Bytomskich 18	Rada Miasta Opola
23.	Wiąz szypułkowy	ul. Oleska 9	Rada Miasta Opola
24.	Dąb szypułkowy	Park Pasieka	Rada Miasta Opola

W wyniku przeprowadzonych badań przeglądowych audytorzy stwierdzili, że na terenie miasta Opola ustanowiono 24 pomniki przyrody, z czego 4 pomniki w drodze Rozporządzenia Wojewody Opolskiego nr P/1/2000 z dnia 3 stycznia 2000r. w sprawie uznania za pomniki przyrody obiektów znajdujących się na terenie województwa opolskiego (Dz.Urz.Woj.Op. z dnia 21 stycznia 2000r.), pozostałe (20 pomników) w drodze uchwał Rady Miasta Opola. Rada Miasta Opola ustanowiła pomniki przyrody w drodze następujących uchwał:

- Uchwała Nr XLI/545/01 z dnia 24 maja 2001r. w sprawie uznania za pomniki przyrody niektórych gatunków drzew rosnących na terenie miasta Opola – ustanawiająca 8 pomników;
- Uchwała Nr XLVIII/504/05 z dnia 23 czerwca 2005r. w sprawie ustanowienia pomnikami przyrody drzew rosnących na terenie miasta Opola – ustanawiająca 12 pomników.

Jednocześnie Rada Miasta Opola w treści ww. uchwał, zgodnie z art. 44 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody powierzyła sprawowanie nadzoru nad pomnikami przyrody Prezydentowi Miasta Opola, który zgodnie z art. 91 ww. ustawy jest organem ochrony przyrody oraz określiła nazwę obiektu i jego położenie. Za nadzór nad pomnikami przyrody w Urzędzie Miasta Opola, zgodnie z § 29 Regulaminu Organizacyjnego, odpowiada Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa - za zadania wynikające z aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody (punkt 2.5). Obowiązek przeprowadzania kontroli wykonania zadań wynikających z przepisów ochrony środowiska został także umieszczony w opisach stanowisk pracowników Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury. W ocenie audytorów zapis ten w swej ogólności zawiera obszar związany z nadzorem nad pomnikami przyrody. Ponadto w opisie stanowiska dwóch osób wpisane są zadania ustanawiania i nadzoru nad obiektami przyrodniczymi objętymi ochroną prawną.

2.2.8. Na etapie tworzenia programu zadania audytowego, zespół audytorów zaplanował przeprowadzenie wizji lokalnej, w trakcie której zostanie przeprowadzona ocena wpływu przeprowadzonych zabiegów pielęgnacyjnych na drzewostan miasta Opola. Zespół audytorów wykorzystał w tym zakresie fachową wiedzę rzeczoznawcy - dr inż. Przemysława Bąbelewskiego zatrudnionego w Pracowni Roślin Ozdobnych i Dendrologii w Katedrze Ogrodnictwa na Wydziale Przyrodniczo Technologicznym Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Na podstawie zawartej umowy pomiędzy Prezydentem Miasta Opola a ww. rzeczoznawcą w dniu 27 kwietnia 2009r. przeprowadzono wizję lokalną wybranych przez zespół audytorów lokacji, w których prowadzono wcześniej prace pielęgnacyjne nad drzewostanem. Lokacje wyłoniono na podstawie przekazanych

przez przedstawicieli audytowanych komórek (OŚR oraz MZD) przykładów zabiegów pielęgnacyjnych przeprowadzonych na przełomie 2008 i 2009r.

Wyniki przeprowadzonej przez dr inż. Przemysława Bąbelewskiego wizji lokalnej, w której uczestniczyli również audytorzy, zostały poniżej przedstawione przez członków zespołu audytowego:

- **lokalizacja nr 1 – ul. Ozimska - skrzyżowanie z ul. Plebiscytową.** Ocenie poddano następujące drzewa:
  - *Platanus x hispanica* 'Acerifolia' – platan klonolistny, którego obwód zmierzony na wysokości 130 cm wynosi 326 cm, a wysokość drzewa 25m. Rosnące drzewo charakteryzuje się prawidłowo ukształtowaną koroną, ma dużą rozłożystą koronę o zasięgu 25m. Prawdopodobnie był posadzony przed wojną. Szacowany wiek około 80 lat (fot.1).

Foto.1. Drzewo platanu klonolistnego rosnące przy ulicy Ozimskiej

Drzewo w dobrej kondycji zdrowotnej o prawidłowo ukształtowanej bryle i konstrukcji. Podczas wizji stwierdzono wykonanie cięcia sanitarnego, w trakcie którego usunięto suche gałęzie. Rzecznik zgłosił następujące uwagi:

- podczas usuwania suchych gałęzi nie usunięto wszystkich, pozostały pojedyncze suche gałęzie.
- nie stwierdzono zabezpieczenia żadnej rany zwłaszcza dużych powyżej 10 cm średnicy.
- pozostawione rany stanowią wrota infekcji dla szkodników, bakterii i grzybów.
- pojedyncze cięcia nie są wykonane zgodnie z techniką i sztuką ogrodniczą (fot. 2)

Foto.2. Nieprawidłowe cięcie i nie zabezpieczona rana po skróconej gałęzi u platana klonolistnego

Podczas wykonywania prac nie było w koronie posuszu, stąd też wykonane było wyłącznie cięcia techniczne, polegające na usunięciu konaru znad drogi

publicznej. Zgodnie z przyjętymi w OŚR zasadami odeszło się od stosowania zabezpieczeń ran, gdyż w zakresie tym istnieją dwie „szkoły”.

- *Salix x sepulcralis* 'Chrysocoma'- wierzba płacząca, drzewo o obwodzie 157 cm i wysokości 5m. Niska wysokość wynika z ogłowienia drzewa, czyli znacznej redukcji korony (fot. 3)

Foto.3. Ogłowiona wierzba płacząca przy ulicy Ozimskiej

Ten sposób pielęgnacji nie mieści się w żadnych kanonach sztuki i pielęgnacji ogrodniczej roślin drzewiastych. To zbyt radykalne cięcie przyczynia się do zachwiania procesów fizjologicznych drzewa oraz istnieje prawdopodobieństwo infekcji ran na skutek cięcia. Drzewo po tak radykalnym cięciu uruchamia całą

swoją energię na proces rozwoju nowych pędów z pąków uśpionych, jest to niepotrzebny proces strat energii przez roślinę. **W opisanym przypadku cięcie takie powinno być rozłożone na kilka lat w formie dwóch do trzech cięć w odstępach 1-2 letnich.** Drzewo to przez wykonanie takiego cięcia zostało niestety skazane na powolną śmierć, mimo, że bardzo szybko odtworzy brakującą koronę ponieważ przyrasta bardzo szybko i ma duże zdolności regeneracyjne. Niestety duże rany stanowią otwarte źródło infekcji, ponieważ miękkie drewno jest szybko infekowane przez grzyby rozkładające tkankę. Po upływie kilku lat może dojść do wypróchnienia kominowego konarów i pnia.

W zakresie wyników z wizji lokalnej przeprowadzonej przez rzeczoznawcę i audytorów wyjaśniam, że przy lokalizacji nr 1 w rejonie skrzyżowania ul. Ozimskiej z ul. Plebiscytową ocenie podlegało także drzewo, które nie było zlecane oraz nadzorowane przez Wydział OŚR. Zabiegi na wierzbie płaczącej, określone jako nie mieszczące się w kanonach sztuki i pielęgnacji, były wykonywane podczas inwestycji drogowej, polegającej na przebudowie skrzyżowania. Prace te wykonał nieznany nam wykonawca i nie były one uzgadniane z wydziałem

- **lokalizacja nr 2 - ul Wrocławska, przy kanale za cmentarzem.** Ocenie poddano dwa drzewa *Quercus rubra* dąb czerwony rosnące w zwartym drzewostanie o charakterze parkowym (w runie roślinność grądowa i łąkowa co świadczy o żyznym stanowisku):
  - pierwsze drzewo miało obwód 296 cm na wysokości 130cm od powierzchni gruntu, wysokość 23 m. Stwierdzono usunięcie dużego konaru, co w konsekwencji będzie miało kolosalny wpływ na statykę korony (fot.4).

Foto.4. Usunięcie dużego konaru, co w konsekwencji będzie miało kolosalny wpływ na statykę korony dębu czerwonego

Rana po usunięciu konarza jest zdrowa co nie do końca potwierdza słuszność wycięcia tak dużego konaru. Pozostawiona liczne rany po usuniętych gałęziach nie zostały zabezpieczone

- drugie drzewo dębu czerwonego rośnie około 100 m od opisywanego wcześniej ma obwód 268 cm i wysokość 26 m. W koronie stwierdzono pozostawione liczne suche gałęzie oraz usunięte gałęzie z pnia, nie do końca uzasadnione, ponieważ pozostawione rany były zdrowe. Pień został bezmyślnie i bezcelowo podkrzesany. Odnosi się wrażenie, że pędy były wycinane w sposób przypadkowy a nie przemyślany (fot.5.)

Foto.5. Podkrzesanie pnia dębu czerwonego, nie było uzasadnione

Cięcia wszystkich drzew na tym terenie były konsekwencją wichury, jaka miała miejsce jesienią ubiegłego roku. Zabiegi także były wykonywane w okresie późnojesiennym i polegały głównie na usunięciu połamanych gałęzi i konarów oraz posuszu. Cały wydzielony wówczas posusz został usunięty, poza jednym drzewem, które zostało pozostawione do obserwacji w okresie wiosennym. Wizja przeprowadzona przez audytujących i rzeczoznawcę odbyła się wiosną, kiedy wydzielił się nowy posusz. W ostatnich latach często obserwuje się szybkie wydzielanie posuszu, zdarza się, że w miesiąc po wykonaniu dokumentacji dendrologicznej zmiany w drzewostanie następują tak szybko, że dokumentacja

staje się nieaktualna, gdyż pojawia się nowy posusz lub drzewo całkowicie zamiera (mimo, że wcześniej nie było żadnych symptomów zamierania). Stwierdzenie rzeczoznawcy, że pień jednego z drzew cyt.: „został bezmyślnie i bezcelowo podkrzesany” mija się z prawdą, gdyż w miejscach tych zostały usunięte wyłącznie połamane przez wichurę gałęzie.

- **lokalizacja nr 3 - ulica Krapkowicka.** Wzdłuż ulicy z obu stron w bardzo bliskiej odległości (150 cm od skraju jezdni) rosną mieszańce *Populus x canadensis* topoli kanadyjskiej posadzone w rzędzie w rozstawie 3m jedna od drugiej. Szacowany wiek drzewo około 25 – 30 lat. Zmierzono obwód 3 drzew, który kolejno wynosił: 184, 146, 176 cm. Wszystkie drzewa zostały ogłowione pozostawiono pień i nasady konarów (foto.6).

Foto 6. Pozbawione korony drzewa topoli kanadyjskiej rosnące przy ulicy Krapkowickiej.

Zastanawiający jest fakt w jakim celu dokonano tak barbarzyńskiego niszczącego drzewa cięcia. Drzewa przez wykonanie takiego cięcia zostały niestety skazane na

powolną śmierć mimo, że szybko odtworzą brakującą koronę ponieważ przyrastają bardzo szybko i mają duże zdolności regeneracyjne. Niestety duże rany stanowią otwarte źródło infekcji, ponieważ miękkie drewno jest szybko infekowane przez grzyby rozkładające tkankę. Po upływie kilku lat będą stanowiły zagrożenie dla ludzi i pojazdów samochodowych. Podczas cięcia gałęzi należało ograniczyć się do niezbędnego minimum. Przy konieczności silniejszego podcięcia gałęzi od strony jezdni (ponad 20%) należy pamiętać o jednoczesnym zrównoważeniu masy od strony przeciwnej przez przeprowadzenie rozluźnienia pozostałej części korony.

Cięcia drzewostanu przy ul. Krapkowickiej (lokalizacja nr 3) zostały wykonane wg dopuszczalnych zasad. Wg Z. Chachulskiego („Chirurgia drzew”, 1992) zgodnie z obowiązującymi zasadami przy wykonywaniu cięć maksymalnie jednorazowo można usunąć do 50% całej masy zielonej drzewa. Dotyczy to drzew dobrze znoszących cięcie, a takimi są topole. Prawidłowe cięcia w koronach drzew muszą być przeprowadzane w taki sposób, aby zachowały swój naturalny pokrój, charakterystyczny dla danego gatunku. W przypadku topól, pokrój pozostanie zachowany.

Posusz stwierdzony podczas wiosennej wizji nie znajdował się w koronach drzew podczas wykonywania prac w okresie jesiennym; zmiany klimatyczne oraz trudne dla drzew warunki miejskie powodują szybko postępującą zmienność ich stanu zdrowotnego. Rany nie zabezpiecza się, gdyż przyjęto taką formę, dopuszczalną w pielęgnacji drzew. Istnieją dwie teorie dot. zabezpieczania cięć w drzewostanie: jedna zaleca stosowanie zabezpieczeń, druga je eliminuje lub ogranicza.

Wg zaleceń (za A. Skup „Pielęgnacja i ochrona drzew”, 1995 r.) istnieją przypadki, gdzie:

- ✓ dopuszcza się pozostawienie miejsc cięcia bez zabezpieczenia w każdym przypadku, jeżeli zabieg ten jest związany ze zbyt dużym zagrożeniem bezpieczeństwa pracownika,
- ✓ dopuszcza się pozostawienie bez zabezpieczenia zdrowych technicznie powierzchni cięć gałęzi martwych w przypadkach gatunków liściastych twardych bez względu na wielkość, u gatunków liściastych miękkich i iglastych bezżywiczych o średnicach do 20 cm, u gatunków iglastych żywicujących bez względu na wielkość,
- ✓ dopuszcza się pozostawienie bez zabezpieczenia zdrowych technicznie powierzchni cięć gałęzi żywych w przypadkach gatunków liściastych twardych i iglastych bezżywiczych o średnicy do 3 cm, u gatunków liściastych miękkich o średnicy do 1 cm, u gatunków iglastych żywicujących bez względu na wielkość.

Inną opinię, całkowicie przeciwną stosowaniu zabezpieczeń wyraża prof. dr hab. T. Baranowski z Akademii Rolniczej w Poznaniu, twierdząc, że cyt.: „**Po cięciu nie ma potrzeby zabezpieczania ran** jakimkolwiek preparatem. Jeżeli cięcie było zrobione prawidłowo i ostrym narzędziem, to wykonywanie dodatkowych zabiegów jest zbędne. Drzewo, wytwarzając substancje ochronne, szybko zablizni rany. Zalecane niekiedy do stosowania ran preparaty przynoszą więcej szkody niż pożytku (źródło: „Zieleń Miejska” Nr 3/2007 r.; artykuł pt. „Nowa „moda w cięciu drzew”).

Celem cięcia drzewa, co do którego rzeczoznawca stwierdził, że naruszona została statyka drzewa, było wyłącznie usunięcie wiszącego, złamanego po wicherze konaru. Zabieg był wykonany w celu usunięcia zagrożenia dla przebywających tam ludzi. Teren ten z uwagi na konieczność wykonania innych zabiegów oraz pozostawionych obserwacji innych drzew został przewidziany do pielęgnacji w roku bieżącym. Poprzednie prace miały na celu wyłącznie usunięcie bezpośrednich zagrożeń po wicherze. „Pozostawienie niezabezpieczonych ran, których stan wskazywał na zdrową tkankę usuniętej gałęzi lub konaru” – wynikało z usuwania szkód po wicherze. Połamane zostały gałęzie i konary, których stan zdrowotny był dobry i większość była żywotna. Zabieg więc miał na celu docięcie złamań, a zabezpieczeń nie wykonuje się z uwagi na przyjętą zasadę niezabezpieczenia ran. „Przypadkowe cięcia podkrzesania” – to także konsekwencja usuwania skutków wichury. Nie wykonywano celowego podkrzesywania.

2.3. Analiza przyczyn i skutków uchybień

Badany obszar w przedmiotowym obiekcie był kluczowy z punktu widzenia celu realizowanego zadania audytowego. Audytorzy przeprowadzili szereg testów i badań w celu uzyskania zapewnienia legalności i skuteczności w podejmowanych działaniach związanych z porządkowaniem terenów zielonych obejmujących m.in. usuwanie oraz przycinanie drzew i krzewów.

Na podstawie uzyskanych rezultatów przeprowadzonych badań audytowych zespół audytorów potwierdził wypełnianie obowiązku działań w zakresie szerzenia kultury i świadomości ekologicznej, w tym także dotyczących ochrony zieleni w mieście. Rezultaty badań umożliwiły audytorom uzyskanie zapewnienia o skuteczności podejmowanych działań przez pracowników Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa związanych z walką z zaraźliwymi chorobami i szkodnikami drzew. Audytorzy wydali także pozytywną ocenę w obszarze wykonywania obowiązków w zakresie ustanawiania i nadzoru nad pomnikami przyrody.

Wyniki testów przeglądowych przeprowadzonych w toku audytu oraz analiza treści uzyskanej opinii zewnętrznego rzeczoznawcy wskazała potrzebę zbadania obszarów związanych z wyłanianiem wykonawców na przeprowadzanie prac związanych z dokonywaniem zabiegów na drzewach, w tym także ich ścinaniu. Audytorzy bowiem uznali, że proces realizacji zadań ochrony przyrody w zakresie drzew i krzewów należy traktować systemowo, od momentu wyłonienia wykonawcy, poprzez nadzór nad wykonywaniem prac, po odbiór wykonanych zabiegów na drzewach. Stąd audytorzy przeprowadzili badania oceny kryteriów, jakie OŚR oraz MZD zastosowali w postępowaniach o zamówienie publiczne wyłonienia wykonawcy do tych prac. Uzyskane wyniki testów wskazały, że zarówno OŚR, jak i MZD zastosowały w postępowaniach warunki jakie powinien spełniać wykonawca prac na drzewach. W opinii audytorów zastosowane kryteria w stosunku do kwalifikacji osób, posiadanego sprzętu i doświadczenia wykonawców zapewniają odpowiedni poziom zabezpieczenia przed ryzykiem wyłonienia nieodpowiedniego wykonawcy. Opinia audytorów w tym zakresie nie odbiega od wskazanych przez zewnętrznego rzeczoznawcę kryteriów doboru wykonawców. Dodatkowo rzeczoznawca zewnętrzny zwrócił uwagę na istotność ujęcia w analizowanym procesie następujących poza stosowanymi przez OŚR i MZD, elementów:

- opis drzewa (drzew) uszczegółowiony o charakterystykę korony i konstrukcji,
- opis stanu zdrowotnego uszczegółowiony o np. w konstrukcji, ubytków, nierównomiernie rozłożonej korony, pochylenie itp.,
- robocze fotografie i rysunki przedstawiające stan drzewa oraz zakres przeprowadzanych czynności (np. wynikających z leczenia drzewa).

Za istotny element w obszarze objętym badaniami w przedmiotowym Obiekcie zespół audytowy uznał realizację zadań związanych z wydawaniem zezwoleń na wycinkę drzew, w tym także umorzeń opłat za usunięcie drzew i krzewów oraz przypadków wymierzenia kar administracyjnych w związku ze zniszczeniem drzew, krzewów lub terenów zieleni. W tym zakresie audytorzy przeprowadzili badania na wyłonionej statystycznie próbie do badań. W wyniku przeprowadzonych badań audytorzy nie stwierdzili przypadków wydania decyzji administracyjnej z naruszeniem obowiązujących przepisów. W toku badania audytorzy stwierdzili, że wydanie decyzji zostało poprzedzone przeprowadzeniem wizji lokalnej przez Komisję ds. Ochrony Zieleni na terenie miasta Opola, pracowników OŚR oraz przedstawicieli strony wnioskującej, co jest zgodne z wewnętrzną procedurą OŚR w tym zakresie. W trakcie badań audytorzy zwrócili uwagę na tryb organizacji i zasady funkcjonowania cytowanej wyżej Komisji ds. Ochrony Zieleni na terenie miasta Opola. Stwierdzono, że w 2001r. powołano Komisję, której celem było pełnienie funkcji zespołu opiniodawczo – doradczego przy OŚR w przypadkach m.in. rozpatrywania wniosków o

wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów, składanych przez władających nieruchomościami, oraz stanu zdrowotnego i wieku drzew i krzewów wnioskowanych do usunięcia oraz udatności przeniesienia drzew lub krzewów w inne miejsce dokonanego na podstawie wydanego zezwolenia. Stwierdzono, że od dnia powołania Komisji (7.11.2001r.) skład nie podlegał uaktualnieniom. Z informacji przekazanej przez Kierownika Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury wynika, że członkowie Komisji pełnią funkcje społecznie, nie uzyskując z tytułu uczestnictwa w wizjach lokalnych żadnego wynagrodzenia. Audytorzy zwrócili uwagę, że zarówno w przypadku protokołów sporządzanych przez członków Komisji, jak i pracowników OŚR ich treść jest identyczna, co uniemożliwia rozróżnienie sytuacji, w której pracownik OŚR reprezentuje Komisję, a kiedy organ wydający decyzję. Jednocześnie stwierdzono, że Komisja funkcjonuje doraźnie w zależności od rodzaju składanego wniosku. Na podstawie przeprowadzonych badań zespół audytowy zwrócił uwagę na brak dokonywania i dokumentowania w protokołach Komisji z przeprowadzanych wizji lokalnych zadań wynikających z III rozdziału pn. „Zasady dokonywania przeglądów drzew i krzewów wnioskowanych do usunięcia” *Zasad i trybu działania Komisji ds. Ochrony Zieleni* (załącznik do Uchwały Nr 6591/2001 Zarządu Miasta Opola z dnia 7.11.2001r.). Dotyczy to oceny stanu zdrowotnego drzew i krzewów, określania wieku i obmiarów drzew i krzewów. Dodatkowo stwierdzono, że treść wydanych opinii Komisji jest określana w sposób dowolny i nieprecyzyjny w porównaniu z terminologią zastosowaną przez ustawodawcę w przepisach o ochronie przyrody.

W trakcie programowania zadania audytowego, wobec braku unormowań prawnych w zakresie dokonywania zabiegów pielęgnacyjnych na drzewach i krzewach, audytorzy zaplanowali przeprowadzenie wizji lokalnej przy udziale zewnętrznego rzeczoznawcy. Celem przedmiotowego badania było uzyskanie profesjonalnej opinii w zakresie zgodności przeprowadzonych zabiegów pielęgnacyjnych ze sztuką ogrodnictwem. Na podstawie uzyskanych lokalizacji przeprowadzonych przycięć drzew na terenie miasta Opola na zlecenie OŚR i MZD w 2008 i 2009r. audytorzy wyznaczyli trzy lokalizacje po wykonanych pracach, które poddano fachowemu oglądowi. W wyniku przeprowadzonych oględzin rzeczoznawca stwierdził, że zabiegi pielęgnacyjne nie w każdym przypadku były przeprowadzone zgodnie z kanonami sztuki ogrodniczej. Zastrzeżenia rzeczoznawcy wzbudziły szczególnie następujące przypadki:

- w ramach wykonywanych przycięć pozostawiono część suchych gałęzi (posuszu);
- w każdym z badanych przypadków nie zabezpieczono ran powstałych po zabiegach (szczególnie powstałych po usunięciu konarów o średnicy powyżej 10cm);

- naruszono statykę drzewa poprzez usunięcie dużego konaru i nie dokonano korygującego przycięcia pozostałej części korony;
- powstania niezabezpieczonych ran, których stan wskazywał na zdrową tkankę usuniętej gałęzi lub konaru, a tym samym kwestionuje zasadność przeprowadzenia zabiegu;
- przypadkowych cięć podkrzesania pnia.

Wyżej wymienione przypadki świadczą o nie w pełni profesjonalnym przeprowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych z naruszeniem zasad sztuki ogrodniczej.

Sytuacja powyższa może wynikać z nieskutecznego nadzoru nad przebiegiem przeprowadzanych robót. Wątpliwości audytorów wzbudził także fakt braku zastrzeżeń zgłaszanych w trakcie odbioru prac pielęgnacyjnych. **W ocenie audytorów należałoby dążyć do wyeliminowania w przyszłości zaistniałych błędów w sztuce ogrodniczej poprzez systemowy nadzór nad całym procesem zabiegów pielęgnacyjnych. Przy każdorazowym zleceniu wykonania prac należałoby w sposób precyzyjny określić zakres prac, dokonać dokumentacji fotograficznej przed i po zabiegu, zapewnić w miarę możliwości bezpośredni nadzór nad pracami oraz ich odbiorem ze strony OŚR.** Analiza zaistniałej sytuacji wykazała zasadność podjęcia działań mających na celu wypracowanie skutecznego mechanizmu pozyskiwania informacji pochodzącej od zarządzających terenami miejskimi. W ocenie audytorów powyższa współpraca polegałaby na opracowaniu i wdrożeniu sposobu przeprowadzania zabiegów pielęgnacyjnych na drzewach i krzewach zgodnie ze sztuką ogrodniczą. Za istotne zespół audytorów przyjął także zawiadomienie OŚR o planowanych pracach pielęgnacyjnych na drzewach. Audytorzy proponują, aby zasady przedmiotowej współpracy przeprowadzono łącznie, w ramach podjętych działań wynikających z realizacji rekomendacji B niniejszego sprawozdania.

Wizji lokalnej poddano także efekty prac wykonanych na drzewach wzdłuż ulicy Krapkowickiej w Opolu. Przycięcia dokonane zostały na drzewach rosnących w pasie drogowym, zarządzanym przez Miejski Zarząd Dróg w Opolu. W uzyskanej opinii zewnętrznego rzeczoznawcy „dokonano barbarzyńskiego, niszczącego drzewa cięcia”. Wszystkie drzewa zostały ogłowione, pozostawiając jedynie pnie i nasady konarów. Zgodnie z opinią rzeczoznawcy drzewa te „po upływie kilku lat będą stanowiły zagrożenie dla ludzi i pojazdów” poruszających się po tej drodze. Rany nie zostały zabezpieczone stanowiąc tym samym źródło infekcji przez zarodniki grzybów. W ocenie audytorów w opisanym przypadku dotyczącym MZD nie zastosowano odpowiedniego wskazania zakresu robót, nie zapewniono profesjonalnego nadzoru nad pracami pielęgnacyjnymi i w trakcie odbioru robót. W związku z powyższym, zespół audytowy stoi na stanowisku

wprowadzenia w praktyce analogicznego rozwiązania jak w przypadku OŚR: precyzyjnego wskazania wykonawcy zakresu wykonywanych zabiegów, nadzoru w trakcie realizacji zlecenia oraz odbioru prac.

Wyniki badań pozwalają na stwierdzenie, że zarówno w przypadku prac zleczanych przez OŚR, jak i przez MZD, warunki stawiane wyłanianym wykonawcom, w praktyce nie odnajdują odzwierciedlenia w jakości przeprowadzonych zabiegów pielęgnacyjnych, co potwierdziły ustalenia wizji lokalnej.

Wyniki przeprowadzonych testów w przedmiotowym Obiekcie potwierdzają zasadność tezy postawionej przez audytorów w Obiekcie 1 i wskazywanej w opinii przez zewnętrznego rzeczoznawcę, idei utworzenia fachowej (profesjonalnej) komórki organizacyjnej ogrodnika miejskiego, który w ramach nałożonych obowiązków realizowałby m.in. całość spraw związanych z procesem zabiegów na drzewach i krzewach.

2.4. Rekomendacje

- C.** Opracować i wdrożyć w trybie zarządzenia Prezydenta Miasta Opola procedurę określającą sposób postępowania przy przeprowadzaniu zabiegów pielęgnacyjnych drzew i krzewów ze szczególnym uwzględnieniem następujących elementów:
  - i. określania w sposób precyzyjny zakresu prac,
  - ii. prowadzenia dokumentacji fotograficznej przed i po wykonaniu prac,
  - iii. bezpośredniego nadzoru w trakcie wykonywania prac,
  - iv. udziału w odbiorze wykonanych prac pielęgnacyjnych,
  - v. stosowania skutecznych metod zabezpieczania ran,na terenach miejskich oraz administrowanych przez miejskie jednostki organizacyjne.
- D.** Zobligować miejskie jednostki do każdorazowego informowania Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa o planowanych pracach pielęgnacyjnych na drzewach na terenach administrowanych przez te jednostki;
- E.** W realizacji rekomendacji B uwzględnić obszar związany z wymianą informacji w zakresie planowanych prac pielęgnacyjnych na drzewach na terenach nie będących administrowanych przez Gminę Opole.
- F.** Uaktualnić unormowania wewnętrzne określające strukturę, rolę i zakres prac

Komisji ds. Ochrony Zieleni (w tym także sposób dokumentowania ustaleń z wizji lokalnych).

G. Zidentyfikować potrzeby w zakresie utworzenia instytucji Ogrodnika Miejskiego.

Obiekt 3 Legalność gospodarki drewnem pozyskanym z terenów zieleni, drzew i zadrzewień

3.1. Kryteria szczegółowe

3.1.1. W trakcie przeprowadzania analizy ryzyka na etapie programowania przedmiotowego zadania audytowego zespół audytorów wyłonił obszar gospodarki drewnem pozyskanym z terenów zieleni. Uznał bowiem, że obszar ten jest ostatnią częścią składową procesu gospodarki drzewostanem a brak lub nieskuteczny nadzór nad gospodarką drewnem pozyskanym w wyniku usuwania drzew oraz przeprowadzanych zabiegach pielęgnacyjnych jest istotny w zarówno w procesie realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody, jak i w procesie zapewnienia skutecznej kontroli wewnętrznej w gospodarce drzewami na terenie miasta Opola.

3.1.2. Ustawodawca w art. 30 ust. 2 punkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U.01.142.1591 tekst jednolity, ze zm.) określił, że do zadań wójta należy w szczególności (m.in.) gospodarowanie mieniem komunalnym. Drewno pozyskane z wycinki drzew oraz z prac pielęgnacyjnych drzewostanu stanowi w myśl cytowanego przepisu mienie komunalne.

3.1.3. Na podstawie cytowanego przepisu w punkcie 3.1.2 niniejszego sprawozdania Prezydent Miasta Opola wydał zarządzenia regulujące sprawę gospodarowania drewnem, pochodzącym z wycinek na terenach zieleni miejskiej oraz z lasów komunalnych na terenie miasta Opola. W okresie objętym badaniami audytowymi, obowiązywało zarządzenie nr OR.I-0151-417/07 Prezydenta Miasta Opola z dnia 13 sierpnia 2007r. w sprawie sposobu zagospodarowania drewna pozyskanego z terenów zieleni, będących własnością Gminy Opole. Cytowane uregulowanie obowiązywało do 31.12.2008r., które

utraciło moc obowiązującą w związku z zarządzeniem nr OR.I-0151-1145/2009 Prezydenta Miasta Opola z dnia 12 stycznia 2009r. w sprawie sposobu zagospodarowania drewna pozyskanego z terenów zieleni, będących własnością Gminy Opole, które weszło w życie od 1 stycznia br. Zgodnie z zarządzeniem nr OR.I-0151-417/07 Prezydenta Miasta Opola z dnia 13 sierpnia 2007r Urzędu Miasta Opola drewno pozyskane z terenów zieleni zarządzanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa, po zwymiarowaniu może zostać przeznaczone do sprzedaży zainteresowanym podmiotom, bądź osobom lub zostać nieodpłatnie przekazane bezpośrednio podopiecznym Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, a także placówkom oświatowym, miejskim jednostkom organizacyjnym na ich wnioski (§ 1). Drewno pochodzące z lasów państwowych po ocechowaniu podlega sprzedaży (§ 2). Natomiast drewno pozyskane z terenu cmentarzy komunalnych pozostaje w dyspozycji administratora cmentarzy komunalnych, tj. Zakładu Komunalnego Spółki z o. o. (§ 3). Uzyskane środki z tytułu sprzedaży drewna stanowią dochód budżetu miasta (§ 4). W § 5 Prezydent określił ceny brutto za 1m³ drewna, które wynosiły dla drewna:

- tartaczno 200,00 zł;
- opałowego iglastego 60,00 zł;
- opałowego liściastego 80,00 zł.

3.1.4. W analizie przedmiotowego obiektu w kryteriach audytorzy uwzględnili także Porozumienie nr RB/42/2006 z dnia 10.01.2006r. w sprawie powierzenia niektórych spraw z zakresu nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa należących do własności Prezydenta Miasta Opola, działającego jako Starosty, zawartego pomiędzy Prezydentem Miasta Opola a Nadleśniczym Nadleśnictwa Opole, w którym Prezydent Miasta powierzył Nadleśniczemu prowadzenie zadań z zakresu nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa. W załączniku do cytowanego Porozumienia określono m.in., że Nadleśniczy dokonuje cechowania drewna pozyskanego w lasach na terenie miasta Opola oraz zobowiązuje się do wystawiania właścicielom lasów dokumentów stwierdzających legalność pozyskania drewna.

3.1.5 Obieg dokumentacji finansowej został określony przez Prezydenta Miasta Opola w Zarządzeniu nr OR. I-0152-34/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie wprowadzenia procedury wystawiania faktur vat oraz sporządzanie rejestru vat sprzedaży i zakupu w Urzędzie Miasta Opola, zmienione Zarządzeniem nr OR. I-0152-23/ z dnia 14 lutego 2006r.

3.2. Ustalenia stanu faktycznego

3.2.1. W toku przedmiotowego Obiektu audytorzy przeprowadzili badania przeglądowe oraz przeprowadzili testy rzeczywiste. Testy przeglądowe polegały na analizie dokumentacji przedstawionej przed OŚR, aktów prawnych obowiązujących w tym zakresie (w tym wewnętrznych uregulowań obowiązujących w Urzędzie Miasta Opola) oraz przeprowadzonych wywiadach z przedstawicielami jednostki audytowanej. Na podstawie podjętych czynności przeglądowych audytorzy uzyskali następujące rezultaty:

- i. Drewno z utrzymania terenów zieleni urządzonej jest po wycince wymiarowane, a następnie składowane na terenie magazynowym firmy wykonawczej, następnie wymiarowane i przydzielane do sprzedaży lub do bezpłatnego rozdysponowania pomiędzy podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu lub placówkom oświatowym i innym miejskim jednostkom organizacyjnym na ich wnioski;
- ii. Podopiecznym MOPR drewno jest przekazywane na podstawie listy przekazanej przez dyrekcję MOPR. W tym przypadku przekazanie drewna odbywa się za pisemnym potwierdzeniem odbioru.
- iii. Drewno, pochodzące z wycinek w ramach interwencyjnego porządkowania terenów zieleni jest bezpośrednio po wycince i zwymiarowaniu przez pracownika OŚR przekazywane podopiecznym MOPR przez wykonawcę prac;
- iv. W przypadku drewna przeznaczonego do sprzedaży, transakcja odbywa się na wniosek zainteresowanej strony, w którym określa ilość i rodzaj drewna;
- v. Po dokonaniu wpłaty na konto Urzędu drewno jest przez firmę wykonawczą dostarczane pod wskazany adres, a do Skarbnika Miasta Opola kierowany jest wniosek o wystawienie faktury VAT zgodnie z Zarządzeniem nr OR. I-0152-34/2005 Prezydenta Miasta Opola z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie wprowadzenia procedury wystawiania faktur vat oraz sporządzanie rejestru vat sprzedaży i zakupu w Urzędzie Miasta Opola, zmienione Zarządzeniem nr OR. I-0152-23/06;
- vi. Drewno z prac w lasach komunalnych jest wymiarowane przez leśniczego Nadleśnictwa Opole i następnie bezpośrednio (z pominięciem składowania przez dłuższy okres) jest sprzedawane;
- vii. Dodatkowo audytowani poinformowali, że dotychczas drewno przewidziane do sprzedaży i nieodpłatnego przekazywania stanowiło drewno opałowe o małej

wartości, gdyż pochodziło z wycinek. Było to drzewo suche, spróchniałe, wycinane z powodu stwarzającego zagrożenia i wpływu na bezpieczeństwo. Odpady drzewne z pielęgnacji drewna zgodnie z umowami na wykonanie prac były przewidziane do zezrąbkowania i przekazania na składowisko odpadów o uregulowanym stanie prawnym (od 2008 r. – na kompostownię miejskiego składowiska odpadów w Opolu przy ul. Podmiejskiej 69) lub do wykorzystania we własnym zakresie lub do mulczowania powierzchni w terenach zieleni.

3.2.2. W związku z uzyskanymi informacjami w trakcie testów przeglądowych – opisanych powyżej w punkcie 3.2.1 - audytorzy przeprowadzili badanie mające na celu uzyskanie zapewnienia legalności w postępowaniu z pozyskanym drewnem. Badanie polegało na identyfikacji przypadków sprzedaży drewna w 2008r. a następnie poddaniu ocenie działań podjętych przez OŚR oraz analizie przepływu środków za sprzedane drewno. Na podstawie przedstawionej dokumentacji przez OŚR ustalono, że w 2008r. dokonano 7 przypadków sprzedaży drewna pozyskanego w wyniku wycinki drzew na terenie miasta Opola. Badaniu poddano wszystkie przypadki. Wyniki przeprowadzonego badania do przedstawione zostały w tabeli poniżej:

Lp.	Data sprzedaży drewna/ nr FV	Rodzaj drewna	Ilość w m ³	Cena w zł. jednostkowa w zł. za m ³	Kwota należna do zapłaty w zł.	Prawidłowość kwoty na FV	Data odnotowania wpłaty na rachunku UM Opole/ wniesiona kwota w zł.	Kwota w zł. na wniosku OŚR do sporządzenia FV
1.	12.12.2008r. 222/2008/FVS/12 z dnia 17.12.2008r.	Opałowe iglaste	50,56	60,00	3.033,60	TAK	12.12.2008r. 3.033,60	3.033,60 PRAWIDŁOWO
2.	15.12.2008r. 223/2008/FVS/12 z dnia 17.12.2008r.	Opałowe iglaste	9,59	60,00	575,40	NIE na FV kwota 575,45zł	15.12.2008r. 575,40	575,45 BŁĘDNIE
3.	16.12.2008r. 254/2008/FVS/12 z dnia 31.12.2008r.	Opałowe iglaste	6,74	60,00	404,40	NIE na FV kwota 404,44zł	16.12.2008r. 404,44	404,44 BŁĘDNIE
4.	16.12.2008r. 255/2008/FVS/12	Opałowe liściaste	3,00	80,00	240,00	NIE na FV kwota	16.12.2008r. 240,01	240,01

	z dnia 31.12.2008r.					240,01zł		BŁĘDNIE
5.	17.12.2008r. 225/2008/FVS/12 z dnia 19.12.2008r.	Opałowe iglaste	16,25	60,00	975,00	NIE na FV kwota 975,09zł	17.12.2008r. 975,09	975,09 BŁĘDNIE
6.	31.12.2008r. 264/2008/FVS/12 z dnia 31.12.2008r.	Opałowe liściaste	3,00	80,00	240,00	NIE na FV kwota 240,01zł	31.12.2008r. 240,00	240,01 BŁĘDNIE
7.	31.12.2008r. 263/2008/FVS/12 z dnia 31.12.2008r.	Opałowe liściaste	3,00	80,00	240,00	NIE na FV kwota 240,01	31.12.2008r. 240,00	240,01 BŁĘDNIE

Na podstawie uzyskanych wyników ustalono, że w każdym przypadku sprzedaż nastąpiła na wniosek zainteresowanego. Do wyliczenia zastosowano prawidłowe (obowiązujące) stawki za metr sześcienny poszczególnego drewna. Wszystkie wymienione w tabeli wpłaty zostały dokonane na prawidłowy rachunek bankowy Urzędu Miasta Opola nr 21 1020 3668 0000 5302 0176 4554 (pozostałe dochody). W trakcie badania audytorzy stwierdzili, że 6 spośród 7 badanych faktur zawiera niezgodność kwoty w stosunku do kwoty jaką winien kupujący drewno faktycznie zapłacić. Dodatkowo zespół audytowy stwierdził, że faktury wystawiane są na podstawie wniosku wydziału merytorycznego (w tym przypadku przez OŚR), zgodnie z zarządzeniem nr OR. I-0152-34/2005 Prezydenta Miasta Opola z dnia 21 czerwca 2005 r. W imieniu OŚR wnioski były sporządzane przez Kierownika Referatu Rolnictwa, Ochrony Przyrody i Infrastruktury a zatwierdzane przez Naczelnika OŚR. W 6 z 7 stwierdzonych w 2008r., poddanych badaniu przypadków sprzedaży drewna wnioskowano o wystawienie faktury VAT w sposób niezgodny z wówczas obowiązującym zarządzeniem nr OR.I-0151-417/07 Prezydenta Miasta Opola z dnia 13 sierpnia 2007r. w sprawie sposobu zagospodarowania drewna pozyskanego z terenów zieleni, będących własnością Gminy Opole. Powielany przez OŚR błąd polegał na określeniu we wniosku o wystawienie faktury VAT kwoty wyższej niż kwota faktycznej zapłaty, co zaś było spowodowane sposobem wyliczenia kwoty netto i podatku VAT. Do wyliczenia zastosowano jednostkę sprzedawanego drewna, co w wyniku zaokrąglenia powodowało zwiększenie kwoty od prawidłowej od 0,01 zł do 0,09 zł.

3.3. Analiza przyczyn i skutków uchybień

Przeprowadzone przez audytorów badania audytowe wykazały, że obszar gospodarki drewnem nie generuje istotnego ryzyka a realizacja sprzedaży odbywa się w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. Wprowadzone w życie wewnętrzne procedury (zarządzenie nr OR.I-0151-417/07 Prezydenta Miasta Opola z dnia 13 sierpnia 2007r. oraz zarządzenie nr OR.I-0151-1145/2009 Prezydenta Miasta Opola z dnia 12 stycznia 2009r.) zapewniają skuteczny przebieg procesu oraz zawierają mechanizmy kontroli, które minimalizują powstawanie ryzyk. Dodatkowo na stosunkowo niski poziom ryzyka w badanym obszarze ma wpływ mała ilość pozyskiwanego drewna nadającego się do sprzedaży a także niska jakość tego drewna (najczęściej pochodzącego z wycinki drzew obumarłych lub obumierających lub wiatrołomów). W ocenie audytorów za pozytywne należy uznać przekazywanie drewna podopiecznym Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie wraz z określeniem trybu jego przekazywania w umowach zawieranych z wyłonionymi w postępowaniach o zamówienie publiczne wykonawcami prac przeprowadzającymi prace na drzewach na terenie miasta Opola. Badania w przedmiotowym obszarze wykazały błędy rachunkowe w kwotach we wnioskowaniu przez OŚR do Wydziału Finansowo – Księgowego (FK) o wystawienie faktury VAT dla kupującego drewno. W ocenie zespołu audytorów przyczyną powstania błędów rachunkowych mogła stanowić nie w pełni precyzyjna treść druku wniosku określonego w Zarządzeniu nr OR. I-0152-34/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie wprowadzenia procedury wystawiania faktur vat oraz sporządzanie rejestru vat sprzedaży i zakupu w Urzędzie Miasta Opola, zmienionego Zarządzeniem nr OR. I-0152-23/ z dnia 14 lutego 2006r. Zespół audytorów uzyskał zapewnienie od kierownictwa FK o dokonaniu doprecyzowania treści przedmiotowego wzoru wniosku.

Z uwagi na fakt, iż łączna kwota stwierdzonego błędu wynosi 0,17 zł audytorzy ocenili, że stwierdzone uchybienie nie ma znaczącego wpływu na ocenę badanego obszaru. Niemniej polecają kierownictwu OŚR zapewnienie skutecznego nadzoru przy zatwierdzaniu wniosków o wystawienie faktury VAT, zapewniający zgodność z obowiązującym zarządzeniem Prezydenta Miasta Opola w sprawie sposobu zagospodarowania drewna pozyskanego z terenów zieleni.

3.4. Rekomendacje

Audytorzy nie wydali rekomendacji w badanym obszarze.

VIII. Opinia audytora wewnętrznego w sprawie adekwatności, skuteczności, efektywności systemu zarządzania oraz kontroli w obszarze działalności objętej zadaniem

Niniejsze zadanie audytowe zostało przeprowadzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Profesjonalnej Praktyki Audytu Wewnętrznego. W trakcie programowania przedmiotowego zadania audytorzy wykorzystali przeprowadzoną analizę ryzyka i wyłonili Obiekty, które następnie poddano badaniom. W przeprowadzonych testach audytorzy każdorazowo uwzględnili badania adekwatności, skuteczności, efektywności systemu zarządzania i kontroli.

Przedmiotem badań w Obiekcie 1 była analiza systemu tworzenia terenów zielonych z wyszczególnieniem drzew i krzewów. Uzyskane rezultaty badań wskazały, że realizacja obowiązków zakładania i utrzymywania w należyłym stanie terenów zieleni oraz zadrzewiania jest realizowana w praktyce. Wypracowano mechanizm współpracy OŚR z organem stanowiącym miasta na prawach powiatu Opola oraz Biurem Urbanistycznym (współodpowiedzialnym za kształtowanie gospodarki przestrzennej). W toku audytu ustalono także, że Prezydent Miasta Opola realizuje obowiązek wynikający z ustawy *Prawo ochrony środowiska*, składania organowi stanowiącemu sprawozdań z wykonania programu ochrony środowiska. W wymienionych wyżej podobszarach audytorzy wydali pozytywną ocenę. W wyniku przeprowadzonych badań audytorzy stwierdzili brak całościowej (wspólnej) inwentaryzacji drzew i krzewów dla całego miasta. Audytorzy zwracają jednocześnie uwagę na brak uregulowań prawno – formalnych w tym zakresie. Zespół audytowy uznał, że ze względu na szczególny charakter gospodarowania terenami zielonymi (w tym drzewami i krzewami) istotnym jest posiadanie całościowej inwentaryzacji drzew i krzewów, tym bardziej, że OŚR posiada specjalistyczne narzędzie informatyczne. Na potrzebę prowadzenia ewidencji drzew zwrócił także uwagę zewnętrzny rzeczoznawca. W związku z powyższym audytorzy wydali rekomendacje A i

B, których realizacja wpłynie na zwiększenie skuteczności i efektywności systemu zarządzania oraz kontroli w badanym podobszarze.

Obiekt 2 był kluczowy dla celu przedmiotowego audytu. Przedmiotem badań było uzyskanie zapewnienia legalności i skuteczności działań związanych z porządkowaniem terenów zielonych obejmujących m.in. usuwanie oraz przycinanie drzew i krzewów. Przeprowadzone badania audytowe wykazały, że realizowany jest obowiązek podejmowania działań w zakresie: szerzenia kultury i świadomości ekologicznej, ochrony terenów zielonych w mieście oraz w walce z infekcjami drzew oraz organizmami pasożytnymi na drzewach. Badania potwierdziły także realizację obowiązków ustanawiania i nadzoru nad pomnikami przyrody. Audytorzy ustalili także, że w postępowaniach o wyłonienie wykonawcy robót usuwania i przycinania drzew oraz krzewów zastosowano warunki jakie winien spełniać wykonawca tych prac, zgodne ze sztuką ogrodniczą. Wyniki badań wykazały również legalność w zakresie realizacji zadań związanych z wydawaniem zezwoleń na wycinkę drzew, umorzeń opłat za usunięcie drzew i krzewów oraz przypadków wymierzenia kar administracyjnych w związku ze zniszczeniem drzew, krzewów i terenów zieleni. W wyżej wymienionych podobszarach audytorzy wydali pozytywną opinię w sprawie adekwatności, skuteczności, efektywności systemu zarządzania oraz kontroli.

Badania przeprowadzone przez audytorów pozwoliły na stwierdzenie, że w przypadkach prac pielęgnacyjnych na drzewach i krzewach, mimo postawienia wykonawcom profesjonalnych warunków, w praktyce nie znajdują one odzwierciedlenia w jakości dokonanych zabiegów, co potwierdziły ustalenia wizji lokalnej. W trakcie badań audytorzy stwierdzili nieaktualność wewnętrznego uregulowania Urzędu Miasta Opola dotyczącego zasad i trybu funkcjonowania Komisji ds. Ochrony Zieleni na terenie miasta Opola. W wymienionych podobszarach audytorzy stwierdzili luki w systemie skuteczności, efektywności systemu zarządzania oraz kontroli, co skutkowało wydaniem 4 rekomendacji C, D, E i F.

Na podstawie uzyskanych rezultatów przeprowadzonych badań w Obiektach 1 i 2 oraz ustaleń wynikających z opinii zewnętrznego rzeczoznawcy, zespół audytorów postawił tezę, którą następnie sprecyzował w rekomendacji G, o zasadności identyfikacji potrzeb utworzenia specjalistycznej komórki organizacyjnej Ogrodnika Miejskiego.

Zespół audytorów wydał pozytywną opinię w sprawie adekwatności, skuteczności, efektywności systemu zarządzania oraz kontroli w obszarze objętym w Obiekcie 3. Wyniki

badań audytorów potwierdziły legalność gospodarki drewnem pozyskanym z terenów zieleni, drzew oraz zadrzewień i w tym zakresie nie wydano rekomendacji.

W ocenie audytorów zapewnienie adekwatności, skuteczności, efektywności systemu zarządzania oraz kontroli w obszarze objętym zadaniem audytowym, uwzględniając szczególny charakter zagadnienia (w tym krajowe i unijne przepisy dotyczące ochrony przyrody i środowiska naturalnego) wymaga zastosowania podejścia systemowego i jednocześnie indywidualnego na każdym etapie procesu ochrony zieleni w przestrzeni miejskiej. W związku z tym wydano dodatkową rekomendację H, nakładającą obowiązek na OŚR przekazania Prezydentowi Miasta odrębnego sprawozdania z wykonania rekomendacji A – G.

IX. UWAGI I WNIOSKI

Na podstawie opisanych w niniejszym sprawozdaniu ustaleń, analizy przyczyn i skutków audytorzy wydali następujące rekomendacje:

- A.** Opracować harmonogram prac inwentaryzacyjnych z wykorzystaniem programu komputerowego Arc Edithor 93; w pracach tych uwzględnić także posiadane spisy inwentaryzacyjne w formie papierowej.
- B.** Przeprowadzić analizę sytuacji prawno - formalnej w celu rozpoczęcia prac skutkujących uzyskaniem porozumienia pomiędzy właścicielami terenów nieruchomości na terenie miasta Opola w sprawie możliwości, istoty oraz formy zinwentaryzowania drzew.
- C.** Opracować i wdrożyć w trybie zarządzenia Prezydenta Miasta Opola procedurę określającą sposób postępowania przy przeprowadzaniu zabiegów pielęgnacyjnych drzew i krzewów ze szczególnym uwzględnieniem następujących elementów:
  - i. określania w sposób precyzyjny zakresu prac,
  - ii. prowadzenia dokumentacji fotograficznej przed i po wykonaniu prac,
  - iii. bezpośredniego nadzoru w trakcie wykonywania prac,
  - iv. udziału w odbiorze wykonanych prac pielęgnacyjnych,
  - v. stosowania skutecznych metod zabezpieczania ran,

na terenach miejskich oraz administrowanych przez miejskie jednostki organizacyjne.

- D.** Zobligować miejskie jednostki do każdorazowego informowania Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa o planowanych pracach pielęgnacyjnych na drzewach na terenach administrowanych przez te jednostki;
- E.** W realizacji rekomendacji B uwzględnić obszar związany z wymianą informacji w zakresie planowanych prac pielęgnacyjnych na drzewach na terenach nie będących administrowanych przez Gminę Opole.
- F.** Uaktualnić unormowania wewnętrzne określające strukturę, rolę i zakres prac Komisji ds. Ochrony Zieleni (w tym także sposób dokumentowania ustaleń z wizji lokalnych).
- G.** Zidentyfikować potrzeby w zakresie utworzenia instytucji Ogrodnika Miejskiego.
- H.** Przedstawić Prezydentowi Miasta Opola sprawozdanie z wykonania rekomendacji w terminie do dnia 31.12.2009r.

Pouczenie:

- Zgodnie z § 24.1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 kwietnia 2008r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu przeprowadzania audytu wewnętrznego (Dz.U.08.66.406) audytor wewnętrzny (...) przekazuje kierownikowi jednostki, w której jest przeprowadzane zadanie zapewniające, oraz kierownikowi komórki audytowanej po jednym egzemplarzu sprawozdania.
- Zgodnie z § 25:
  1. Kierownik komórki audytowanej w przypadku uznania, że zalecenia zawarte w sprawozdaniu są zasadne, wyznacza osoby odpowiedzialne za ich realizację oraz ustala termin ich realizacji, powiadamiając o tym pisemnie audytora wewnętrznego oraz kierownika jednostki, w której przeprowadzane jest zadanie, w terminie 14 dni od dnia otrzymania sprawozdania.
  2. W przypadku odmowy realizacji zaleceń kierownik komórki audytowanej powiadamia pisemnie audytora wewnętrznego oraz kierownika jednostki, w której przeprowadzane jest zadanie, o przyczynach odmowy, w terminie określonym w ust. 1.
  3. W przypadku gdy kierownik komórki audytowanej nie dokona czynności wymienionych w ust. 1 albo odmówi realizacji zaleceń, decyzję o realizacji zaleceń podejmuje kierownik jednostki, w której jest przeprowadzane zadanie, który wyznacza osoby odpowiedzialne za realizację zaleceń i ustala termin ich realizacji, powiadamiając o tym pisemnie audytora wewnętrznego.
- Jeżeli w terminie 2 miesięcy od dnia otrzymania sprawozdania z przeprowadzenia audytu wewnętrznego nie zostaną podjęte działania mające na celu usunięcie uchybień, kierownik jednostki informuje o tym Ministra Finansów oraz audytora wewnętrznego, uzasadniając brak podjęcia działań (art. 56, ust.3 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. *o finansach publicznych*; Dz.U.05.249.2104).

Uwaga:

Załącznik – opinia rzeczoznawcy zewnętrznego – została przekazana Prezydentowi Miasta podczas prezentacji, a audytowanym wraz ze sprawozdaniem wstępnym, stąd nie została dołączona do sprawozdania, niemniej stanowi część składową niniejszego sprawozdania z audytu.

Wykonano w 4 egzemplarzach, które otrzymują:

- 1) Egz. nr 1 – Prezydent Miasta Opola
- 2) Egz. nr 2 - Naczelnik Wydziału OŚR
- 3) Egz. nr 3 – Dyrektor MZD
- 4) Egz. nr 4 – a/a